

MEITSI ON ÄIJÄ!

Maskuliinisuuden ilmentymiä yksityisessä lastensuojelulaitoksessa

PURANEN TOMI
SALMELA MIKKO
Tampereen yliopisto
Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos
Sosiaalityön, sosiaalipedagogiikan
linjan, pro gradu-tutkielma
Toukokuu 2008

Tampereen yliopisto
Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos

PURANEN, TOMI & SALMELA, MIKKO: Meitsi on äijä! Maskuliinisuuden ilmentymiä yksityisessä lastensuojelulaitoksessa.

Pro gradu-tutkielma, 93 s., 6 liites.

Sosiaalityö, sosiaalipedagogiikan linja

Toukokuu 2008

Tässä tutkielmassamme havainnoimme nuorten poikien maskuliinisuuden ilmentymiä yksityisen lastensuojelulaitoksen arkielämässä. Tarkastelimme havainnoiden niitä arkipäiväntilanteita, joissa pojat korostivat maskuliinista käyttäytymistään ja seurasimme miten poikien maskuliininen käyttäytyminen ilmeni. Tarkastelimme myös millaisia maskuliinisia ilmenemismuotoja pojilla esiintyi ja mitkä tekijät mahdollisesti ohjasivat poikia käyttäytymään maskuliinisesti. Tutkimusympäristönä oli yksityinen lastensuojelulaitos. Lastensuojelulaitoksen pojat olivat iältään 13-17 -vuotiaita ja he olivat huostaanotettuja. Havainnointijaksolla poikia oli kaikkiaan kuusi.

Tutkielmamme oli vahvasti aineistolähtöinen. Metodologiana käytimme etnografiaa. Havainnoimme poikia ja havainnoinneista nousseista teemoista muodostimme teemahaastattelun rungon. Havainnoiteja poikien maskuliinista käyttäytymistä tehtiin yhteensä 94. Teemahaastatteluja tehtiin kuusi kappaletta, eli haastattelimme kaikki lastensuojelulaitoksen pojat. Tutkielmamme keskeisimmät käsitteet olivat marginaalisuus, sosiaalinen sukupuoli, maskuliinisuus ja siihen liittyvä hegemoninen maskuliinisuus. Keskeisiin käsitteisiin liittynyt tietokirjallisuus oli osana tutkielman teoreettisen pohjan perustaa. Analysoimme havainnointi- ja haastatteluaineiston yhdessä teorioiden kanssa. Kehittämämme analyysitaulukon avulla saimme paremmin analyysiteemojen sisällöt avattua. Lopulliset analyysinteemat olivat: uho, kilpailu, painiminen, ämmitely, äijittely, populaarikulttuuri, tarinat, työ ja sukupuoli.

Lastensuojelulaitoksen sisäinen maailma eroaa valtavirran maailmasta ja siten myös omalla osallaan oli vaikuttamassa poikien käyttäytymiseen. Pojat olivat hyvin tietoisia marginaalisesta asemastaan. Pojat suorittivat erilaisia tilanneroolejaan laitoksen ulkopuolella vain näyttääkseen muille mistä he ovat. Mitolassa pojat olivat lastensuojelulaitoksen moniulotteisessa ilmiössä mukana, jossa sosiaalinen vuorovaikutus, ihmiset, ympäristö ja lastensuojelulaitoksen kasvatustavat sekä poikien omat ponnistelut kohti miehisyyttä ohjasivat omalla tavallaan poikia kehittämään ja muokkaamaan heidän maskuliinisuuksiaan.

Poikien keskinäinen sosiaalinen vuorovaikutus synnytti eri tunteita ja käsityksiä miehisyydestä ja naisellisuudesta, vaikka heillä oli yksin ollessaan toisenlaisia käsityksiä ja näkemyksiä niistä. Poikien yhteiset sosiaaliset tilanteet synnyttivät pojissa maskuliinisia toimintamalleja, joita he vahvistivat toistojen ja hokemien avulla. Tällä tavoin pojat muodostivat oman maskuliinisen kulttuurinsa lastensuojelulaitoksen sisälle. Taustalla olivat kuitenkin hyvinkin perinteiset näkemykset toimivasta ja suorittavasta miehestä.

Ylikorostuneella maskuliinisella käyttäytymisellään pojat hakivat rajojaan niin kasvavina poikina kuin tulevina miehinä. Poikien maskuliinisessa käyttäytymisessä ilmeni useita ulottuvuuksia. Maskuliinisella käytöksellä pojat esimerkiksi hakivat huomiota, paikkaa muiden poikien joukossa, peittivät huonoa itsetuntoaan ja epävarmuuttaan, erottautuivat vastakkaisesta sukupuolesta.

Tutkimuksemme tuo näkökulmia sijoitettujen nuorten poikien maskuliiniseen käyttäytymiseen. Tutkimus tarjoaa mahdollisuuden tarkastella nuorten käyttäytymistä lastensuojelulaitoksen arkielämässä ja mahdollisesti antaa lastensuojelulaitoksen työntekijöille välineitä kohdata kodin ulkopuolelle sijoitettu poika tutkimuksemme näkökulmaa ajatellen.

avainsanat: marginaalisuus, maskuliinisuus, sosiaalinen sukupuoli, lastensuojelu, etnografia

Sisällysluettelo

JOHDANTO JA TUTKIMUSONGELMA.....	1
LASTENSUOJELU TUTKIMUSYMPÄRISTÖNÄ	3
LASTENSUOJELULAKI	3
HUOSTAANOTTO	3
TILASTOT.....	5
TUTKIMUKSEN YMPÄRISTÖ.....	8
KÄSITTEET JA TEOREETTINEN LÄHTÖKOHTA.....	10
MARGINAALISUUS	10
SOSIAALINEN SUKUPUOLI	13
MASKULIINISUUS.....	15
<i>Hegemoninen maskuliinisuus.....</i>	<i>17</i>
METODOLOGIA	19
EMPIRIA	24
HAVAINNOINTI	24
HAASTATTELUT	26
AINEISTON ANALYYSI.....	29
UHO	31
KILPAILU	38
PAINIMINEN	44
ÄMMITTELY	53
ÄJITTELY	57
POPULAARIKULTTUURI.....	61
TARINAT.....	70
TYÖ.....	76
SUKUPUOLI.....	79
JOHTOPÄÄTÖKSET	84
LOPUKSI.....	88
LÄHTEET	89
LIITTEET	94

Johdanto ja tutkimusongelma

Työskentelemme molemmat lastensuojelualalla ja kiinnostuksemme tutkielmamme aiheeseen heräsikin juuri työmme parista. Lähdimme aluksi pohtimaan työntekijöinä, kuinka miehenmallit mahdollisesti välittyivät meidän kauttamme nuorille pojille, jotka olivat huostaanotettuja ja sijoitettuna lastensuojelulaitokseen. Lastensuojelualalla on käyty ja käydään vilkasta keskustelua siitä, että miehiä pitäisi olla enemmän töissä lastensuojelukentällä. Etenkin nuoret pojat tarvitsevat miehen tukea kasvussaan aikuisiksi miehiksi. Ensimmäisenä ideana oli löytää miehenmalleja, jotka vaikuttavat poikien miehiseen kasvuun ja jotka olisivat ”universaaleja malleja”. Haimme kirjallisuudesta tietoa miehenmalleista ja mieskuvista. Muutimme tutkimuskohteemme näkökulmaa, koska emme löytäneet riittävästi tutkimuksia ja kirjallisuutta koskien miehenmalleja.

Hautasimme miehenmallit ja mieskuvat ja tarkastelimme aihetta uudesta näkökulmasta. Mielenkiintomme suuntautui nuorten poikien maskuliiniseen käyttäytymiseen lastensuojelulaitoksessa. Pohdittuamme kyseistä aihetta päädyimme tarkastelemaan nuorten poikien maskuliinisuuden ilmentymiä lastensuojelulaitoksen arkielämässä. Tarkastelimme havainnoiden niitä tilanteita, joissa nuoret korostivat maskuliinista käyttäytymistään ja seurasimme kuinka nuorten poikien maskuliininen käyttäytyminen ilmeni. Tarkensimme tutkimustehtävämme seuraaviin kolmeen kysymykseen.

Miten maskuliinisuus ilmeni lastensuojelulaitos Mitolan pojissa?

Millaisia maskuliinisia ilmenemismuotoja poikien arkikäyttäytymisessä esiintyi?

Mitkä tekijät mahdollisesti ohjasivat poikia käyttäytymään maskuliinisesti?

Käytämme tässä tutkimuksessamme tutkimusympäristönä olleesta yksityisestä lastensuojelulaitoksesta ”Mitola” nimeä. Nimi on keksitty, eikä se kuvasta millään tavoin kyseisen yksityisen lastensuojelulaitoksen toimintaa, ympäristöä tai sen imagoa. Nimeäminen oli välttämätöntä selvyiden vuoksi, koska puhumme myös yleisemmin yksityisistä lastensuojelulaitoksista. Keksityn nimen myötä tekstistä tulee luettavampaa ja helpommin seurattavaa. Havaintojaksoja Mitolassa oli kaksi ja yhteensä ne kestivät neljä kuukautta. Havainnointijakson aikana havainnoista nousi esiin erilaisia teemoja. Lisäksi haastattelimme poikia havaintojemme kautta nousseiden teemojen avulla. Haastattelujen

kautta pyrimme saamaan esille niitä taustalla olevia asioita, jotka mahdollisesti vaikuttivat nuoren pojan maskuliiniseen käyttäytymiseen lastensuojelulaitoksen arkielämässä. Haastatteluja tehtiin kuusi kappaletta ja ne olivat teemahaastatteluja. Tutkimuksemme on vahvasti aineistolähtöinen. Aineiston olemme keränneet havainnoinnin ja haastattelun sekä oman työn kautta saadun kokemuksen avulla. Löysimme maskuliinisuudesta mukavasti tietoa ja kirjallisuutta. Otimme maskuliinisuuden yhdeksi käsitteeksi tutkimukseemme, koska havainnointimme kohdistui juuri Mitolan poikien maskuliiniseen käyttäytymiseen. Liitimme maskuliinisuuteen hegemonisen maskuliinisuuden, joka on maskuliinisuudessa se ääripää, jossa maskuliinisuus korostuu vahvasti. Pojat olivat lastensuojeluasiakkaita ja huostaanotettuja. Tämän vuoksi toiseksi käsitteeksi otimme marginaalisuuden, koska pojat elivät marginaalisessa asemassa osaksi valtavirrasta irrotettuina. Sosiaalisen sukupuolen käsitteen liitimme kolmanneksi käsitteeksi. Mitolan pojat korostivat maskuliinista käyttäytymistään sosiaalisissa tilanteissa. Sosiaalinen sukupuoli rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa arkipäivän elämässä. Nämä kolme keskeistä käsitettä esittelemme tarkemmin myöhemmin.

Rakensimme tutkimuksemme niin, että aluksi esitämme taustoina lastensuojelun keskeisiä käsitteitä, kuten lyhyesti huostaanoton prosessin ja sijaishuoltotilastoja lastensuojelukentältä Suomessa vuodesta 1991 aina vuoteen 2006 asti. Tämän jälkeen avaamme valitsemamme tutkimuksemme käsitteet tutkimuksemme lukijoille. Käsitteiden jälkeen esittelemme metodologisen tutkimusotteemme. Tämän jälkeen esittelemme tutkimuksen empirian eli havainnoinnit ja haastattelut minkä jälkeen seuraa aineiston analyysiosuus sekä analyysin lopputulokset johtopäätöksineen.

Toivomme tutkimuksemme avaavan uusia näkökulmia poikien parissa työskenteleville työntekijöille ja etenkin niille työntekijöille, jotka kohtaavat ja kasvattavat poikia arkipäivän työssään. Tutkimus onkin suunnattu lastensuojelun kentälle ja mahdollisesti avaamaan miesnäkökulmaa lastensuojelun kasvatustyön kentässä.

Lastensuojelu tutkimusympäristönä

Lastensuojelulaki

Pro gradun tutkimusympäristönä oli lastensuojelulaitos, jossa havainnoinnin kohteena olevat pojat olivat 13-17 -vuotiaita tutkimuksen aikana. He kaikki olivat havaintojakson aikana huostaanotettuna ja sijoitettuna kyseiseen lastensuojelulaitokseen. Seuraavaksi avaamme hieman lastensuojelua koskevaa lainsäädäntöä Suomessa. Vuonna 1936 säädetty lastensuojelulaki toi suuren muutoksen lastensuojelun kentälle. Tässä muutoksessa lapsen huostaanotto tuli mahdolliseksi. Huostaanotossa vanhemmat menettivät huoltajan ja holhoojan asemansa. Vuoden 1983 säädetyn uuden lastensuojelulain periaatteen mukaan lasten ja perheiden kasvuoloja kehitetään ja kasvatusta tuetaan. Laissa painotettiin ongelmien ennaltaehkäisemistä, avohuollon toimenpiteitä, asiakkaidenoikeusturvaa, lasten etua sekä yhteiskunnallisten palvelujen välistä yhteistyötä. Lailla pyritään ennaltaehkäisevällä toiminnalla estämään ongelmien kasaantumista. Toisena lain tehtävänä oli lasten huollon järjestäminen kun muut järjestelymenetelmät eivät ole olleet riittäviä (Pösö 1993, 12). Vuonna 1984 lastensuojelun toimenpiteiksi ja sen ohjaavaksi periaatteeksi tuli lapsen etu (Pösö 1993, 12).

Tutkielman teon aikana vuoden 1983 lastensuojelulakia uudistettiin. Uuden lastensuojelulain tavoitteena on turvata lapsen ja perheen tarvitsemat tukitoimet ja palvelut. Uudella lastensuojelulailla parannetaan viranomaisten välistä yhteistyötä sekä mahdollistettiin varhaisempi ongelmiin puuttuminen. Uudistamalla lastensuojeluasioiden päätöksentekoa parannettiin myös lapsen ja vanhempien oikeusturvaa. Laki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2008 presidentin vahvistettua lastensuojelulain 13.4.2007/417.

Huostaanotto

Avohuollollinen tuki riittää suurimmalle osalle perheistä. Kun nuoren terveys ja kehitys vakavasti vaarantuvat ovat ongelmat kasvaneet niin suuriksi, että nuoren etu vaatii hänen

ottamistaan sosiaalilautakunnan huostaan. Ennen huostaanottoa myös avohuollolliset toimenpiteet on todettu riittämättömäksi tai niitä ei voida toteuttaa. Sosiaalilautakunta järjestää nuorelle sijaishuollon. Huostaanotto on viimesijainen lastensuojelun toimenpide. Tämä toimenpide voidaan tehdä myös tarvittaessa vastoin vanhempien ja nuoren suostumusta. Tulemme puhumaan nuorista ennemmin kuin lapsista, koska tutkimuksemme kohteet olivat 13-17 -vuotiaita poikia.

Nuoren sijoitusaika määrittyy perheen ja nuoren elämäntilanteiden mukaan. Sijoitusaika voi olla pitkäaikainen tai väliaikainen. Pitkäaikainen sijoitus tarkoittaa yleensä nuoren sijoittamista kodin ulkopuolelle aina siihen saakka kunnes nuori täyttää 18 vuotta. Väliaikainen sijoitus voi kestää kodin ulkopuolella olevassa sijaishuoltopaikassa sovitun ajan esimerkiksi muutamasta kuukaudesta vuoteen. Nuoren huostaanotto puretaan joko sopimuksen mukaisesti tai kesken sijoitusajan, jos siihen on aihetta.

Tutkimamme havainnot ja haastattelut tapahtuivat yksityisessä lastensuojelulaitoksessa. Tällaiseen yksityiseen lastensuojelulaitokseen sijoitettaessa tulee sijoittavan kunnan hankkia paikka sijoitettavalle nuorelle ostopalveluna. Yksityisiä lastensuojelulaitoksia on olemassa erilaisia ja niiden vuorokausimaksut vaihtelevat suuresti. Vuorokausimaksun suuruuden vaihtelevuus johtuu yksityisten lastensuojelulaitoksien erilaisista resursseista, joita ne voivat sijoitettavalle nuorelle tarjota. Näitä resursseja ovat esimerkiksi yksikössä työskentelevän henkilöstön määrä, koulutus, kokemus ja mahdollisuudet erityispalveluihin mm. psykiatriseen hoitoon tai erilaiset harrastusmahdollisuudet.

Nuoren huostaanotto tapahtuu lastensuojelulain mukaisesti. Huostaanotto on prosessi joka etenee askel kerrallaan. Lyhyesti prosessi alkaa lastensuojeluilmoituksesta, joka sosiaalityöntekijälle ilmoitetaan. Tämän jälkeen sosiaalityöntekijä miettii avohuollollisia tukitoimenpiteitä perheen kanssa. Perheen tilannetta seurataan. Silloin kun sosiaalityöntekijät huomaavat, että avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä ja kaikkia on jo kokeiltu, aloitetaan huostaanoton valmistelu. Huostaanotosta tehdään päätös. Kun nuorelle valmistellaan huostaanottoa, hänelle etsitään sijoituspaikka kodin ulkopuolelta. Kun nuorelle on löydetty sopiva sijoituspaikka, nuorta sijoittava kunta tekee puitesopimuksen nuoren sijoituksesta sijaispaikan kanssa, jos tällaista sopimusta ei ole vielä sijoittavan kunnan tai laitoksen kanssa tehty. Tämä puitesopimus sisältää molempien osapuolten oikeudet, velvollisuudet ja sitoumukset. Molemmat osapuolet allekirjoittavat

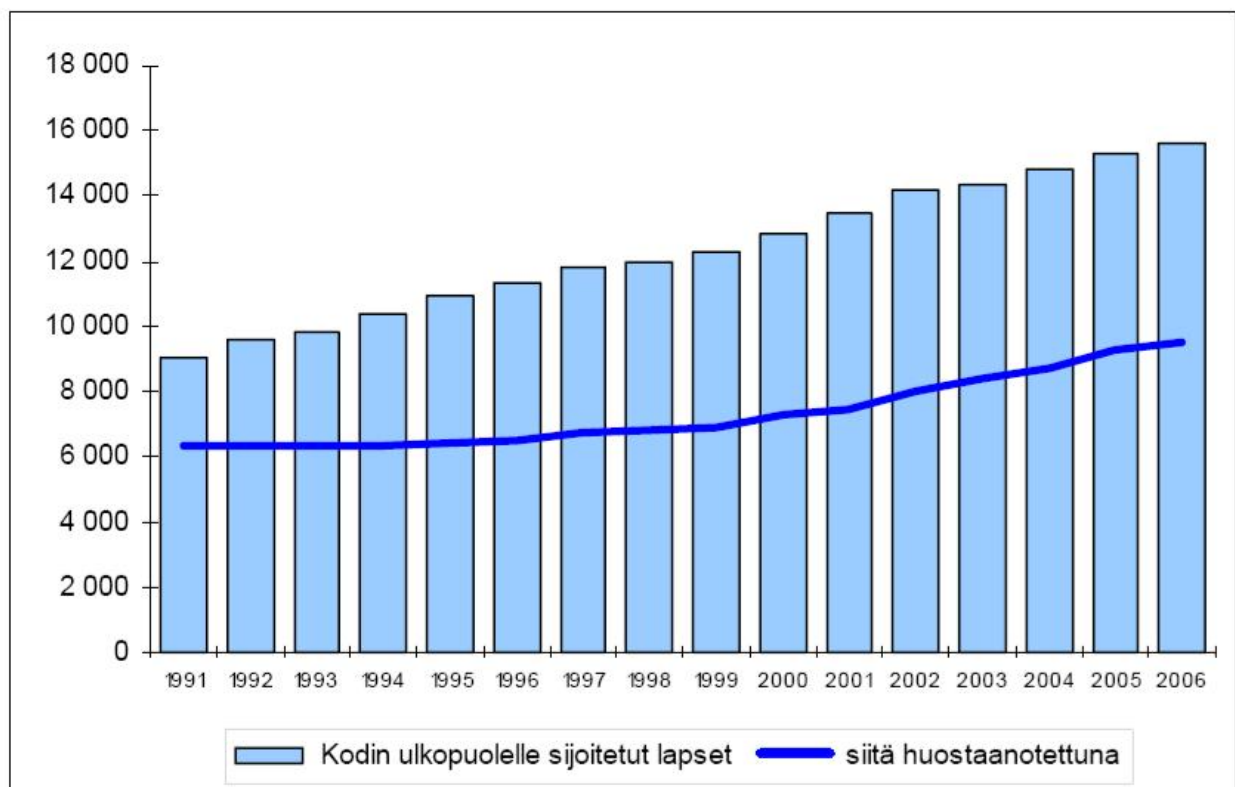
sopimuksen ja sitoutuvat sopimuksen mukaisiin velvoitteisiin. Huostaanoton aikana sijaishuoltopaikka, tässä tutkielmassamme lastensuojelulaitos, pitää huolta nuoren arkipäiviin kuuluvista menoista, tarpeista ja hankinnoista. Huostaanotto purkautuu, kun sitä ei nähdä enää tarpeelliseksi tai nuori täyttää 18 vuotta. Tutkielmamme liitteenä (liite 2) on lastensuojelulaki huostaanoton kohdalta sellaisenaan kuin se lastensuojelulaissa lukee.

Tilastot

Huostaanottojen määrä on lisääntynyt vuosi vuodelta ja seuraavaksi valaisemme Stakesista saamiemme tilastojen valossa lastensuojelun sijoitustilannetta Suomessa. Tilastot perustuvat vuoden 2007 Stakesin tilastoituihin tietoihin. Havaintojaksomme lastensuojelulaitoksessa sijoittuivat vuoteen 2003. Tutkimuksessamme käytettävät tilastot ovat peräisin vuosilta 1991-2006. Avohuollon tilastoja emme käsittele, koska tutkimuksessamme mukana olleet nuoret olivat kaikki huostaanotettuja.

Kuvio 1.

Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret vuosina 1991 - 2006

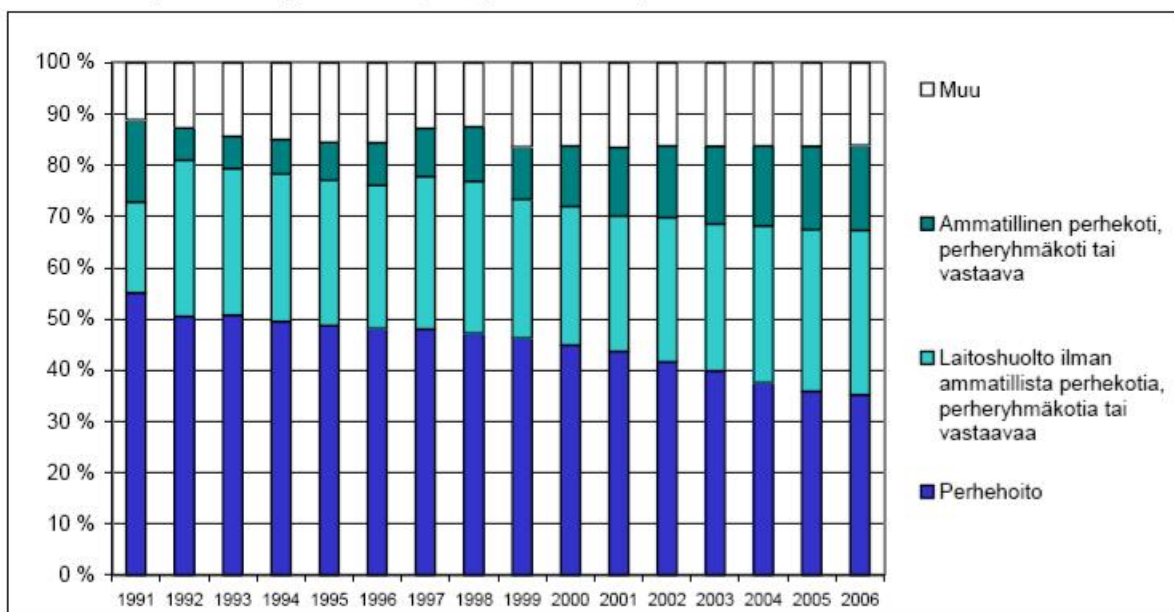

Kuvio 1. (<http://www.stakes.fi/tilastot/lastensuojelu>.)

Kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 15628 lasta ja nuorta vuonna 2006. Viime vuosina sijoitettujen määrä on kasvanut 2-5 prosentin vuosivauhtia. Kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 1,2 % kaikista alle 18 vuotiaista lapsista. Taajamissa ja maaseudulla vastaava osuus jää 0,7 %:iin kun taas kaupungeissa osuus oli 1,4 %. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lapsien ja nuorten määrä on viimeisen 15 vuoden aikana kasvanut n.60 %.

Kuvio 2.

Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret sijoitusmuodon mukaan vuosina 1991 - 2006, %

Kuvio 2. (<http://www.stakes.fi/tilastot/lastensuojelu>.)

Sijoitetuista lapsista ja nuorista kodin ulkopuolelle oli sijoitettu 49 % (7611) laitoshuollossa, 35 % (5506) perhehoidossa ja 16 % (2597) muussa huollossa. Laitoshuoltoon sijoitetuista lapsista ja nuorista 34 % (2597) oli sijoitettuna ammatillisiin perhekoteihin tai perheryhmäkoteihin ja vastaaviin. Laitoshuollon osuus on tasaisesti kasvanut, kun puolestaan perhesijoitusten osuus on laskenut.

Taulukko 1. Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret vuosina 1995 - 2006

Vuosi	Perhehoito	Laitoshuolto	Siitä ammatillisen perhehoidon, perheryhmäkodin ja vastaavan osuus	Muu huolto	Yhteensä	Sijoitettujen 0-17v. osuus vastaavasta ikäryhmästä %	Huostaanotetut	Siitä tahdonvastaiset
						31.12.		
1995	5 338	3 920	814	1 694	10 952	0,8	6 385	955
1996	5 475	4 123	947	1 770	11 368	0,8	6 502	1 002
1997	5 681	4 638	1 115	1 511	11 830	0,9	6 778	1 046
1998	5 656	4 829	1 281	1 490	11 975	0,9	6 805	1 086
1999	5 692	4 585	1 259	2 010	12 287	0,9	6 938	1 144
2000	5 773	5 004	1 534	2 077	12 854	0,9	7 317	1 273
2001	5 905	5 369	1 795	2 238	13 512	1,0	7 491	1 313
2002	5 909	5 959	1 986	2 302	14 170	1,0	7 974	1 427
2003	5 733	6 285	2 179	2 344	14 362	1,0	8 385	1 571
2004	5 563	6 840	2 315	2 406	14 809	1,1	8 762	1 592
2005	5 500	7 319	2 490	2 497	15 316	1,1	9 249	1 799
2006	5 506	7 611	2 597	2 511	15 628	1,2	9 532	1 864

Taulukko 1. (<http://www.stakes.fi/tilastot/lastensuojelu.>)

Vuonna 2006 huostaanotettuna oli 9532 lasta ja nuorta. Huostaanotettujen määrän kasvua edelliseen vuoteen oli 286. Kokonaismäärä kasvaa 2-6 %:n vuosivauhtia ja kasvua vuonna 2006 oli 3,1 %. Huostaanotetuista noin viidennes (19,6 %) oli huostassa tahdonvastaisesti. Edellä mainitut luvut sisältävät myös kiireelliset huostaanotot. Vuonna 2006 uusia ensimmäistä kertaa huostaanotettuja 0-15 -vuotiaita lapsia oli yhteensä 1533. Alle kouluikäisiä lapsia otettiin huostaan ensi kerran yhteensä 546. (<http://www.stakes.fi/tilastot/lastensuojelu.>)

Tutkimuksemme tutkimusympäristönä on yksityinen lastensuojelulaitos, jonka taustalla on osakeyhtiö. Etelä-Suomessa sijaitsee lähes puolet koko Suomessa olevista yksityisistä toimintayksiköistä. Vuonna 2003 lapsille ja nuorille majoituksen sisältävän sosiaalipalvelun omaavia yksiköitä oli 223. Näistä yrityksen ylläpitämiä laitoksia oli 166 ja järjestöjen ylläpitämiä 56. Vuonna 1999 yksityisiä lastensuojelulaitoksia oli 107. Viimeisen viiden vuoden aikana yksityisten lastensuojelulaitosten määrä on yli kaksinkertaistunut. Nämä tiedot perustuvat Stakesin yksityisiltä sosiaalipalveluntuottajilta ja niiden toimintayksiköiltä keräämiin tietoihin.

Tutkimuksen ympäristö

Mitola sijaitsi eräässä Länsi-Suomen läänin kaupungissa omakotitaloalueella, jossa palvelut olivat lähellä. Laitos oli iso omakotitalo, jossa oli keittiö, olohuone, toimisto, kodinhoituhuone sekä seitsemän nuorille osoitettua huonetta. Laitoksessa huoneet olivat kahdessa kerroksessa siten, että keittiö, olohuone ja kolme nuorten huoneista oli yläkerrassa ja loput sijaitsivat alakerrassa. Talo oli rakennettu 1980-luvulla ja rakennuksen ulkoverhoilu oli tiiltä. Talon etupihalla oli autotalli ja varastotilaa sekä takapihalla oli pieni nurmialue. Tontti sijaitsi rinteessä metsän vieressä lähellä hyviä ulkoilumahdollisuuksia. Ennen yksityistä lastensuojelulaitosta Mitolaa, taloa asusti perhe ja tuolloin talossa oli mm. uima-allas. Talon käyttötarkoitusta muutettiin lastensuojelulakien ja sijaishuollollisen käyttötarkoituksen mukaiseksi, esim. uima-altaan päälle rakennettiin nuorille huoneita. Lastensuojelulaki antaa tarkat ohjeet mm. huoneiden vähimmäispinta-alasta, n. 12 m².

Mitola oli tarkoitettu 10-17 -vuotiaille lapsille ja nuorille. Laitos tarjosi kodin sekä huostaanotetuille että avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitetuille lapsille ja nuorille. Sijoitus voi olla tarpeesta riippuen lyhytaikainen tai pitkäaikainen. Mitolassa oli sijoitettuna havainnoinnin aikana yhteensä kahdeksan nuorta. Heistä kuusi oli poikia ja kaksi oli tyttöjä. Kaikki nuoret olivat huostaanotettuja ja pitkäaikaisessa sijoituksessa. Kaikki laitoksen nuoret kävivät koulua talon ulkopuolella. Mitolassa oli tarvittaessa mahdollisuus myös kotiopetukseen. Nuorilla oli mahdollisuus käydä sovitusti viikonloppuna ja lomien aikaan kotilomilla. Pääsääntöisesti nuoret olivat kotilomilla noin joka kolmas viikonloppu.

Mitolan arki koostui säännöllisestä päivärytmistä ja rutiineista. Herääminen tapahtui arkaamuisin pääsääntöisesti kello seitsemän riippuen koulun alkamisajasta. Yleinen käytäntö oli, että nuoren piti herätä viimeistään tuntia ennen koulun alkua. Ennen aamupalalle siirtymistä nuoren oli sijattava petinsä ja siistittävä huonettaan, jos siihen oli tarvetta. Aamupalan jälkeen nuori suoritti aamupesut ja valmistautui kouluun lähtöön. Koulupäivän jälkeen nuori söi välipalan ja teki läksynsä omassa huoneessaan. Läksyjen tekoon oli varattu vähintään tunti. Läksyjen teon jälkeen nuoret, joilla oli harrastuksia, lähtivät niitä harrastamaan ja muilla oli vapaata aikaa päivälliseen asti. Keskiviikkoisin nuoret siivosivat huoneensa läksytunnin jälkeen. Päivällinen oli kello viisi, johon kaikki osallistuivat. Päivällinen syötiin saman pöydän ääressä. Nuoret osallistuivat päivällisen

tekemiseen vapaaehtoisesti. Nuori, joka oli keittiövuorossa, kattoi ja korjasi pöydän, vei roskat ja siisti keittiötilat. Jokainen nuori oli yhden päivän viikosta keittiövuorossa. Päivällisen jälkeen nuorilla oli mahdollisuus toteuttaa vapaa-ajan toimintojaan. Nuoret kävivät mm. harrastuksissa, kavereita tapaamassa tai kirjastossa. Joskus nuorella oli rajoituksia talon ulkopuolella liikkumisen suhteen ja tällöin nuori pysytteli talon pihapiirissä. Iltapala oli kello kahdeksan, johon kaikki myös osallistuivat. Iltapalan jälkeen Mitolan nuoret eivät pääsääntöisesti liikkuneet talon ulkopuolella. Nuoret menivät iltapalan jälkeen peseytymään saunatilaan. Nuoret siirtyivät huoneisiinsa kello puoli kymmenen ja hiljaisuus alkoi kello kymmenen. Arkena nuori hoiti työntekijän tai työntekijöiden kanssa omia asioitaan mm. terapiakäynnit, lääkärikäynnit, viranomaistapaamiset, vaatehankinnat ja nuoren palaverit, kuten huoltosuunnitelmat.

Viikonloppuna herätys oli kello yhdeksän, jonka jälkeen oli aamupala. Lauantaina nuoret siivosivat omat huoneensa ja yleiset tilat. Tämän jälkeen nuorilla oli vapaa-aikaa lounaaseen asti. Viikonloppuisin oli myös usein koko talon yhteisiä retkiä tai aktiviteetteja, jolloin lähdettiin Mitolan ulkopuolelle. Viikonlopun päivällinen menoista riippuen katettiin kello 17-18. Perjantaina ja lauantaina nuoret menivät huoneisiinsa kello kymmenen ja sunnuntaina puoli kymmeneltä. Lauantaisin nuorilla oli karkkipäivä ja video/elokuva -ilta.

Mitolassa työskenteli tutkimuksen aikana yhteensä yhdeksän työntekijää. Työntekijöistä neljä oli naisia ja loput viisi oli miehiä. Mitola oli osakeyhtiöpohjainen yritys, jonka omisti kaksi naista. Mitolassa oli palkattu johtaja, joka oli mies. Työaikana oli pyritty siihen, että työparina olisi mies ja nainen, koska Mitolaan oli sijoitettuna sekä tyttöjä että poikia. Toinen omistajista teki puolentoista viikon työjaksoja, jolloin hän oli Mitolassa ympäri vuorokauden. Tämän jälkeen hänellä oli viikon mittainen loma. Toinen omistajista teki Mitolassa epäsäännöllisemmin töitä ja hoiti enimmäkseen Mitolan paperiasiat, kuten palkanmaksun jne. Johtajan työvuorot painottuivat enimmäkseen aamuvuoroihin. Ohjaajien työ oli kolmivuorotyötä ja se painottui enimmäkseen iltavuoroihin, kello kahdentoista ja kymmenen välille, koska nuoret kävivät koulua arkipäivisin. Ohjaajat vuorottelivat yövuoroissa silloin, kun pitkää työvuoroa tekevä omistaja oli lomalla. Mitolassa työntekijöiden määrä vaihteli vuorokauden ja loma-ajankohdista riippuen. Aamuvuorossa työntekijöitä oli yhdestä kahteen henkilöä. Iltavuorossa työntekijöitä oli kahdesta kolmeen henkilöä ja yövuorossa yksi henkilö. Viikonloppuisin työntekijöitä oli kahdesta kolmeen henkilöä. Viikonloppu työajat olivat hieman pidempiä kuin arjen työajat.

Pidemmillä viikonloppu työvuoroilla haettiin toiminnallisempaa työtettä, jolloin voitiin lähteä esimerkiksi retkille.

Käsitteet ja teoreettinen lähtökohta

Löytämämme kirjallisuuden ja keskinäisten keskustelujemme kautta nousi esiin kolme tutkimuksemme keskeistä käsitettä: sosiaalinen sukupuoli, maskuliinisuus ja marginaalisuus. Näiden keskeisten käsitteiden kautta pyrimme lähestymään maskuliinisuutta sekä mieheyden ilmentymistä Mitolan poikien arkielämässä. Käsitteiden kautta tarkastelemme ja analysoimme kerättyä aineistoa. Tässä tutkimuksen osassa avaamme nämä käsitteet, ja näytämme miten ne liittyvät tutkimukseemme.

Marginaalisuus

Tutkimuksemme kannalta on mielestämme tärkeää ottaa huomioon tutkimamme nuorten erityisasema huostaanotettuina nuorina. Mitolan nuorten marginaaliasema tuo yhden tärkeän ulottuvuuden siihen miten Mitolan pojat toivat maskuliinisuuksia esiin heidän arjessaan. Seuraavaksi avaammekin hieman marginaalisuuden käsitettä ja sitä miten Mitolan pojat sijoittuvat mielestämme marginaalisuuden kenttään.

Marginaalisuuden käsitettä lähestytään kirjallisuudessa usein suhteessa syrjäytymisen käsitteeseen. Molemmat käsitteet ovat hyvinkin moniselitteisiä ja niihin on liitetty monia erilaisia asioita ja ulottuvuuksia. Marginaalisuus on käsitteenä läheistä sukua syrjäytymiselle ja molempia käsitteitä on käytetty sosiaalitieteissä paljon ja niiden välistä eroa saattaa olla vaikea hahmottaa. Marginaalisuus käsitteenä sisältää kuitenkin joitakin ratkaisevasti eri asioita kuin sosiaalitieteissä tai puheissa ja kirjoituksissa paljon käytetty syrjäytymisen käsite. Marginalisaatiossa ja syrjäytymisessä yhteistä on se, että ne kumpikin sijaitsevat valtavirran ulkopuolella. Ne kuitenkin sijoittuvat eri tavoin sekä eroavat monin tavoin toisistaan. Syrjäytyminen on koettua ja havaittavissa olevaa huono-osaisuutta ja se sijoittuu ilmiönä yhteiskunnan alempiin sosiaalisiin kerrostumiin. Syrjäytyneellä yksilöllä ovat joko täysin tai osin katkenneet yhtäytävät siteet yhteiskuntaan. (Järvinen & Jahnuainen 2001, 141-143) Marginaalisuus sisältää syrjäytymisen

käsitteeseen verrattuna astetta positiivisemmän latauksen. Marginaalisuus voi olla jotain, mikä on valittua - marginaalisuus voidaan valita aktiivisena subjektina, omasta tahdosta. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 142)

Syrjäytymiseen liitetään usein myös käsitys elämänhallinnan menettäneistä ihmisistä, jotka eivät tule taloudellisesti ja sosiaalisesti toimeen. Syrjäytymisen sijaan marginalisaatioon ei välttämättä liity ulkoisesti havaittavaa huono-osaisuutta ja marginalisaatiota voi esiintyä yhteiskunnan eri kerroksissa. Yksilö voi olla osassa elämänalueista marginaalissa ja osassa mukana valtavirrassa. (Järvinen & Jahnukainen 2001, 141-143) Syrjäytyminen sisältää jo sanana passiivisen olemuksen. Ihminen syrjäytyy, eikä hän kykene estämään hallitsemaan elämäänsä. Marginaalisuus on tässäkin mielessä käsitteenä moniulotteisempi kuin syrjäytymisen käsite. Parkin (1928) ja Stonequistin (1965) mukaan marginaalisuudella ei välttämättä ole pelkästään negatiivisia seurauksia yksilön elämälle. Kokemukset voidaan kääntää voimavaraksi. Marginaalissa elävälle voi kehittyä asemansa seurauksena tietoisuus ja ymmärrys, jonka avulla voi tarkastella asioita laajemmin kuin ennen. (Park Stonequist Järvisen & Jahnukaisen 2001, 139-140 muk.)

Marginaalisuuteen ja syrjäytymiseen liittyy olennaisesti keskus-periferia-ajatus ja keskustelu rajapinnoista. (esim. Helne 2002a) Marginaalisuutta voidaan tarkastella siten, että yhteiskunta hahmottuu mallina, jossa ihmiset kuuluvat meidän tai muiden ryhmiin, eli keskukseen tai marginaaliryhmiin. Keskus ymmärretään normaaliksi ja reuna-alueille sijoittuvat marginalisoituneet tai syrjäytyneet. Marginaalisuuden positiot ymmärretäänkin reunalla tai syrjässä olemiseksi. (Helne 2002a, 22). Raja ei ole tietenkään selkeä ja mustavalkoinen, vaan keskus ja periferia ovat jatkuvassa suhteessa ja liikkeessä toisiinsa nähden.

Toisaalta marginaalisuus voi olla sellaista, johon on ajauduttu tai jouduttu ilman, että sinne olisi itse subjektina aktiivisesti hakeutunut. Marginaaliin joudutaan usein menetysten tai jopa menetyskierteen seurauksena. Silti eläminen marginaalissa ei välttämättä ole pelkkää menetystä. (Suutari 2002, 40) Mitolan pojat olivatkin eräällä tapaa toisaalta syrjäytyneitä ja toisaalta taas elivät aktiivisesti marginaalissa. Mitolan poikien asemaa voidaan ajatella siten, että se kattoi sekä keskuksen että periferian alueet. Nuoret eivät itse valinneet sitä, että heidät huostaanotettaisiin ja että he asuivat lastenkodissa. Mitolan poikien omat perheet olivat rikkiäisiä tai epäselviä ja varsinkin isäsuhteet olivat monilla hataria tai niitä

ei ollut ollenkaan. Tässä mielessä tutkimuksen pojat eivät eläneet tietoisesti valittua marginaalielämää ja jossain määrin pojat olivat ainakin osittain sosiaalisesti syrjäytyneitä. Tutkimuksemme nuoret eivät olleet kuitenkaan huono-osaisia tai syrjäytyneitä näiden käsityksien koko merkityksessä. Heidän taloudellinen tilanteensa ja sosiaalinen ympäristö oli turvattu. Heillä oli ympärillään usein hyvinkin laaja sosiaalinen ja ammatillinen verkosto, joka auttoi ja kasvatti heitä sekä piti huolta heidän perustarpeistaan. Tutkimuksemme nuorilla oli varmasti jopa paremmat edellytykset kasvamiselle aikuisiksi miehiksi verrattuna esimerkiksi syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin, joita ei ole huostaanotettu.

Tutkimuksemme pojat olivat tutkimuksen aikana murrosikäisiä ja kasvaminen aikuisuuteen ja miehuuteen oli jokaisella Mitolan pojalla omalla yksilöllisellä tavallaan käynnissä. Nuoruus jo sinällään on aikaa, jolloin nuori voi kokea olevansa erilainen ja tuntee toiseutta ja murrosikä tuo siihen vielä omat erityispiirteensä. Vanhemmat eivät ymmärrä ja toisaalta kohti aikuisuutta ja vastuuta pitäisi kasvaa. Nuoruus on siirtymävaihe, jonka voi katsoa tietynlaiseksi marginaaliasemaksi. Nuori ei ole enää lapsi ja integroituminen yhteiskuntaan ja täysvaltaiseen aikuisuuteen on vielä kesken. (Järvinen & Jahnukainen, 141)

Marginaalissa olevat koetaan hyvin erilaisiksi ja jopa uhaksi normaaliudesta katsottaessa. Marginaalisiin liitetyt mielikuvat ovat pelkojen, vierauden ja erilaisuuden tasoilla arvottomuuden, paikattomuuden, sivullisuuden ja ristiriitaisuuksien ylläpitämiä ja tuottamia (Helne 2002b, 78–86). Mitolan nuoret ovat erilaisessa asemassa ja tilanteessa kuin normaali perheiden lapsi. Jos nuori kertoo olevansa huostaanotettu ja asuu lastenkodissa tai vastaavanlaisessa laitoksessa, sillä on varmasti tietynlainen lataus vielä tänäkin päivänä. Keskuksesta ja normaaliudesta käsin nuori varmasti luokitellaan monesti huono-osaiseksi ja käytösongelmista kärsiväksi, vaikka todellisuus olisi jotain aivan muuta.

Marginalisointia tapahtuu myös yhteiskunnan toimesta ja koska tutkimuksemme nuoret miehet olivat huostaanotettuja, se vaikutti siihen että jo lainkin ohjaamina heitä kohdeltiin eri tavalla kuin ns. normaalinuorta. Marginaaliasema rakentuu Svedbergin (1995, 42) mukaan reunalla olevan yksilön ja häntä ympäröivän yhteiskunnan välisenä vuoropuheluna (Svedberg Suutarin 2002, 39 muk.). Mitolan nuori oli tahtomattaankin viranomaisen huomion kohteena. Harriet Strandell, Ilse Julkunen ja Katri Lamminen (2002, 112) toteavat artikkelissaan lastensuojelun asiakkaiden olleen ja olevan edelleen sosiaaliviranomaisten normaalistavien interventioiden kohteena. Tämä osaltaan sysäsi

Mitolankin pojat marginaaliin ja väistämättä antoi heille tietynlaisen leiman yhteiskunnassa ja arjessa. Lastensuojelunuooret yleensäkin muodostavat erityisen ryhmän, josta yhteiskunnassa on vallalla tiettyjä käsityksiä, ja joka on viranomaisten erityisenä huomion kohteena. (Strandell ym. 2002, 112).

Sosiaalinen sukupuoli

Valitsimme yhdeksi käsitteeksi sosiaalisen sukupuolen, koska se liittyy vahvasti Mitolan poikien maskuliiniseen käyttäytymiseen ja sen ilmenemiseen lastensuojelulaitoksen arkipäivässä. Mitolassa pojat käyttäytyivät hyvin maskuliinisesti lastensuojelulaitoksen arjessa. Sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta pojat rakensivat maskuliinisuuttaan ja peilasivat sitä ympäristön kanssa. Seuraavaksi esitämme eri tutkijoiden näkemyksiä ja määritelmiä sosiaalisesta sukupuolesta.

Jouni Kempe (2000, 6) kirjoittaa, että sosiaalinen sukupuoli syntyy sosiaalisessa kanssakäymisessä jokapäiväisessä arjessa. Hän toteaa myös, että sukupuolta, mieheyttä tehdään koko elämän ajan. Identiteettiä rakennetaan jatkuvasti, eikä se pysy samanlaisena kerran muodostuttuaan. Myös Leena Suurpää (1996, 51) sanoo nykyaikamme sisältävän jatkuvaa identiteetin muovaamista, ja että identiteetin jatkuva uudelleen muokkaaminen on jopa aikamme ihmisen erityispiirre. Yhteiskunta ei tarjoa tänä päivänä yksinkertaisia ja yksiselitteisiä miesmalleja vaan niin kuin identiteetti yleensäkin, miesmallia rakennetaan ja reflektoidaan jatkuvasti kulttuurisesti, sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti.

Sosiaalinen sukupuoli syntyy yhteiskunnan asettamien mies- ja naisroolien pohjalta siten, että on olemassa jokin tietty ihanne jonka yhteiskunnan jäsenet yleensä omaksuvat. Sosiaalinen sukupuoli voidaan määrittää yhteiskunnan kautta ja siten se on myös voimakkaasti kulttuurinen tekijä. Myös Arto Jokinen (1999, 51) kertoo sukupuolen oleva kulttuurisesti määräytyvä ja sosiaalisesti opittu moniulotteinen ilmiö.

Yhteiskunnassa on yleensä jonkinlaisia hyväksytyjä tai yhteisiä mies- ja naisihanteita, jotka riippuvat kuitenkin ajasta ja paikasta. Badinterin mukaan sosiaalinen sukupuoli on kulttuurinen kategoria, jossa mieheys ja naiseus merkitsee ennen kaikkea tiettyä asemaa

ja paikkaa yhteiskunnassa, kulttuurista roolia, ei biologista vastakkaisuutta toiseen sukupuoleen nähden. (Badinter 1993, 22)

Badinter lähtee liikkeelle siitä, että miehenä oleminen edellyttää työtä ja ponnistelua. "Ole mies" ja "näytä että olet mies" yleisiin kehotuksiin tarttuen Badinter huomaa, ettei miehenä oleminen käy itsestään. Pelkät miehen sukuelimet, miehinen kyky ja kunto ja viriliteetti eivät Badinterin mielestä riitä määrittelemään miespuolista ihmistä. Mieheksi tuleminen merkitsee suoritusta, jopa tehtävää. Hänen mukaan viriliteetti ei ole jotakin annettua vaan se on rakennettava. Vastaavasti Badinter tuo esiin "Ole nainen" kehotuksen, joka suinkaan ei ole yhtä yleinen, pikemminkin päinvastoin melko harvinainen. Hänen mukaansa naiseus on luonnollista ja sellaisenaan väistämätöntä. Mieheys puolestaan nähdään ominaisuutena, joka on hankittava velvoitteiden, näyttöjen ja kokeiden kautta. (Badinter 1993, 15-16)

Sipilän mukaan sukupuolen sosiaaliseen ulottuvuuteen kuuluvat kaikki ne opitut ominaisuudet, joilla sukupuolia erotetaan. Tällä hän tarkoittaa sellaisia ominaisuuksia kuten eleet, ilmeet ja pukeutuminen. Mieheyteen ja naiseuteen yhdistetään edellisten ominaisuuksien lisäksi psyykkiset ja emotionaaliset ominaisuudet. Sipilä näkee, että sukupuolet ovat toisensa poissulkevia luokkia, joiden tulisi välttää toisen sukupuolten jäsenten ominaisuuksia. Kummallakin sukupuolella ovat omat hyveensä, kuten esimerkiksi mies on vahva ja määrätietoinen kun taas nainen on heikko ja avuton. Maskuliinisuutta ja feminiinisuutta on jo 1930-luvulla pyritty kuvaamaan ja luokittelemaan. Tässä kohdin Sipilä puhuu sukupuolirooleista, jotka nähtiin maskuliinisuuden ja feminiinisuuden luonnollisena jatkumona. Sipilä toki toteaa, että mallit ovat muuttuneet historian saatossa. Sukupuoliroolin nähdään sisältävän kaikki sukupuolisesti merkitsevä käyttäytyminen. Tähän sisältyvät sukupuoliroolin elementit pienimmästä eleistä lähtien. Sipilä tuokin esille ajatuksen, jonka mukaan sukupuoliroolit asetetaan sosiaalinnormin kautta. (Sipilä 1994, 30-33)

Hannu Säävälä (1999, 52) kertoo artikkelissaan sukupuolen olevan kulttuurisesti määräytyvä ja sosiaalisesti opittu moniulotteinen ilmiö. Mieheyden muotoutuessa kulttuurisesti, on se ajan, ympäristön ja ihmisen iän suhteen vaihteleva. Säävälä kirjoittaa, että tästä näkökulmasta käsin tarkasteltaessa läntisen maailman miesten valtakulttuurit ovat vain silloisia tapoja elää miehen elämää. Vallassa oleva mieheys kuvaa tapaa, jolla

miehen tulee esittää miestä. Mies sosiaalisesti oppii kulttuurin tarjoamat maskuliiniset roolit ja määritteet. Säävälän mukaan sosiaalinen sukupuoli määrittyy kulttuurin kautta. Vallassa oleva kulttuuri tuottaa ja tarjoaa roolit ja tavat, joilla näytetään millainen mies on ja miten mies toimii. Sosiaalisilla tapahtumilla on voimakas osa miehisen sukupuolen rakentumiseen ja sen muokkautumiseen.

Tutkielmassamme ymmärrämme sosiaalisen sukupuolen tarkoittavan moniulotteista ilmiötä, jossa kulttuuri, sosiaalinen vuorovaikutus, sukupuolien ominaisuudet, aika, paikka, tavat, normit ja ihanteet kohtaavat. Mitolassa pojat olivat lastensuojelulaitoksen moniulotteisessa ilmiössä mukana, jossa sosiaalinen vuorovaikutus, ihmiset, ympäristö ja lastensuojelulaitoksen kasvatustavat sekä poikien omat ponnistelut kohti miehisyyttä ohjasivat omalla tavallaan poikia kehittämään ja muokkaamaan heidän maskuliinisuuksiaan. Arkielämässä sosiaalinen vuorovaikutus muokkasi poikien maskuliinisuuden käsitystä ja pojat itse olivat aktiivisesti subjekteja tuoden omat näkemyksensä maskuliinisuuksistaan.

Maskuliinisuus

Miehestä ja miehisyydestä puhuttaessa on maskuliinisuuden käsite noussut kirjallisuudessa hyvin yleiseksi. Mieheydestä puhuminen ilman maskuliinisuuden käsitettä on miltei mahdotonta. Koska tutkielmamme käsittelee maskuliinisuuksien ilmenemisiä yksityisessä lastenkodissa, on maskuliinisuuden käsitteen avaaminen teoreettisesti luonnollista ja tärkeää. Esimerkiksi Harri Jokirannan mukaan miehestä keskusteluun liittyy aina kysymys maskuliinisuudesta ja sen tuottamisen ehdoista (Jokiranta 2003, 10)

Maskuliinisuutta on kirjallisuudessa määritelty monella tavalla. Maskuliinisuus käsitetään usein synonyymiksi esimerkiksi mieheydelle (esim. Jokiranta 2003). Käsitteenä maskuliinisuus onkin hyvin hajanainen, esimerkiksi Jorma Sipilä ja Arto Tiihonen (1994, 9-10) sanovat maskuliinisuuden, maskuliniteetin, mieheyden ja miehisyyden tarkoittavan samaa asiaa. He käsittävät näiden kaikkien olevan maskuliinisuutta, joka vallitsee tietynä aikana tietyssä osakulttuurissa. Sipilä ja Tiihonen (1994, 9-10) toteavat maskuliinisuuden, miehuuden ja miehekkyuden viittaavan perinteiseen ymmärrykseen maskuliinisuudesta. Tällä he tarkoittavat ideologista näkökulmaa, jossa miesihanne käsitetään yhteiseksi ja

hyväksytyksi ja miesten valta-asemaa pidetään itsestään selvänä. Myös me puhumme tutkimuksessamme maskuliinisuudesta, miehuudesta ja mieheydestä ristikkäin ja limittäin. Kuitenkin kaikki ne käsitteet, joita tutkimuksessamme käytämme kuvaamaan Mitolan poikien mieheyden tapojen ilmentymisiä, nivoutuvat lopulta maskuliinisuuden käsitteeseen.

Jokiranta (2003, 13) sanoo maskuliinisuuden ja mieheyden kuvaavan sukupuolitutkimuksessa miehen tapaa esittää miestä. Miehen roolit opitaan kulttuurin tarjoamista maskuliinisuuden määreistä. Maskuliinisuus ei ole pelkästään biologisista ja fyysisistä ominaisuuksista kiinni, vaan se rakentuu myös kulttuurillisesti ja yhteiskunnallisesti. Maskuliinisuus syntyy siis alati muuttuvassa yhteiskunnassa (Jokiranta 2003, 11). Mitola on osa muuta yhteiskuntaa ja sitä kautta myös Mitolan mikrokulttuuri on luonnollisesti suhteessa muuhun kulttuuriin, aikaan ja paikkaan. Vaikka Mitolan pojat elävät vahvasti Mitolan kulttuuria, he väistämättä myös heijastavat muuta yleisempää kulttuurin kuvaa maskuliinisuudesta. Arto Jokinen toteaa (2000), että tietyssä historiallisessa ajassa ja paikassa tietyn kulttuurin jäsenet merkitsevät, merkityksellistävät ja representoivat tekoja, eleitä, asioita ja ilmiöitä maskuliiniseksi. Subjektin maskuliinisuus rakentuu näiden tekojen ja eleiden performatiivisesta toistosta.

Jokinen (2000, 228-229) puhuu kirjassaan, että maskuliinisuutta ei voida typistää pelkäsi tyyliksi, jonka voi valita. Maskuliinisuus muodostuu sosiaalisen kanssakäymisen ja kulttuurisen ympäristön kautta, jota oman persoonallisuuden kautta kukin yksilöllisesti omaksuu ja muokkaa itselleen sopivaksi. Mieheen kohdistuvat kulttuuriset ja sosiaaliset odotukset tietyssä ajassa ja paikassa muokkaavat miehen maskuliinista esiintymistä. Eri nuoret persoonina tulkitsevat ja ilmentävät kuitenkin kulttuuria eri tavalla. Jokinen (2000, 229) muistuttaakin, että miehen maskuliinisuus rakentuu myös suhteesta omaan ruumiiseen ja psyykkeeseen eikä näin ollen ole vain tulosta ympäristöön reagoimisesta.

Kokemuksemme pohjalta voimme todeta, että Mitolan nuorilla miehillä arjessa esiintyvät miehiset toimintamallit sekä arvot ja ajatukset miehisyydestä olivat välillä hyvinkin stereotyyppisiä ja patriarkaalisia. Mitolan arjessa tuli usein esiin, kuinka miehen tulee olla toiminnallinen, fyysinen ja rationaalinen olento, jolla ei heikkouksia, kuten herkkiä tunteita tai fyysistä kyvyttömyyttä. Ensimmäisiä ajatuksiamme aloittaessamme tutkielmaamme oli, että nämä marginaalissa elävät nuoret miehet käyttävät tällaista ns. vanhanaikaista miehen käyttäytymismallia suojakilpenään peittääkseen oman epävarmuutensa ja hauraan

identiteettinsä. Ajatuksenamme oli toisin sanoen, että laitoksen pojat käyttäytyvät ylimaskuliinisesti ja korostetun miehekkäästi, koska ovat epävarmoja ja tavallaan hukassa oman itsensä suhteen. Pojille on yleensäkin murrosiässä ja sen kupeessa on tyyppillistä, että omaa epävarmuutta peitellään esimerkiksi korostetulla fyysisyydellä ja rajuilla puheilla. Ei tarvitse katsoa kuin yläasteen välitunnilla poikia ja huomaa minkälaista jatkuvaa fyysistä kontaktia ja painimista poikien välillä on.

Nykyaikana miehisyyden mallit ovat pirstaleisia, enää miehen mallia ei välttämättä omaksuta suoraan isältä pojalle tai kansalliskulttuurista ja sen identiteetistä. Globalisoituneessa postmodernissa länsimaisessa yhteiskunnassa miehisyyden mallit ja vaikutteet ovat jakaantuneet monelle eri sektorille. Miehen kuvia ja malleja tulee jatkuvasti monenlaisista paikoista vastaan ja ne muuttuvat yhä nopeammin. (vrt. Jokiranta, 2003) Esimerkiksi mediasta on tullut tänä päivänä suuri vaikuttaja miehen mallien ja kuvien lähteenä. Jokiranta (2003, 14) puhuu, kuinka mieheyden tuottamisessa media toimii peilinä oman mieheyden rakentamisessa. Mieheys muuttuu ajan ja kulttuurin mukana. Mieheys ei kuitenkaan muutu yksinään riippumatta muista tekijöistä ja asioista. Mikko Lehtonen (1999, 74) kirjoittaa, että miehen muuttumista ei voi tarkastella vain mieheyden näkökulmasta, vaan se suhteutettava muihin käynnissä oleviin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin muutoksiin. Jokiranta (2003, 11) pohtii, kuinka maskuliinisuuden tuottaminen on muuttunut entisajoista, jolloin mieheys ja miehisuus siirtyi sukupolvien välisessä vuorovaikutuksessa ns. isältä pojalle. Tuolloin miehisuus liittyi voimakkaasti arjen ja työn kulttuuriin. Arjen ja työn tekemisen kautta mieheyden mallit siirrettiin uudelle sukupolvelle. Nykyisin maskuliinisuutta tuotetaan yhä moninaisemmin. Jokiranta nostaa maskuliinisuuden tuottajiksi perheen arjen rinnalle institutionaalisen sosialisoinnin (mm. päivähoito, koulu, ja harrastustoiminta), mielikuvat (media) sekä historiaan liittyvät tapahtumat ja opit (kulttuuri).

Hegemoninen maskuliinisuus

Mitolan pojat kävivät tutkimuksemme aikana jatkuvaa valtataistelua omasta paikastaan ja asemastaan Mitolassa. Valtataistelu ja maskuliinisuuden korostaminen kiinnittyivät vahvasti toisiinsa. Ylikorostuneella miehisellä ja maskuliinisella käytöksellä pojat yrittivät saada itseään ja asemaansa korotetuksi ja toisaalta saada toisten poikien hyväksynnän joukkoonsa. Hegemonisessa maskuliinisuudessa on kyse vallasta ja sen ottamisesta sekä

hierarkisista suhteista. Tätä taustaa vasten päätimme ottaa tutkielmaamme mukaan maskuliinisuuden lisäksi myös hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen.

Jorma Sipilä (1994, 19-20) kirjoittaa hegemonisen maskuliinisuuden olevan maskuliinisuutta, joille muut maskuliinisuudet ja feminiinisydet ovat alisteisia. Hän sanoo tiettyjen miesryhmien, esimerkiksi naismaisten miesten, olevan alistettuja patriarkaalisessa sukupuolijärjestelmässä. Hegemoninen maskuliinisuus alistaa näin myös maskuliinisuutta. Sipilä korostaa että on tärkeää ymmärtää maskuliinisuus sosiaalisten suhteiden rakenteeksi, eikä rooliksi. Mainiona esimerkkinä Sipilä esittää työläismiehen, joka on yhteiskunnallisesti alistettu, mutta hänen ruumiillista työtään pidetään kuitenkin maskuliinisempänä kuin konttorityötä. (Sipilä & Tiihonen 1994, 19-20)

Kempe (2000) selittää hegemonisen maskuliinisuuden erilaisilla yhteiskunnallisilla miehisyyden osakulttuureilla ja niiden hierarkisella suhteella toisiinsa. Hän tuo esille ajatuksen jossa syrjäytynyt mies omaa vähemmän "miehisyyttä" kuin esimerkiksi menestynyt liikemies. Hegemoninen maskuliinisuus ilmenee erilaisissa arjen tilanteissa, joissa mies itse määrittelee tapansa toimia miehekkäästi osakulttuurien tarjoamien mallien avulla, jotka kuitenkin itsessään rajaavat miehen toimintamahdollisuuksia. Hegemoninen maskuliinisuus ei ota huomioon paikallisia eroja maskuliinisuuden malleissa, kuten esimerkiksi eri kulttuureissa. (Kempe 2000, 7)

Hegemoninen maskuliinisuus muodostuu hierarkisessa suhteessa maskuliinisuuteen. Hegemonisessa maskuliinisuudessa on kyse vallasta ja vallan ottamisesta. Hegemoniaan ei liity ainoastaan vallankäyttö ja väkivalta esimerkiksi naisia kohtaan, vaan kyse on myös yhteiskunnallisista rakenteista kuten, uskonto, media, työ- ja palkkarakenteet jne. (Sipilä & Tiihonen 1994, 20) Tutkimamme huostaanotetut marginaalissa elävät pojat olivat lähtökohtaisesti alistettuja muille paremmasta lähtökohdista oleville poika- ja miesryhmille. Mitolan pojat joutuivat taistelemaan vallasta ja valtaan pääsemisestä enemmän kuin ns. normaalinooret, joilla hegemoniaa oli valmiiksi annettuna esimerkiksi yhteiskunnan rakenteiden kautta enemmän kuin Mitolan marginaalissa elävillä nuorilla miehillä.

Hegemoninen maskuliinisuus sisältää käsitteenä erilaisia ulottuvuuksia. Jorma Sipilän (1994, 21) mielestä keskeinen osa hegemonista maskuliinisuutta on heteroseksuaalisuus. Mitolan arjen toiminnassa oli havaintoja tehdessä ajoittain hyvinkin voimakkaasti esillä

poikien heteroseksuaalisuuden korostaminen. Mitolan pojat osoittautuivat havaintojen perusteella välillä hyvinkin homovastaisiksi. Korostamalla omaa heteroseksuaalisuuttaan Mitolan pojat saivat otteen hegemoniasta. Sipilä (1994, 21) tulkitsee myös työnjaon naisten ja miesten töiksi osaksi hegemoniaa. Mitola ei ole irrallinen osa muuta yhteiskuntaa, vaan ilmentää omassa kulttuurissaan myös muun yhteiskunnan kulttuuria. Myös Mitolassa oli olemassa jonkin verran työnjaollista menettelyä. Oli havaittavissa selkeästi mitkä olivat miesten hommia (esimerkiksi renkaanvaihto tai halonhakkuu) ja mitkä toisaalta naisten hommia (esimerkiksi vaatehuolto tai ruokahuolto). Tietenkään tiukkoja rajoja miesten ja naisten töiden välillä ei ollut ja asiasta myös avoimesti keskusteltiin ja tilanteeseen puututtiin, jotta työntekijät eivät uusintaisi vanhoja sukupuolirooleja ja malleja. Varmaa kuitenkin on, että myös Mitolassa oli tästä huolimatta sukupuolitettu työnjako. Nuorilla itsellään oli myös taustalla aika vahva ajattelu siitä, mitä ovat naisten ja mitä ovat miesten työt.

Sipilän (1994, 20-21) mielestä hegemoniaa rakennetaan julkisuudessa ja hegemoninen maskuliinisuus tuottaa kulttuurisen ihannekuvan, eikä se välttämättä vastaa millään tasolla todellisuutta. Mitolan pojilla oli havainnointien aikana voimakas käsitys siitä, minkälainen on mies tai mikä on esimerkiksi miehistä toimintaa. Myös haastatteluissa tuli ilmi, kuinka pojilla oli monilla sama käsitys siitä, minkälainen on mies. Varmasti Mitolan mikrokulttuuri on ollut osaltaan tähän vaikuttamassa, mutta myös julkisuudella on ollut vahva osa poikien kulttuurisen ihannekuvan muokkaamisessa.

Metodologia

Käytämme tutkimuksessamme etnografista tutkimusotetta. Mielenkiintomme heräsi siihen Juha Hämäläisen ja Leena Kurjen "Sosiaalipedagogiikka" -kirjan kautta:

Etnografiassa ollaan kiinnostuneita siitä, mitä ihmiset tekevät, miten he käyttäytyvät ja ovat vuorovaikutussuhteessa toisiinsa. Miten ihmiset ilmaisevat arvojaan, uskomuksiaan, elämännäkemyksiään, motivaatioitaan ja sitä tapaa, miten ne muuttuvat ajan ja paikan vaihtuessa. Tavoitteena on ymmärtää sosiaalista todellisuutta. Etnografiselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimusta tehdään

todellisissa oloissa, ihmisten arkipäivän keskellä, yleensä jollakin rajoitetulla, selkeällä alueella, kiinteässä vuorovaikutuksessa tutkimuksen piiriin kuuluvien ihmisten kanssa. (Hämäläinen & Kurki 1997, 44-45)

Hämäläisen ja Kurjen näkemys etnografiasta sopi alkuperäiseen lähtöajatuksellemme. Halusimme pohtia mistä mahtoi johtua poikien maskuliininen käyttäytyminen ja etenkin maskuliinisuuden korostaminen lastensuojelulaitoksessa. Taustalla oli ajatus kaivautua poikien käyttäytymismaailman taakse ja poimia sieltä ne tekijät, jotka vaikuttivat poikien käyttäytymiseen. Lähdimme syvemmin pohtimaan etnografiaa ja sen tuomia mahdollisuuksia tutkimuksessamme. Tutkimuksessamme aineiston keruu, sen analysointi ja teorit ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa läpi tutkimusprosessin. Aineiston keräämisen vaiheessa olimme jo rajanneet tutkimustehtävämme ja havainnoinnin kohteen. Samoin kokemuksemme ja tietomme tutkimuskohteista ja ympäristöstä muokkasivat aineistonkeräämistä ja sen analysointia. Tällöin näkökulmamme etnografiasta muuttui metodista metodologiseen suuntaan.

Ihmiset luokittelevat merkityksiä maailmassaan ja etnografia on tapa kerätä tietoa kuvaillen ja analysoiden ihmisten luokittelutapoja. Etnografi pyrkii löytämään ja selvittämään tietoa siitä, miten ihmiset käyttäytyvät ympäristön muodostamassa kulttuurisessa kontekstissa. Etnografi yrittää myös selvittää mikä muokkaa ihmisten käytöstä. Tutkimuksessamme havainnoimme poikien maskuliinista käyttäytymistä sekä pyrimme ymmärtämään mitkä tekijät ohjaavat poikia kyseiseen käytökseen. Aamodt (1991) kirjoittaa, että etnografiaa käytetään löytämään kulttuurisesti todellisia merkitysalueita. Hän toteaa, että jokainen kulttuuri koostuu luokittelujen kategorioista, kokemusten kuvauksista ja tuotetuista sosiaalisista käyttäytymisistä.

Löysimme Tarja Pösön (1993) tutkimuksen Kolme koulukotia, jonka avulla etnografia tutkimuksen käytäntönä avautui entisestään. Etnografian voi ymmärtää olevan metodi, joka mahdollistaa monenlaisen lähteiden käytön. Kuten Tarja Pösö toteaa, etnografi on ihmisten elämässä tavalla tai toisella mukana keräten tietoa monin eri tavoin, joka edesauttaa tutkimuksen aiheen tutkimisessa. Tutkiminen voi tapahtua peitetysti tai salassa. Etnografi kyselee, kuuntelee ja katselee. Pösön mielestä etnografia on yksi tavallisimmista ja perustavanlaatuisimmista sosiaalitutkimuksen muodoista, joka on

yhteydessä arkitietoon (Pösö 1993, 29) Ihmiset luovat sosiaalisen maailman keskinäisessä vuorovaikutussuhteessa toisiinsa ja etnografian avulla pyritään löytämään niitä keinoja, joita ihmiset käyttävät jokapäiväisessä arkielämässä.

Etnografiassa ja erityisesti etnometodologisessa etnografiassa, jota myös Tarja Pösö tutkimuksessaan käyttää, on tärkeää oman tutkijuuden reflektointi (Pösö 1993, 30). Tutkijan täytyy olla selvillä omasta roolistaan sosiaalisessa maailmassa, jota hän tutkii ja jota hän on samalla itse muokkaamassa. Tutkijan kuvaus ei ole ulkopuolista, vaan tutkija on itse osa tutkittavaa maailmaa. (Pösö 1993, 30) Tutkijan on oltava valmis laittamaan itsensä peliin. Tutkija ei siis voi olla ulkopuolinen objekti, joka absoluuttisesti tallentaa ympärillä tapahtuvat asiat.

Koska tutkimuksemme tapahtui työpaikallamme työnteon yhteydessä, osallistuva rooli tutkimusta tehdessä oli selvä tai paremminkin välttämätön. Aineistoa kerätessä tutkijan ja työntekijän roolit olivat hyvin lähellä toisiaan ja olivat jatkuvasti ikään kuin vuorovaikutuksessa keskenään. Tutkijan roolin ja työntekijän roolin erottamista toisistaan helpotti se, että meitä oli aineistoa kerätessä molemmat tutkielman tekijät paikalla. Molemmat osallistuivat Mitolassa poikien havainnointiin yhdessä etukäteen sovitulla roolijaolla. Toinen toimi vuorollaan tutkijan roolissa ja toinen työntekijänä. Pystyimme hyvin tähän työnjakoon, koska pyysimme Mitolan johtajalta samanaikaiset työvuorot havainnointijaksoillemme. Tämä mahdollisti tehokkaan työjaon havainnoiteja tehtäessä ja tutkijanroolissa oleva sai keskittyä kokonaisuudessaan havainnointiin. Havainnointipäivän päätteeksi keskustelimme kumpikin päivän kokemuksista ja kerätystä havainnoinneista. Muutamina kertoina tutkijan roolissa oleva tutkielman tekijä joutui irtautumaan tutkijan roolistaan ja puuttumaan työtilanteeseen. Tällaisissa tilanteissa jätimme muistiinpanojen tekemisen tekemättä. Kävimme keskustelua näistä muutamasta tilanteesta ja etenkin siitä, voisimmeko mahdollisesti kirjoittaa jälkepäin havaintomuistiinpanoja tapahtuneesta. Päätimme kuitenkin, että näistä tilanteista ei muistiinpanoja tehdä. Me emme olisi voineet kirjoittaa näistä tilanteista objektiivisesti, koska olimme molemmat tilanteessa mukana ja muokkaamassa voimakkaasti sen tapahtumia.

Etnografiassa tutkija vaikuttaa omalta osaltaan havainnoitavaan todellisuuteen. Niin tutkijan kuin tutkittavan kuvaukset eivät ole ainoastaan kuvausta sosiaalisesta todellisuudesta vaan ne myös luovat sosiaalista todellisuutta.(Pösö 1993, 30)

Havainnoinnin aikana tutkija tekee jatkuvasti omia tulkintoja tutkittavasta todellisuudesta oman kokemusmaailmansa ja oman persoonansa kautta. Tutkija on osa tutkittavaa maailmaa ja hän luo sitä maailmaa vuorovaikutuksen kautta.

Tutkimuksemme lähtökohta oli siinä suhteessa ongelmallinen, että havainnointi tapahtui meille jo ennalta niin tutussa ympäristössä, että objektiivinen tarkastelu, mitä tutkimus myös vaatii, oli välillä hankalaa. Kuitenkin tutkimuksemme vahvuus on juuri siinä, että me olemme tutkittaville nuorille ja ympäristölle niin tuttuja, että nuoret kykenivät elämään jokapäiväistä arkeaan normaalisti. Toisaalta taas nuoret olivat meille tuttuja ja sekin on kaksiteräinen miekka. Yhtäältä kykenimme toimimaan nuorten kanssa rennosti ja avoimesti, jolloin havainnoinnitkin perustuvat luonnollisiin arjen tilanteisiin, eikä kummankaan osapuolen tarvinnut jännittää tilannetta tai esittää mitään muuta roolia kuin yleensä. Toisaalta meillä oli Mitolan työntekijöinä muodostunut jo aiemmin kuva nuorista, siitä minkälaisia he ovat, miten he käyttäytyvät erilaisissa tilanteissa. Vaarana tällöin on että nämä ennakkokäsitykset vaikuttaisivat tutkimukseen, havaintomateriaalin keruuseen ja sen tulkintaan. Mietimme asiaa usein ja varoimme jossain vaiheessa ehkä liiaksikin ylitulkitsemasta asioita. Etnografinen aineistonkeruu pitää jo valmiiksi sisällään paljon tulkintaa. Alkaessamme osallistuvan havainnoinnin avulla kerätä aineistoa, meillä oli jo aika selkeä käsitys siitä, mitä me havainnoimme. Käytimme havainnoinnin kirjaamisessa ”esisuodatinta”, toisin sanoen tulkitsimme jo aineiston keruuvaiheessa sitä, miten miehinen toiminta ilmenee tutkittavien nuorten arjessa. Tämän vuoksi kallistumme tutkielmassamme siihen näkökulmaan, jossa etnografiasta puhutaan enemmän metodologisena tutkimusotteena kuin metodina.

Pösö ei koe etnografian olevan pelkästään metodi. Pösö yhtyy näkemyksessään Pinkin näkemykseen siitä, että etnografia on pikemminkin metodologia. Pösö (2004) kirjoittaakin ”Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista tutkimuksessaan”, että etnografia on metodologia, joka ymmärretään prosessina, jossa tietoa esitetään ja tuotetaan yksilöistä, kulttuurista ja yhteiskunnasta. Prosessi perustuu etnografian kokemuksiin tutkittavasta kohteesta (Pink 2001, 18-19). Meitä on kaksi tutkielman tekijää, joten tällainen näkökulma etnografiaan asettuu hyvin meidän tutkielmamme metodologiaksi. Perustelemme tätä sillä, että jo keskinäinen keskustelumme ja kokemuksemme lastensuojelulaitoksesta ja siellä asuvista pojista tuottaa ja muokkaa havaintomateriaalia ja sieltä esiin tulleita asioita. Me

emme myöskään pysty olemaan täysin objektiivisiä tutkimuskohteemme suhteen ja kuvaamaan todellisuutta niin todenmukaisesti kuin se on mahdollista kuvata.

Pink (2001) kirjoittaa, että etnografian oikeutta esittää asioita ”toisten” puolesta pitää tarkastella kriittisesti. Hänen mukaansa kuvaus ”toisista” on vain kuvausta etnografian tietoisuudesta. Etnografi pyrkii kuitenkin olemaan lojaali esittäessään kokemuksiinsa todellisuudesta. Tieto voi rakentua myös yhteistoiminnallisten, refleksiivisten ja osallistuvien menetelmien avulla. Pink (2001) kirjoittaa, että tietona ei käsitellä pelkästään havaittavissa olevaa tietoa. Myös yksilön aistittavissa olevaa kokemusta ja tietoa sekä esimerkiksi esineistä ja visuaalisista esityksistä saatua informaatiota voidaan käsitellä tietona. Meillä tutkielman tekijöillä oli kertynyt kokemusta havaittavista nuorista jo yhteensä kolmen vuoden ajalta, kun teimme havaintoja pojista havaintojaksoilla vuonna 2003. Voimme sanoa, että tunsimme hyvinkin pojat taustoiltaan ja tavoiltaan. Tämä Pösön ja Pinkin näkemys tuo uuden näkökulman etnografiseen otteeseemme ja sopii paremmin tutkimuksemme prosessiin tutkimusmetodologiana, koska meillä oli jo hyödyllistä kokemusta ja tietoa poikien arkielämästä Mitolassa. Meillä oli myös selkeä käsitys Mitolan arjesta ja sen käytännöistä. Etnografian prosessi perustuukin nimenomaan kokemuksiin tutkittavasta kohteesta.

Etnografisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan empiirisen aineiston keruuseen liittyvillä kriteereillä. Näitä ovat: todeksi vahvistettavuus, merkityksellisyys kyseisen ilmiön yhteydessä, uskottavuus, toistuvuus, siirrettävyys ja kyllästeisyys. Todeksi vahvistettavuus tarkoittaa sitä, että tutkimuksen tulokset perustuvat empiriaan, eivätkä pelkästään tutkijan käsityksiin. Pohdimmekin tätä pitkään keskenämme ja miten käsityksemme Mitolan pojista mahdollisesti vaikuttavat analyysiimme. Tämän vuoksi rajasimme tiukasti tutkimustehtävämme ja aineiston analysoinnin. Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija tuo esiin totuuden sellaisena kuin se on tutkittavassa kohteessa. Merkityksellisyys tuo tutkimukselle kontekstuaalisen ymmärtämisen vaatimuksen ja toistettavuus pakottaa tutkijan tekemään havaintonsa riittävän pitkältä ajalta, jotta sosiokulttuuriset ilmiöt ja prosessit voidaan havaita toistuvan tietyn kaavan tai mallin mukaan. Meillä molemmilla oli pitkä kokemus Mitolan työntekijöinä ja siten voimme sanoa, että meillä oli vahva käsitys Mitolan sosiokulttuurisista ilmiöistä ja prosesseista. Kyllästeisyys viestii siitä, että tutkija on onnistunut abstrahoimaan kohteestaan kaikkein oleellimmalla tiedon. Siirrettävyys

merkitsee sitä, missä määrin tulokset on siirrettävissä toiseen samanlaiseen kontekstiin (Nikkonen 1997, 146 -147).

Empiria

Havainnointi

Tutkimuksemme on vahvasti aineistolähtöinen. Aineiston olemme keränneet havainnoinnin ja haastattelun sekä oman työn kautta saadun kokemuksen avulla. Molemmilla tutkimuksen tekijällä oli tuolloin Mitolasta työkokemusta yhteensä kolme vuotta. Havainnoimme nuoria yhteensä neljän kuukauden aikana. Havainnointi suoritettiin työn lomassa ja se tehtiin kevään ja syksyn 2003 aikana. Ensimmäinen havainnointijakso oli 2.4.-16.5.2003 välisenä aikana. Toisen havainnointijakson suoritimme 15.10.-18.11.2003. Havaintoja tehtiin yhteensä 94 kappaletta. Mitolassa oli sijoitettuna havainnoinnin aikana yhteensä kahdeksan nuorta. Heistä kuusi oli poikia ja kaksi tyttöä. Kaikki nuoret olivat huostaanotettuja ja pitkäaikaisessa sijoituksessa Mitolassa. Havainnoinnin ajankohdat riippuivat pitkälti yhteisistä työvuoroistamme ja nuorten läsnäolosta laitoksella. Nuoret olivat esimerkiksi kotilomalla viikonloppuisin sekä harrastuksiensa parissa arkipäivisin.

Molemmat tutkimuksen tekijät osallistuivat Mitolassa poikien havainnointiin yhdessä etukäteen sovitulla roolijaolla. Toinen toimi vuorollaan tutkijan roolissa ja toinen työntekijänä. Pystyimme hyvin tähän työnjakoon, koska pyysimme Mitolan johtajalta samanaikaiset työvuorot havainnointijaksoillemme. Tämä mahdollisti tehokkaan työnjaon havainnointeja tehtäessä ja tutkijanroolissa oleva sai keskittyä kokonaisuudessaan havainnointiin. Havainnointimme Mitolassa oli osallistuvaa havainnointia. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija on osallisena tutkimuskohteena olevassa ilmiössä. Osallistuvalla havainnoinnilla on mahdollisuus saada sellaista syvällistä tietoa, jota muuten voisi olla vaikea saada selville. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 122)

Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoijalta vaaditaan taitoa tehdä tutkimusta ja kokemusta havainnoista, kykyä arvioida ja analysoida tilanteita. Ongelmana on havainnoinnin subjektiivisuus ja vaikutus tutkittavaan ilmiöön. Kenttätöskentely tulisi

suunnitella huolellisesti ja suunnitelmia tehtäessä olisikin muistettava avoimuus, joustavuus ja yllättävät käännteet. Tutkijan olisi hyvä tutustua kenttäänsä etukäteen ja tehdä itsestään tuttu tutkittaville, jotta saataisiin aikaiseksi mahdollisimman aito ilmapiiri. Oleellista on, että tutkija kertoo rehellisesti aikomuksistaan tutkittaville. (Liukkonen & Åstedt-Kurki 1994, 51 -54) Koska olimme olleet molemmat tehneet töitä jo aiemmin Mitolassa, kokemuksemme auttoivat jäsentämään havainnointia sekä pystyimme vapautuneesti ja rennosti havainnoimaan nuoria ilman, että Mitolan poikien tai meidän tarvitsi jännittää tai vieroksua havainnointitilanteita. Koska olimme nuorille tuttuja entuudestaan, he luottivat meihin ja heidän toimintansa arjessa oli normaalia havainnoinnista huolimatta. Selkeän rooliin tutkija-työntekijä ja ahkeran keskustelun avulla pyrimme objektiivisuuteen, toki ymmärtäen sen seikan, että olimme itse läsnäolollamme vaikuttamassa arjen tilanteisiin.

Germain (1993, 237 -267) puolestaan jakaa osallistuvan havainnoinnin seuraaviin neljään eri tyyppiin: täydellinen havainnoija, havainnoija osallistujana, osallistuja havainnoijana tai täydellinen osallistuja. Täydellinen havainnoija on näkyvä, muttei vuorovaikutuksessa havainnoitavan kanssa. Havainnoija osallistujana tutkijan rooli on julkinen. Osallistuja havainnoijana tekee tutkijan roolin osittain salaiseksi. Kaikista epäeettisimmäksi menetelmäksi on moitittu tutkijan roolia, jossa hän on täydellinen osallistuja ja hänen tutkijan identiteetti on tarkoituksellisesti salattu. Havaintoja tehdessämme asetuiimme tutkijana toiseen tyyppiin, eli toisin sanoen havainnoimme osallistujina. Me olimme kertoneet Mitolan pojille, että teemme tutkimusta ja kuinka havainnoimme heitä arjessa. Selitimme pojille tutkijan roolia ja sitä miten, missä ja koska me poikia havainnoimme. Tutkijan roolimme oli siis pojille ja muillekin Mitolassa julkinen.

Havainnointipäivän päätteeksi keskustelimme kumpikin päivän kokemuksista ja kerätyistä havainnoinneista. Muutamina kertoina tutkijan roolissa oleva tutkielman tekijä joutui irtautumaan tutkijan roolistaan ja puuttumaan työtilanteeseen. Tällaisissa tilanteissa muistiinpanojen tekemisen jätimme tekemättä. Kävimme keskustelua näistä muutamasta tilanteesta ja etenkin siitä, että voisimmeko mahdollisesti kirjoittaa jälkepäin havaintomuistiinpanoja tapahtuneesta. Päätimme kuitenkin, että näistä tilanteista ei muistiinpanoja tehdä, koska silloin havaintojen muistiinpanojen sisältöön tulisi jo muutoksia. Me emme olisi voineet kirjoittaa näistä tilanteista objektiivisesti, koska olimme molemmat tilanteessa mukana ja muokkaamassa voimakkaasti sen tapahtumia.

Havainnoinnit kirjassimme päiväkirjanomaisesti havainnointivihkoon. Tapahtumien kirjaamisen lisäksi laitoimme ylös myös omia tuntemuksia, kokemuksia ja muita huomioita päivän tapahtumista. Kun nuoret olivat nukkumassa tai omissa huoneissaan, meillä oli hyvin aikaa rauhassa pohtia päivällä tekemiämme havainnoiteja.

Havainnointimme kohdistui nuorten käyttäytymiseen etenkin niissä arkipäivän tilanteissa, joissa miehinen käytös, maskuliinisuuden ja miehisen sukupuolen korostaminen pojilla ilmentyivät. Keräsimme nämä havainnot erilleen normaalista arkipäivärutiineista, joissa poikien käyttäytyminen ei ollut maskuliinista tai sitä korostavaa. Uskalsimme tehdä kyseisen rajauksen havaintoihimme, koska olimme molemmat työskennelleet Mitolassa ja tunsimme mielestämme riittävästi laitoksen arkirutiinit sekä laitoksen nuoret.

Haastattelut

Haastattelimme kuutta Mitolaan sijoitettua poikaa. Haastattelut toteutimme niin, että nauhoitimme nauhurilla kaikki kuusi haastattelua. Luvat haastatteluihin saimme heidän vanhemmiltaan, laitoksen johdolta sekä nuorilta itseltään. Haastattelimme jokaista poikaa erikseen yksitellen. Molemmat tutkielman tekijöistä olivat läsnä nuoren lisäksi. Päätimme tehdä haastattelut jokaisen haastateltavana olevan nuoren omassa huoneessa. Tämä siksi, että tuttu ympäristö poistaisi ylimääräiset jännitykset nuorelta. Haastattelun ajankohdaksi valitsimme mahdollisimman rauhallisen ajan, jolloin oli vähän ulkopuolisia häiriötekijöitä. Haastattelut tapahtuivat aikoina, jolloin muut talon nuorista olivat ulkoilemassa eivätkä siten häirinneet haastattelutilannetta. Samalla myös haastateltavana olevilla nuorilla ei ollut muita kiireitä ja siten heillä oli aikaa keskittyä haastatteluun. Haastattelutilannetta ennen kertosimme, mihin tarkoitukseen haastattelusta saatavaa materiaalia tarvitsimme ja mihin sitä käytettäisiin.

Aloitimme haastattelun silloin, kun nuori oli siihen valmis ja suostuvainen. Tunsimme nuoret hyvin jo entuudestaan ja saimme nopeasti aikaan haluamamme rennon ilmapiirin haastattelujen ajaksi. Yhden nuoren kohdalla tosin alkuun ei meinattu päästä. Kyseinen nuori heittäytyi tietämättömäksi kysytyistä asioista vaikka tiesimme hyvin, että nuori osaisi vastata kysymyksiin. Hänen kohdallaan pysäytimme nopeasti nauhurin tallennuksen.

Juttelimme päivän tapahtumista ja kun nuori lämpeni, aloitimme alusta haastattelun paremmalla menestyksellä.

Haastattelut etenivät teemoittain ja jokaisen kohdalla syvensimme teemaa niin pitkälle kuin heidän kohdallaan päästiin. Tällä tarkoitamme sitä, että haastateltavina olivat eri-ikäisiä poikia ja heidän käsityksensä kysyttävistä asioista olivat ikätasoon verraten vaihtelevia. Kysyimme samat peruskysymykset kaikilta ja jos nuori toi esiin paljon asioita, niin syvensimme sen mukaan teemaa. Haastattelutilanteet koimme hyvin onnistuneiksi. Nuoret saivat omin sanoin kertoa ja vastata kysymyksiimme. Tämän jälkeen syvensimme nuoren näkemystä tehden tarkentavia kysymyksiä, jotta ymmärsimme mitä nuori vastauksellaan tarkoitti. Jouduimme muutaman kerran myös kysymään kysymyksiä toisella tavalla ja sanoilla, jotta nuori ymmärsi mitä kysymyksemme tarkoitti. Pyrimme kuitenkin välttämään kysymyksien uudelleen muotoilua, koska kysymys voisi johdatella nuorta vastaamaan tietyllä tavalla.

Kaikki haastattelut litteroitiin. Nauhurin tuottama nauhoitus ei ollut paras mahdollinen sillä äänet kuuluivat usein särisevinä ja siten oli usein hankalaa kuulla mitä nuori sanoi tai kertoi ja kirjoittaa se ylös. Tällaiset kohdat jouduttiin kuuntelemaan muutamaan kertaan, jotta puheesta sai selvää. Tämä äänen laatu oli hieman yllätys, koska koekäytimme nauhuria ja äänen laatu oli tuolloin ihan hyvä. Tosin jouduimme tyytymään sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitoksen nauhuriin, joka sattui olemaan ainoana paikalla.

Haastatteluja tehtiin kuusi kappaletta. Haastattelumuotona käytimme teemahaastattelua, koska se tuntui sopivan vapaamuotoiselta, mutta samalla tarpeeksi selkeältä tarkoituksiimme. Teemahaastattelu etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijaan valittujen keskeisten teemojen avulla. Teemahaastattelu tuo haastateltavien äänen kuuluviin ja ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja niiden merkityksistä ovat keskeisiä ja että ne muodostuvat ihmisten välisessä vuorovaikutusprosessissa. Haastatteluote oli välillä lähellä strukturoitumatonta haastattelua (kts. Hirsjärvi & Hurme 2001, 45 - 46). Kävimme kuitenkin haastatteluissa tietyt samat teemat läpi, joten siinä mielessä haastattelumuotoa voidaan pitää teemahaastatteluna.

Hirsjärven ja Hurmeen kirjassa ”Tutkimushaastattelu” (2001, 38-39) kerrotaan haastattelun ja havainnoinnin yhdistämisestä eli triangulaatiosta. Samaa menetelmää voidaan käyttää

eri tilanteissa tai samassa tutkimuskohteessa voidaan käyttää myös eri menetelmiä. Tutkimuksessamme yhdistimme havainnoinnin ja haastattelun. Ajatuksenamme oli, että haastattelu täydentäisi havainnoinnista saatua aineistoa. Näin saimme myös nuorten oman äänen ja heidän subjektiivisen näkemyksensä kuuluviin. Tämä tekee aineistosta monimuotoisemman ja värikkäämmän. Esimerkiksi Robson (1995, 291) puhuu tulkintojen rikastuttamisesta. Havainnoinnin avulla saimme esille nuorten arkikäyttäytymisessä ilmentyviä miehisyyden malleja ja maskuliinisuuksia. Rakensimme teemahaastattelurungon näiden havaintojen perusteella.

Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 47-48) mielestä teemahaastattelu pohjautuu kohdennettuun haastatteluun. Merton, Fiske ja Kendall (1990) kuvaavat fokuoitua eli kohdennettua haastattelua neljällä ominaispiirteellä. Ensinnä haastateltavat ovat kokeneet ja käyneet läpi tietyn tilanteen. Toiseksi haastattelija on alustavasti selvittänyt tutkittavan ilmiön tärkeitä osia, rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Tämän tutkittavan ilmiön analyysin avulla haastattelija on päätenyt tiettyihin hypoteeseihin tilanteesta. Tämän analyysin perusteella hän kehittää haastattelurungon. Viimeiseksi haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin tilanteista, jotka haastattelija on ennalta analysoinut. (Merton & Fiske & Kendall 1956, 3-4) Teemahaastattelu eroaa kohdennetusta haastattelusta siinä, että yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia, eikä se edellytä tiettyä kokeellista yhteistä kokemusta.

Länsimaisissa kulttuureissa nuoruuteen kuuluu etäännyminen aikuisten maailmasta. Nuoret eivät välttämättä halua, että heidän asioitaan udellaan. Nuoria on motivoitava vastaamaan ja heidät täytyy saada vakuuttuneeksi tutkimuksesta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 132-133). Haastattelua aloittaessamme saattoi joku Mitolan pojista olla vähän aluksi ihmeissään, koska he eivät olleet tottuneet näkemään meitä haastattelijan roolissa. Tunsimme kuitenkin nuoret hyvin jo entuudestaan ja saimme nopeasti haluamamme rennon ilmapiirin haastattelujen ajaksi. Pienen alkukankeuden jälkeen pojat olivatkin motivoituneita haastatteluun.

Haastattelu on interaktiotilanne, vuorovaikutussuhde, joka syntyy haastateltavan ja haastattelijan välille. (esim. Alasuutari 1993) Haastateltavan ohella haastattelija vaikuttaa interaktioon yhtä lailla kuin haastateltava. Haastattelija on luomassa sosiaalista todellisuutta siinä missä haastateltavakin, vaikka haastattelija on valmistautunut

kuljettamaan ja ohjaamaan vuorovaikutustilannetta. Haastattelija toimii omasta persoonastaan ja kulttuuristaan käsin. Alasuutari (1993, 113) puhuu käyttäytymismallista, jonka mukaan haastattelija toimii, koska hän on sukupuolensa ja kulttuurisen ryhmänsä edustajana oppinut niin toimimaan. Varmasti haastatteluihin vaikutti osaltaan se seikka, että olimme Mitolassa työntekijöinä. Meillä oli varmasti poikien silmissä tietynlainen ammattikasvattajan rooli ja sen tuomat arvot ja ajatukset mukana myös haastattelutilanteissa. Olimme haastatteluissa monenlaisessa eri roolissa tutkijana, aikuisena, kasvattajana, miehenä jne. Onnistuimme mielestämme kuitenkin saamaan aikaan haastatteluissa sellaisen ilmapiirin ja olotilan pojille ja itsellemme, että haastattelumme pojat vastailivat moniin kysymyksiin rennosti, rehellisesti ja ajatuksella.

Aineiston analyysi

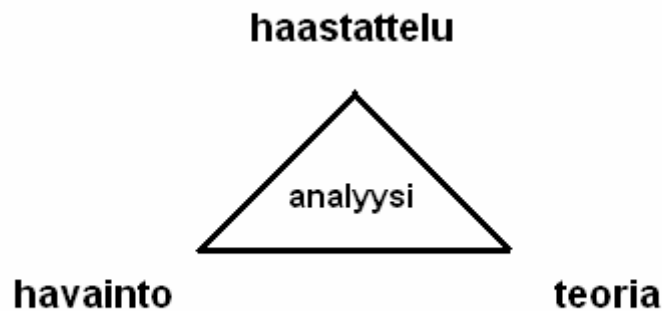
Aineiston analyysi ei ole välttämättä kokemattomalle tieteentekijälle mikään kaikkein selvin asia. Laadullisen aineiston analyysissä on tärkeää, että aineistoa käsitellään kokonaisuutena (esim. Alasuutari 1993). Pertti Alasuutari kirjoittaa, että laadullinen analyysi koostuu kahdesta eri vaiheesta: havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Havaintojen pelkistämisessä on kyse siitä, että aineistoa tarkastellaan tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Aineistoa tarkastellaan siis tietyn teoreettisen viitekehyksen kannalta. Toisena tekijänä Alasuutari löytää pelkistämävaiheessa havaintojen yhdistämisen, jossa havainnoista etsitään jokin yhteinen piirre. (Alasuutari 1993, 22-23) Toista vaihetta laadullisessa analyysissä Alasuutari kutsuu arvoituksen ratkaisemiseksi. Tällä hän tarkoittaa tutkimuksen vaihetta, jossa tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden pohjalta tehdään merkitystulkinta tutkittavasta ilmiöstä. (Alasuutari 1993, 27)

Kokosimme havainnoista erilleen ne havainnot, joissa nuoret pojat käyttäytyivät korostuneen maskuliinisesti lastensuojelulaitoksen arjessa. Tämän rajauksen teimme jo havaintojaksojen aikana, koska mielenkiintomme kohdistui juuri tuohon maskuliiniseen käyttäytymiseen. Nämä havaintojaksoilla kirjatut raakahavainnot seuloimme läpi. Seulominen tapahtui lukemalla raakahavainnot useaan kertaan ja tekemällä havainnointimuistion sivuun merkintöjä, jos jokin mielenkiintoinen asiasisältö nousi raakahavainnoista esille. Raakahavainnoista nousi esiin erilaisia teemoja.

Löytämämme teemat erottelimme omaksi ryhmäksi havainnoista nousevien poikien maskuliinisten käyttäytymistapojen, toimintojen ja heidän keskinäisen vuorovaikutusten kautta. Kävimme aineiston lävitse vielä eri teemojen valossa vahvistaen teemojen sisältöjä. Teemoja yhdistettiin vielä omiin kokonaisuuksiinsa, jos huomasimme yhtenäisyyttä toisen teeman kanssa.

Teemahaastattelulla pyrimme tarkentamaan havainnointiaineistoista nousseita teemoja. Haastattelut litteroimme tietokoneelle jokaisen haastateltavan pojan kohdalta erikseen ja kokosimme ne tämän jälkeen teemoittain yhteen. Näin saimme poikien yksittäiset kuvaukset ja kertomukset koottua ja muodostettua monimuotoisen kuvauksen teemahaastattelun teemoista. Tämän lisäksi saimme vertailla jokaisen pojan näkemyksiä ja kokemuksia toisiinsa teemoittain. Emme vielä kuitenkaan analysoineet haastatteluaineistoa sen enempää. Odottelimme mitä havaintoaineiston analyysistä nousisi esille. Kun havaintoaineiston analyysistä alkoi muodostua lopullisia teemoja, ammensimme haastatteluaineistosta lisää materiaalia havaintojen tueksi ja niiden vastapainoksi. Yhdistimme havainto- ja haastatteluaineiston analyysimme teemoihin. Analyysivaiheessa poikien ja työntekijöiden nimet on muutettu, jotta ketään pojista tai työntekijöistä ei tunnistettaisi. Ainoastaan meidän tutkielman tekijöiden nimet on säilytetty sellaisenaan.

Huomasimme, että löytämistämme teemoista löytyi yhtenäisyyksiä eri tutkijoiden maskuliinisuuden määritelmien, teorioiden ja tutkimustulosten kanssa. Näitä eri tutkijoiden määritelmiä, teorioita ja tutkimustuloksia löytyi läpi käymämme tiedekirjallisuuden kautta. Maskuliinisuuteen liittyvää kirjallisuutta oli jokseenkin hankala löytää mutta mielestämme löysimme juuri keskeisimmät teokset tutkielmaamme. Vertasimme määritelmiä, teorioita ja tutkimustuloksia aineistostamme esiin tulleisiin teemoihin. Tämän jälkeen yhdistelimme toinen toisiinsa määritelmät ja tutkimustulokset, jotka sopivat aineistoomme. Vertailun ja yhdistelmien avulla löysimme uusia ideoita ja saimme lisäpotkua aineiston analyysiin. Kehittelimme aineiston analyysiin analyysitaulukon (liite 2), jonka avulla analysoimme systemaattisesti keräämämme aineiston. Saimme muotoiltua teemojen sisällöt kahlattuamme aineiston teemat yksitellen läpi muutamaan kertaan. Jokaisella kerralla teemoihin löytyi lisää sisältöä ja aineisto avautui meille entisestään. Huomasimme myös, että pääsimme syvemmälle aineistoon kuin mitä olimme uskaltaneet ajatellakaan. Tässä on ideamme havainto-, haastattelu- ja teoria-aineiston analyysiprosessista kaaviokuvassa.

Rakensimme analyysin teemat siten, että aluksi kirjoitamme mitä mikin teema tarkoittaa tutkimuksessamme. Tämän jälkeen avaamme teeman sisällön havainto- ja haastatteluesimerkkien avulla. Havaintoesimerkeissä havainto on koodattu numerolla, jonka jälkeen tulee tila missä havainto on tehty ja sen jälkeen vielä kellon aika ja havainnoitsija. Kaikki havainnot on numeroitu juoksevasti. Mitolan työntekijät ovat kirjoitettu kokonaan isoilla kirjaimilla ja nuoret normaalisti. Haastatteluesimerkki on katkelma kyseisen teemaan liittyvästä kohdasta. Sekä havainto että haastatteluesimerkit on sisennetty, jotta ne erottuisivat selkeästi tutkimuksen muusta tekstistä. Teemojen loppuun liitämme löytämiämme tutkimustuloksia, määritelmiä ja teorioita ja asetamme ne keskustelemaan aineistostamme paikantamiamme teemojen kanssa. Analyysit jakautuvat karkeasti osioihin: 1) havaintojen analyysi, 2) haastatteluista esiin tulleet asiat, jotka liittyvät kyseiseen teemaan ja 3) teoria, joka keskustelee havainnoista ja haastatteluista esiin tulevien maskuliinisuuden asiasisältöjen kanssa.

Päädyimme seuraaviin analyysiteemoihin: uho, kilpailu, painiminen, ämmittely, äijittely, populaarikulttuuri, tarinat, työ ja sukupuoli. Seuraavaksi paneudumme näihin teemoihin ja niiden sisältöön.

Uho

Yhtenä usein toistuvana teemana havaintoaineistosta esiin nousee poikien uhokäyttäytyminen. Uholla tarkoitamme lähinnä verbaalisesti ja nonverbaalisesti

tapahtuvaa viestintää, jolla havainnoimamme pojat toivat itseään esiin ylimaskuliinisina isoina ja vahvoina miehinä. Pojat korostivat maskuliinisuuttaan korostamalla fyysistä vahvuuttaan mm. vetämällä vatsansa sisään ja keuhkot täyteen ilmaa ja levittämällä käsiään, jotta hartiat näyttäisivät isommilta. Pullistelevalla käytöksellään pojat loivat ympärilleen kuvan siitä, että olivat isompia kuin oikeasti fyysisyydeltään olivatkaan. Pojat marssivat rinnatusten viestittäen ympäristölleen päättäväisyydestään. Tällä tavoin pojat marssivat lastensuojelulaitoksen yleisissä tiloissa, kuten esimerkiksi eteisestä olohuoneeseen ja takaisin. Ajallisesti tällaiset tapahtumat sijoittuivat vapaa-aikaan, jolloin lastensuojelulaitoksessa ei ollut järjestettyä toimintaa nuorille. Paikalla oli yleisönä joko työntekijöitä tai talon muita nuoria sekä joskus Mitolassa olevia vieraita. Yleisöä piti olla paikalla, muuten tällaista käyttäytymistä ei ilmennyt. Luomistaan uhotilanteista pojat vetäytyvät nopeasti pois huumorin avulla tai poistumalla muuten vaan nopeasti tilasta. Tämä kuvasti, että uhkaavista käytöksistään huolimatta pojat eivät halunneet käyttää konkreettista fyysistä tai henkistä väkivaltaa ketään kohtaa.

Seuraavaksi esimerkkihavainto havainnointijaksolta. Jussi saapuu omasta huoneestaan läksyjensä parista olohuoneeseen. Pian Jussia seuraa Kalle, joka oli tehnyt läksynsä jo aikaisemmin. Pojat ovat toimettomia ja odottelevat välipalan alkamista. Välipala alkaa klo 14. Muut nuoret ovat vielä omissa huoneissaan läksytuntia suorittamassa. Pian läksytunnilta saapuu muita nuoria. Kalle ja Jussi lyöttäytyvät lähemmäksi toisiaan. Muut nuoret saapuvat olohuoneeseen.

3.4.2003 harrastuspäivä ja pojat eivät ole olleet tänään niin paljon läsnä.

Havainto 4: Olohuone, klo 13.45-13.50, Mikko

Jussi ja Kalle röyhistelevät rintaansa ja yrittävät näyttää isommalta kuin ovat. Molemmat pojat kävelevät vierekkäin ja levittävät käsiään ("mandariinit kainalossa") sekä ilmeet ovat tuimia. Kalle kävelee varpaillaan, jotta näyttäisi isommalta. Pojat kävelevät ympäri yläkertaa. Toiset nuoret katsovat poikien pullistelua. Pian pojat lopettavat ja lähtevät olohuoneesta nauraen pois ja menevät Kallen huoneeseen.

Toinen uhoamistapa oli poikien keskinäinen töniminen ja pullistelu sekä verbaalinen sanan vaihto toistensa fyysisyydestä. Tällaisissa tapauksissa pojat olivat jälleen hakeutuneet yleisön ääreen. Yleisön joukossa oli talon ulkopuolelta tulleita vierailijoita. Juuri nämä talon ulkopuoliset vierailijat muuttivat hieman poikien maskuliinista käyttäytymistä. Ilman talon ulkopuolisia vieraita pojat marssivat pullistellen rinnatusten tönimättä toisiaan. Vierailijoiden ollessa paikalla pojat tönivät toisiaan ja kävivät keskinäistä sananvaihtoa toistensa fyysisyydestä pilkaten toinen toistaan. Keskinäinen nahistelu oli kuitenkin tasapuolista eikä selkeää "voittajaa" poikien kesken löytynyt. Pojat uhosivat laitoksen muille nuorille ja työntekijöille ja erityisesti miestyöntekijät olivat usein uhon kohteena. Laitoksessa olevat tytöt eivät kovin usein joutuneet uhokäyttäytymisen kohteeksi, eivätkä he läsnäolollaan lisänneet sitä pojissa. Laitoksen omat tytöt olivat niin tuttuja pojille, ettei heille tarvinnut esittää.

Seuraavaksi esimerkkihavainto havainnointijaksolta. Mitolassa on vierailulla Eevan luokkakavereita. Eeva on olohuoneessa juttelemassa luokkakavereidensa kanssa. Kalle ja Riku tulevat Kallen huoneesta ja tönivät hiukan toisiaan eteisessä ja katselevat olohuoneen suuntaan. He kertovat Purtsille, että heillä ei ole mitään tekemistä. He haluisivat mennä olohuoneeseen mutta eivät kehtaa tai uskalla mennä sinne vieraiden takia. Pojat rohkaisevat mielensä ja menevät olohuoneeseen.

Havainto 74: Olohuone, klo 17.30-17.50. Mikko

Kalle ja Riku vaeltelevat levottomasti olohuoneessa. Kalle törmää tahallisesti Rikuun.

Kalle-Riku: *Sä oot kyl yks kukkakeppi.* Ja nauraa päälle.

Riku-Kalle: *Puhut sä mulle vai mun sukille, riisikeppi?* Tönäisee takaisin.

Kalle-Riku: *Äijä.* Tönäisee Rikua.

Riku-Kalle: *Varo vaan.* Riku tönäisee takaisin.

Kalle-Riku: *Ei mun tarvi sua varoo, kyllä mä sulle pärjään.*

Kummatkin pullistavat rintansa ja tönivät samalla toisiaan. Yleisö seuraa tiiviisti tapahtumaa ja pojat tuntuivat saaneen huomion itseensä. Poikien nahistelu meinaa mennä liian pitkälle ja PURTSI pysäyttää tilanteen. Riku ja Kalle lähtevät nauraen tilanteesta pois samalla vilkuillen kyläilemässä olevia tyttöjä.

Uhokäyttäytymisessä osallisena on vähintään kaksi poikaa ja usein poikia olikin juuri tuon kahden verran. Poikien ollessa yksin ei ilmennyt samankaltaista pullistelevaa ja määrätietoista marssivaa maskuliinista käyttäytymistä. Uhokäyttäytymisessä yhteenkuuluvuus poikien kesken oli silminnähtävää. Samanlainen käyttäytymistyyli vahvisti poikien välistä yhteenkuuluvuutta. Poikien lukumäärä lisäsi maskuliinista vahvuutta heidän käytöksessään. Yhteenkuuluvuutta kuvasti myös se, että pojat poistuivat luomastaan tilanteesta yhtäaikaisesti ja samanlaisella käyttäytymistyyllillä, esimerkiksi nauraen. Yhdessä tekemisestä kuvastui myös se, että pojat olivat epävarmoja miehisestä olemuksestaan ja omasta maskuliinisuudesta. Pojat eivät uhitelleet yksinään. Toisen pojan läsnäolo ja tuki rohkaisi kokeilemaan omia maskuliinisia rajoja ja asemaa ympäristön kanssa.

Fyysinen vahvuus oli keskeisessä asemassa, kun pojat hakivat laitoksessa omaa paikkaansa. Fyysisyys ja varsinkin fyysinen vahvuus nousi poikien puheissa ja toiminnoissa hyvin usein esiin. Kuitenkin laitoksen pojat ottivat harvoin kunnolla yhteen ja henkistä väkivaltaa käytettiin useimmiten fyysisen väkivallan sijasta. Pojat tappelivat harvoin fyysisesti, mutta voimia pojat kokeilivat leikin, herjaavan huumorin ja painin avulla. Mitolan poikien uhossa ilmenikin juuri miehinen fyysinen vahvuus ja sen korostaminen. Samoin uhossa ilmeni määrätietoinen ja uhkaava käytös. Tällä ylikorostuneella maskuliinisella käytöksellä pojat hakivat omaa paikkaansa Mitolassa etenkin poikien keskuudessa. Suosituin uhokumppani oli kuitenkin laitoksen pojista se, joka oli fyysisesti suurimman kokoinen ja voimakkain.

Pojat kertoivat haastatteluissa, että he käyttivät usein erilaisia tilannerooleja erilaisiin tilanteisiin. Esimerkiksi eräs pojista kertoi kuinka piti koulussa yllä "gansta" -roolia. Kyseisessä roolissa uhitellaan, kukkoillaan muille ja käyttäytyään usein myös korostuneen maskuliinisesti näyttäen voimakkaammalta kuin onkaan. Samoin rooliin kuului pukeutua tietyllä tavalla ja puhua uhkaavaan ja haastavaan tyyliin. "Gansta" -roolia ylläpitävä nuori halusi omien sanojensa mukaan näyttää muille paikalla oleville nuorille kuinka kova "jätkä" hän on. Tällaisia tilannerooleja nuoret sanoivat käyttävänsä myös lastensuojelulaitoksen sisällä. Pojat kertoivat, että pullisteluilla ja uhokäyttäytymisellä halutaan näyttää voimakkaammalta muille läsnäolijoille.

Haastatteluesimerkki, jossa kyseinen nuori kertoi näyttelevänsä gansta -roolia. P tarkoittaa Tomia ja M tarkoittaa Mikkoa. H on haastateltavana oleva nuori. Kyseinen nuori piti kovasti Hip Hop -musiikista ja pukeutui myös sen mukaisesti.

P: Olemme huomanneet, että teillä pojilla on joskus rooli päällä täällä laitoksessa?

M: Niin, onko tossa Purtsin sanomisessa mitään perää?

H: Joskus tulee esitettyä muuta kuin o.

M: Mitä tarkoitat?

H: No... koulussa tulee kavereiden kanssa heitettyä uholäppää.

P: Mitäs toi uholäppä on?

H: Gansta-juttua... kukkoilua ja tönimistä

M: Minkä takia toi gansta-juttu?

H: Se on... Haluu näyttää muille. On paljon muita oppilaita niin ehkä siks.

M: *Sä vähän pukeudut kuin hiphoppari...*

H: *Joo... se kuuluu juttuun. Kaverit pukeutuu myös ja kavereiden kans heitetään läppää... niin kui täälläki*

P: *Täällä?*

H: *Täällä heitetään myös läppää kaikista asioista ja... joskus ollaan kovempia ku...*

P: *Niin?*

H: *Tarkotan, ollaan hieman erilaisii kui normaalisti. (Nauraa päälle)*

Connellin (1995, 79) mukaan hegemonisen maskuliinisuuden määritteitä eivät kaikki miehet pysty täyttämään vaan he täyttävät ne vain osittain. Tällaiset miehet muodostavat kannattajien konfiguraation, jonka turvin he tukevat maskuliinista hegemoniaa joka lupaa valtaa ja parempaa sosiaalista asemaa. Mitolan pojat tukeutuessaan toisistaan täyttävät yhdessä enemmän maskuliinisuuden määritteitä kuin yksin ollessaan. Yhdessä he saavat varmuutta omaan maskuliiniseen olemukseensa ja varmistavat paremman sosiaalisen aseman itselleen Mitolan nuorten kesken. Nordbergin mukaan tällaisia maskuliinisia ylemmydentuntoja uusinnetaan miesten homososiaalisissa liittymissä, kuten esimerkiksi kapakka-, sauna ja peli-illoissa (Nordberg 2000, 41). Connellin (1995, 80) mukaan tähän kannattajien konfiguraatioon kuuluu suurin osa heteromaskuliinisista miehistä. Poikien homososiaalisen käyttäytymisen voidaankin sanoa olevan yleinen käyttäytymistapa, jossa pojat keskenään korostavat miehistä olemustaan yhteisillä rituaaleilla, puheillaan ja tavoillaan. Mitolan pojat kertoivatkin haastatteluissaan, että saunassa on usein rento ilmapiiri ja siellä on mukavaa keskenään jutella härskempiä miehekkäämpiä juttuja kuin mitä lastensuojelulaitoksen yleisissä tiloissa voisi puhua. Toisten poikien läsnäolo saa nuoret pojat kokeilemaan ja muokkaamaan maskuliinista olemustaan. pojat muokkaavat maskuliinisuuttaan eri tiloissa ja tilanteissa.

Jokisen (2003, 9) ensimmäisessä maskuliinisuuden määritelmässä korostuvat kulttuuriset ja sosiaaliset odotukset siitä, että miehen tulee olla enemmän maskuliininen kuin feminiininen. Mitolan poikien uhokäyttäytyminen tukee tätä määritelmää, kun pojat peittivät kaikki feminiinisuuden liittyvät piirteensä ylikorostuneella maskuliinisella viitallaan. Toisessa määritelmässään Jokinen (2003, 10) kertoo miehisyyden ideaalin olevan tavoiteltu ihanne, jota kohti on pyrittävä. Mitä enemmän pojat täyttävät maskuliinisia määritteitä sitä arvostetumpia he ovat miehinä. Kolmannessa määritelmässä Jokinen (2003, 14) tuo esille vallan, jonka nimenomaan maskuliinisuus tuo kantajalleen. Poikien uhokäyttäytymisessä uhkui varmuus, määrätietoisuus ja joukkovoima. He olivat tilanteen vallankahvassa kiinni juuri tuon uhokäytöksen ajan. Valta assosioidaan usein maskuliinisuuteen ja vallankohdeena ovat feminiininen nainen tai mies. Korostamalla omaa maskuliinisuuttaan pojat pääsivät hetken ajan olemaan tuo maskuliinisempi osapuoli, kunnes tilanne katkaistiin tai se päättyi poikien omasta toimesta. Poikien ylikorostunut miehinen käyttäytyminen kuitenkin epäonnistui osittain juuri tuon yliampuvan uhokäyttäytymisen vuoksi.

Tilanne oli usein nopeasti ohi ja pojat poistuivat fyysisesti pois tilasta, jossa he ylimaskuliinista käyttäytymistään harjoittivat. Poistuminen tapahtui juosten tai nopeasti kävellen sekä samalla nauraen. Tämä poistumiskäyttäytyminen kielii siitä, että tilannetta ei hallittu loppuun saakka ja pojat astuivat liian suuriin miehiin saappaisiin. Uhokäyttäytymisen taustalla piilee poikien epävarmuus ja kömpelyys omasta miehuudestaan mutta kokeilun halua ja uteliaisuutta omaan maskuliinisuuteensa löytyi. Jokisen (2003, 27) viidennen määritelmän mukaan Mitolan pojat harjoittivat toistojen, eleiden ja käyttäytymisen kautta omaa maskuliinista kulttuuriaan, jonka olivat luoneet Mitolan sisälle. Tätä luomaansa maskuliinista kulttuuria pojat kokeilivat ja esittivät ympäristössä oleville henkilöille. Poikien luoma kulttuuri törmäsi lastensuojelulaitos Mitolassa olemassa olevaan kulttuuriin, jonka aikuiset työntekijät ovat luoneet. Poikien haastatteluista ilmeni, että oli turvallista kokeilla voimiaan ja rajojaan Mitolan työntekijöiden kanssa ja Mitolan sisäpuolella. Onkin vaikeaa kuvitella, että pojat kävelesivät ”sämpylät kainaloissaan” rinta rottingilla esimerkiksi kaupungin keskustassa ja etsisivät kosketuspintaa ympäröivistä ihmisistä.

Aikaisemmin mainitsimme, että pojat hakeutuivat mielellään Mitolan fyysisesti voimakkaamman ja suurimman nuoren seuraan. Badinterin (1993, 134) tutkimuksen

mukaan pojat valitsevat esikuvakseen vahvemman nuoren, jos heiltä puuttuu isä. Mitolan pojilla ei kenelläkään ollut isää pitkään aikaa tukemassa heitä heidän elämässään ja kasvussaan. Silloinkin, kun Mitolan vahvin poika ei ollut läsnä, pojat ryhmittäytyivät seuraavaksi vahvemman pojan ympärille. Pojat valitsevat vahvemman pojan isoksi veljekseen ja suunnan näyttäjäkseen. Voimmekin sanoa, että Badinterin tutkimustulokset pitävät paikkaansa Mitolassa. Yksi Mitolan pojista ei kuitenkaan osallistunut tällaiseen uhokäyttäytymiseen muiden poikien tavoin.

Kilpailu

Mitolan poikien kesken vallitsi usein keskinäinen kilpailutilanne. Tästä saammekin yhden toistuvasti esiin nousseen teeman käsittelyyn. Kilpailulla tarkoitamme niitä tilanteita, joissa Mitolan pojat vertasivat taitojaan keskenään tai halusivat näyttää taitojaan toisille. Kilpailuun kuului hyvin vahvasti se, että paikalla piti olla yleisöä tai jos ei sitä ollut, niin pojat hakivat paikan päälle henkilön tai henkilöitä todistamaan tapahtumaa. Tällaisia kilpailutilanteita käytiin niin Mitolan seinien sisäpuolella kuin Mitolan piha-alueilla. Emme mainitse kaikkia kilpailutilanteita, mutta poimimme havainnointijoukoista muutaman esimerkin valaisemaan kilpailua ja sen sisältöä. Mitolan poikien keskinäisestä kilpailusta nousee esiin taitojen näyttäminen, pyrkimys täydelliseen ja parhaaseen suoritukseen, taitojen vertailu, voiton ja tappion kestäminen, fyysisten rajojen kokeilu sekä oman maskuliinisuuden mittaaminen niin fyysisesti kuin henkisesti. Mitolan pojat kilpailivat melkein mistä tahansa asiasta. Mitolan pojat pelasivat myös erilaisia kortti ja lautapelejä, esimerkiksi Runequest nimistä roolipeliä. He pitivät kirjanpitoa voittamistaan peleistä ja sopivat pelimaratoneja, joissa laskettiin usean pelin jälkeen voittojen määrä ja tämän jälkeen itse pelimaratoniin voittaja.

Mitolan pojat vertailivat usein taitojaan keskenään ja kehuivat mielellään omia taitojaan muiden kuullen. Omien taitojensa kehuminen oli usein liioiteltua ja pojat yrittivät uskotella ympärillä oleville ihmisille heidän hienoista taidoista. Todellisuudessa poikien taidot eivät vastanneet heidän antamiaan mielikuvia. Pojat kilpailivat esimerkiksi siitä, kuka hallitsi eniten erilaisia footback -temppeja, osasi parhaiten breikata tai voitti eniten lautapeleissä pelejä. Footbackissä potkitaan pientä kangaspussia, jonka sisällä on pieniä muovisia palloja. Footback ei ole täytetty kokonaan pienillä muovipalloilla vaan se on täytetty

osittain. Näin footbackista tulee "lötkömpi" ja sillä voi tehdä erilaisia temppuja. Periaate on se, että jaloilla potkitaan footbackia erilaisia temppuja suorittaen. Kun footback on lötkö, sen saa esimerkiksi potkaistua jalalla niskan taakse niin sanottuun stalliin. Tämä tarkoittaa sitä, että footback jää kyseiseen paikkaan paikoilleen eikä putoa maahan. Tällaisen stallin tekeminen oli harkittua ja suunniteltua. Laji on vaativa ja Mitolan pojat harjoittelivat footbackilla useasti. Seuraavaksi havaintoesimerkki, kun Olli, Pekka ja Jussi olivat footbackin parissa Mitolan etupihalla.

Havainto 9: Etupiha, klo 19.40-19.50, Mikko

Olli, Pekka, Jussi ja PURTSI seisovat ringissä ja pelaavat footbagilla syötellen toisilleen. Olli pitää itsellään footbaggia pitempään kuin muut ja haluaa näyttää omia kykyjään.

Olli-muille: *Kattokaas tätä stalia.*

Välittömästi tämän jälkeen myös Jussi haluaa näyttää omia henkilökohtaisia temppujaan, vaikka pelataan yhdessä. Jussi ottaa pallon itselleen.

Jussi-Olli: *Mutta sä et osaa around the worldia.*

Jussi tekee tempun onnistuneesti ja on ylpeä siitä.

PURTSI-muille: *Eiköhän pelata taas yhdessä.*

Mitolan pojat tekivät usein sellaisia temppuja, mitkä varmasti onnistuivat ja mitä muut eivät osanneet. Pekka ei lähtenyt muiden tempukisaan mukaan, eikä yleensäkään ole niin kilpailuhaluinen.

Mitolan pojat halusivat näyttää taitojaan erityisesti työntekijöille. Kun joku Mitolan pojista oppi tekemään uuden footback -tempun, niin he tulivat heti pyytämään työntekijöitä paikalle katsomaan tempua. Usein tempu oli onnistunut vain kerran ja pojat olivat siinä uskossa, että tempu oli jo opittu. Tästä huolimatta he uskoivat kykyihinsä ja näyttivät opittua tempua muille. Tempu ei aina onnistunut ja tempun hallitseva poika selitti

erilaisia syitä miksi tempu ei onnistunutkaan. Usein myös pojat yrittivät vakuuttaa yleisölle kuinka tempu oli aikaisemmin jo onnistunut ja siten se oli opittu ja taidollisesti jo hallinnassa. Poikien oli vaikea hyväksyä, että he olivat epäonnistuneet tempuissaan ja erilaisten selitysten avulla he yrittivät vakuuttaa itseään ja muita läsnäolijoita tempun osaamisesta. Usein selityksenä oli myös, että vierellä seurannut poika häiritsi häntä tai välineet tempun tekemiseen eivät olleet oikeat. Pojat pyrkivät suorituksissaan täydellisyyteen. Mitolan poikien esikuvina olivatkin juuri Suomessa tai maailmalla menestyneet miehet. Tällaisia miehiä olivat esimerkiksi suomen parhaat breikkaajat tai Wayne Gretzky, joka on luokiteltu maailman parhaimmaksi jääkiekkoilijaksi kautta aikojen.

Havaintojaksojen aikana huomasimme, että pojat pyrkivät varmistamaan voittonsa mahdollisesta tulevasta kilpailusta. Esimerkiksi Kalle varmisteli varman voiton pelatessaan playstationin jalkapallopelejä. Hän valitsi itselleen parhaan mahdollisen joukkueen Manchester Unitedin. Samalla hän loi uuden pelaajahahmon hahmonluonti ohjelmalla. Hahmon nimeksi hän laittoi oman nimensä. Hahmon luonti vaiheessa hän laittoi hahmolleen kaikki taidot niin hyväksi kuin vain ohjelmalla sai, eli täysiin arvoihin. Tämä kyseinen hahmo oli täydellinen ja täysin ylivoimainen jalkapallopelissä valmiina oleviin pelaajiin verrattuna. Kalle valitsi vielä vastustajan joukkueelleen ja se oli heikoimmasta päästä. Tämäkään ei riittänyt vaan Kalle valitsi pelin vaikeustasoksi kaikkein helpoimman tason, aloittelijataso. Kalle oli kuitenkin pelannut aikaisemminkin kyseistä peliä ja varmasti oli taidoiltaan parempi kuin aloittelija. Kalle ei oikein siedä häviämistä ja usein lopetti pelaamisen kesken, jos oli häviöllä. Kallen joukkue voitti 15-0 ja Kalle oli tyytyväinen.

Havainto 13: Alakerran oleilutila, klo 17.15-17.30, Purtsi

Kalle pelaa pleikkaria ja futispeliä, jossa Kallen joukkueena on Manchester United. Kyseinen joukkue on pelin paras joukkue. Kallella on myös pelaaja omalla nimellä joukkueessa, jolla on kaikki ominaisuudet parhaat mahdolliset. Kalle pelaa aloittelijan tasolla peliä, jolloin vastustaja joukkueet ovat huonoimmillaan. Kaiken lisäksi vastustajan joukkue on huonoin mahdollinen. Kalle voittaa pelin 15-0. Kalle on tyytyväinen. Kallen oma pelaaja tekee 6 maalia.

Kalle-PURTSI: *Enks mä ookki hyvä?*

PURTSI-Kalle: *Kyllä nyt tuolla varmistelulla pitääkin voittoa, Oot kyllä hyvä varmistamaa voiton itselles.*

Kalle lopetti pelaamisen ja korjasi Playstationin pois hymy kasvoillaan.

Mitolan pojat pelasivat useasti Runequest- roolipeliä. Roolipelissä pelinjohtaja luo maailman ja seikkailun, jossa pelaajien hahmot seikkailevat. Pelinjohtajana toimi aina Jussi, joka omisti kyseisen roolipelin. Hahmot tehdään erilliselle hahmolomakkeelle, jossa on hahmon ominaisuuksia ja kykyjä. Tällaisia ominaisuuksia ovat esimerkiksi hahmon voima, ketteryys ja äly. Hahmon kykyjä ovat esimerkiksi piiloutuminen, eläintieto, ratsastus, taistelutaidot ja ensiapu. Hahmon ominaisuudet heitetään nopilla ja noppien näyttämä lukumäärä ilmoittaa hahmon ominaisuuksien arvon. Mitä paremmat ominaisuuksien arvot hahmo saa niin sen todennäköisemmät mahdollisuudet on selviytyä roolipelin seikkailusta. Mitolan pojat vertailivat tarkkaan toinen toistensa hahmoja ikään kuin ne olisivat olleet osa heitä itseään. Pelatessaan pojat eivät pelanneet oikeiden sääntöjen mukaan ja usein muokkasivat sääntöjä tai taistelutilanteita omien etujen mukaisiksi. Tämän voimme sanoa, koska olemme molemmat pelanneet kyseistä roolipeliä jo 1980-luvulla ensimmäisen kerran. Mitolan poikien seikkailut olivat hyvin taistelurikkaita ja usein tehtävistä saadut palkintorahat olivat todella suuria. Palkintorahoja hahmot saivat sen verran kuin roolipelin säännöissä kuningas sai vuodessa, eli mittasuhteet olivat liioiteltuja pelin oikeiden sääntöihin verrattuna. Seuraavaksi esimerkki roolipelitilanteesta, jossa pojat vertasivat hahmojaan ja joutuivat hankalaan tilanteeseen taistelussa. Tästä käy hyvin ilmi poikien tilanteiden muokkaaminen omien etujen mukaisiksi. Toisaalta poikien hahmojen vertailu ja pelinjohtajan joustavuus, että sallii pelaajan tehdä uusi hahmo, kertoo kaveruudesta. Pelinjohtaja haluaa, että pelaajien hahmot pärjäävät seikkailussa. Tämä tehdään roolipelin sääntöjä rikkomalla.

Havainto 7: Ruokailutila, klo 18.00-18.15, Purtsi

Roolipeliä pelatessa (kaikki oli pöydän ympärillä) Jussi kehuu oman pelihahmonsa. Jussi on pelinjohtaja, eli ohjaa pelinkulkua.

Jussi-muille: *Vähän tää mun hahmo on iso ja voimakas.*

Tämän jälkeen Olli haluaa tehdä itselleen uuden hahmon.

Olli-Jussi: *No, joo, mäkin haluan uuden hahmon.*

Kalle näyttää MIKOLLE omaa hahmolomakettaan.

Kalle-MIKKO: *Eikö tää olekin kova.*

MIKKO-Kalle: *No, ompas kovat arvot sun ukolla.*

Olli saa uuden hahmon itselleen. Hahmot ovat pian taistelutilanteessa. Taistelussa kaikki ei mene suunnitelmien mukaan vaan hahmojen vastustajat ovat niskan päällä. Olli ja Kalle kutsuvat pelissä superhahmot puolelleen, jotka ovat voittamattomia. Heidän alkuperäiset hahmonsensa ovat kiperässä tilanteessa ja näillä hahmoilla on kyky kutsua Paha henki-niminen hahmo puolelleen. Paha henki-hahmo hoitaa vastustajan armotta. Olli ja Kalle nauttivat tilanteesta silmin nähden.

Haastatteluissa Mitolan pojat kertoivat valitsevansa harrastuksensa niiden näyttävyyden, hienouden ja kiinnostavuuden vuoksi. Toinen harrastuksen valitsemiseen vaikuttava syy oli kaverit, jotka jo harrastivat kyseisiä lajeja. Kilpaillessaan keskenään pojat pyrkivät hyvin näyttäviin suorituksiin jopa senkin uhalla, että temppe tulisi vahingoittamaan tempuntekijää. Tällaisilla rajojen kokeiluilla pojat kokeilivat toinen toistensa kanttia ja rohkeutta. Pojilla esiintyi myös pelkoa kilpailutilanteiden fyysisyyttä kohtaan. Kalle harrasti jääkiekkoa ja kertoi kuinka piti siitä, kun pääsi pelaamaan joukkueen kanssa. Kalle oli usein mukana Mitolassa uhokäyttämisen kävelemässä rinta rottingilla ympäri Mitolan yleisiä tiloja. Kalle jätti jääkiekoharrastuksen pari viikkoa haastattelun jälkeen, koska ei omien sanojensa mukaan uskaltanut mennä taklaustilanteisiin mukaan. Jääkiekon säälimättömät kilpailutilanteet kävivät liian vaikeiksi.

Breakdance oli suosittua Mitolan poikien keskuudessa. Tämä harrastuksen pojat valitsivat sen vuoksi, että olivat nähneet muiden nuorten poikien sitä harrastavan. Breikissä kiinnostivat vartalon hallinta, koreografia ja battle. Battle on kaksintaistelua tanssimalla. Voittajaksi tulee se poika, joka tanssitaidoillaan nöyryyttää vastustajansa ja pilkaten hänen tanssitaitojaan. Poikien kilpailut päättyivät aina jonkun pojan voittoon ja siitä sai hävinnyt osapuoli kuulla moneen kertaan. Voitosta kerrottiin useammalle henkilölle ja useaan kertaan. Seuraavaksi haastatteluesimerkki Breakdancen merkityksestä ja siitä kuinka pojat harrastuksiaan valitsevat Mitolassa.

M: Harrastatko ja jos harrastat niin mitä?

H: Joo, breikkaan.

T: Miksi breikkaat?

H: Kaverit pyys mukaan ja mä menin.

T: Ihan tosta noin vaan menit?

H: No ei ny ihan. Se näytti siistiltä ja sen vuoks.

M: Mikä breikissä on siistii?

H: No, ne liikkeet ja battle.

M: Joitain liikkeitä me jo tiedämmekin mutta mikä on battle?

H: Se on sellasta... battlätään toista vastaan ja yritetään tehdä paremmat tanssikuviot ku toinen.

M: Päättyykö se sitten siihen?

H: *Joo, toinen nöyrtyy ku on tehty pilkkaa sen tanssista omalla tanssilla.*

Badinterin (1993, 135) mukaan urheilussa rakennetaan maskuliinisuuksia ja tuotetaan sukupuolieroja. Mitolan poikien keskinäinen kilpailu keskittyi juuri poikien keskinäiseen kilpailuun joskus taitoja ja voimia kokeiltiin työntekijöiden kanssa, varsinkin miestyöntekijöiden. Pojat pääsivät kokeilemaan omia maskuliinisia rajojaan kilpailujen kautta. Kilpailut eivät aina olleet fyysisiä vaan vaativat myös älyllisiä taitoja esimerkiksi lautapelejä pelattaessa. Mitolan pojat mittasivat maskuliinisuuttaan niin fyysisyyden, motorisuuden kuin älyllisyydenkin kautta.

Connellin (1995) mukaan valta tuo mukanaan kilpailua. Valta assosioituu maskuliiniseksi. Mitolan poikien keskinäiset kilpailut kuvastavat hyvin Mitolan sisällä käytyjä valtataistelua, jossa pojat hakivat omaa paikkaansa. Erilaisten kilpailujen ja taidon näyttämisen kautta pojat joko varmistivat tai heikensivät asemaansa poikien välisessä hierarkiassa. Usein hävinnyt osapuoli sai nuoleskella pitkään haavojaan ja voittaja osapuoli nautti silmin nähden paremmuudestaan muistuttaen hävinneelle käydystä kilpailusta ja sen tuloksesta.

Jokisen (2003, 10) toisessa maskuliinisuuden määritelmässä miehisyyden ihanteeseen tulee pyrkiä ja täyttää mahdollisimman monta miehisyyden määritelmää. Mitolan poikien keskinäiset kilpailutilanteet saavat pojat yrittämään entistä tarmokkaammin uusia temppuja ja kehittämään taitojaan. Ihailun kohteena olevat idolit urheilumaailmasta antoivat suuntaa mihin heidän tuli pyrkiä. Mitolan poikien taitojen liioittelu kertoi myös siitä, että he halusivat olla parempia ja taitavampia kuin ovat. He halusivat saavuttaa ja olla kilpailutaidoiltaan parhaita. Tosi asiassa pojat loivat itselleen liioitellun kuvan taidoistaan ja kyvyistään. Tappion kohdatessa liioiteltukuva purkautui usein suurena pettymyksenä.

Painiminen

Havaintojakson aikana Mitolan pojat ottivat useasti fyysistä kontaktia erityisesti miesohjaajiin. Mitolan pojat hakeutuivat jopa monta kertaa päivässä miesohjaajien läheisyyteen ja aloittivat leikkimielisen voimien mittelyn. Pojat olivat harvemmin toistensa

kanssa fyysisessä kontaktissa. Pojat varmasti kokivat, että he voivat koitella voimiaan turvallisesti ohjaajan kanssa ilman että tarvitsisi pelätä, että painiminen muuttuisi totiseksi tappeluksi tai muuten karkaisi käsistä. Turvallinen omien rajojen kokeilu ja aikuisen fyysinen läheisyys olivat selkeästi ulottuvuuksia, jotka Mitolan poikia painimisessa ja fyysisessä vääntämisessä veti puoleensa. Näitä asioita pojat pohtivat myös haastattelussa.

Fyysisellä kontaktilla ja painimisella Mitolan pojat myös selvästi purkivat turhautumistaan. Mitolan arki oli kuitenkin hyvin strukturoitua ja murrosikäisten poikien levottomuus ja toisaalta energia täytyi purkautua jollain tavoin. Havaintojakson aikana Mitolan poikien talon ulkopuoliset sosiaaliset suhteet ja kontaktit olivat suhteessa aika vähäisiä. Osa pojista kävi harrastuksissa (esim. breakdance), mutta harjoituskertojen määrät olivat kuitenkin aika vähäisiä tämän ikäisille pojille. Tämä oli varmasti osaltaan vaikuttamassa turhautumiseen ja toisaalta levottomuuden pakkautumiseen. Murrosikäisillä pojilla yleensäkin on usein taipumus purkaa energiaa fyysisyyden kautta ja tästä eivät Mitolan pojatkaan olleet poikkeus.

Havainto 71: Eteinen, klo 17.30-17.40. Mikko

Jussi on turhautunut, kun ei keksi mitään tekemistä. Jussi haluaa painia MIKON kanssa ja kehuu itseään Ultimate -taistelijaksi. Jussi sanoo että päihittäisi muut vastukset ja voittaisi Ultimate - mestaruuden itselleen. (Ultimate on taistelukilpailu, jossa melkein kaikki on sallittua. Se kumpi on putoaa ensin tajuttomana lattiaan tai luovuttaa on häviö.)

Jussi-MIKKO: *Meitsi on kovin ultimate fattereri.*

MIKKO-Jussi: *Taitaa ultimate fatterilla olla nyt vaa liikaa virtaa. Eikö vois harkita vaikka ulos menemistä?*

Jussi-MIKKO: *Älä rupee mulle...*

Jussi ottaa MIKKOA kädestä kiinni ja alkaa vetämään. MIKKO ottaa Jussin syliotteeseen ja nostaa Jussin ilmaan. Jussi nauraa ja sätkii

jaloillaan ilmaa. MIKKO laskee Jussin lattialle ja Jussi valmistautuu uuteen hyökkäykseen.

MIKKO-Jussi: Sen verran nyt rupeen kuitenkin, että voitas mennä ulos vaikka pelaamaan futista, nii saisit vähä energiaa purettua.

Jussi innostuu ehdotuksesta ja menee huoneeseensa vaihtamaan sopivia vaatteita.

Fyysinen kontakti ja painiminen miesohjaajan kanssa saattoi johtua joskus myös siitä, että Mitolan nuorella miehellä oli sillä hetkellä henkisesti niin paha olla. Ajatukset omasta itsestä ja omasta tilanteesta sekä menneisyys ahdistivat välillä ja kun olemisen sietämätön keveys kävi ylivoimaiseksi, oli paha olo helppo ulkoistaa fyysiseen toimintaan. Henkisen pahanolon tunne ja fyysisen kontaktin yhdistäminen voi olla tietenkin jossain suhteessa vähän kyseenalaista ja joskus fyysinen kontakti saattoi muuttua rajuksikin pahanolon purkamiseksi. Mitolassa kuitenkin pyrittiin jatkuvasti opettamaan ja kasvattamaan, että pahanolon purkuun on paljon muitakin keinoja kuin painiminen tai tappeleminen ja keinoina korostettiin erityisesti keskustelua ja puhumista. Useimmilla Mitolan pojista oli kuitenkin vaikeaa puhua tunteistaan ja omista ajatuksistaan ja oli helpompaa purkaa ahdistustaan fyysisyyden kautta.

Mitolan pojat pohtivat miehisyyttä ja maskuliinisuutta paljon fyysisen olemuksen kautta. Sekä haastattelu- että havainnointiaineistosta kävi ilmi se, että poikien mielestä mieheyteen kuuluu olennaisesti se, että mies näyttää mieheltä. Miehellä on parta ja mies on tarpeeksi isokokoinen. Lähes kaikki Mitolan pojat pitivät tärkeänä sitä, että mies on fyysisesti vahva ja että on hyvä pärjätä tappelussa ja olla voimakkaampi kuin vastustaja. Miesohjaajan kanssa painiminen voidaan nähdä myös harjoitteluna tulevia koitoksia varten. Välillä Mitolan poikien toiminta muistuttikin luontoelokuvaa, jossa petolauman pennut jatkuvan leikkimisen ja painimisen avulla valmistautuvat tulevaisuutta varten. Täysikasvuisena on oltava pätevä ja voimakas saalistaja, jotta voi selviytyä. Tämä miehisyyden fyysinen ulottuvuus nousee esiin havaintoaineistosta.

Havainto 69: Eteinen klo 17.30-17.45. Mikko

Kalle ja Jussi harjoittelevat kungfu -liikkeitä. Pojat kehuvat toistensa potkuja ja liikesarjoja. Kalle yrittää hyvinkin vaikeaa kierrepotkua mutta ei onnistu siinä. Kalle kuitenkin sanoo, että se oli todella hieno suoritus. Tästä Jussi taas innostuu lisää. Pojat kehuvat toinen toisiaan kungfu -mestareiksi.

Kalle-Jussi: *Toi (potku) lähti hienosti.*

Jussi-Kalle: *No joo, kyllä mä parempaankin pystyn.*

Kalle-Jussi: *Katos tätä kierrepotkua.*

Jussi-Kalle: *Se meni ihan sairaan siististi.*

Pojat eivät ole koskaan harjoitelleet kungfu -liikkeitä missään liikuntaseurassa, vaan keksivät usein itse päästään kyseiset liikkeet tai matkivat niitä jostakin elokuvista.

Havainto 45: Keittiö, klo 14.30-14.40, Purtsi

Jussi tulee koulusta vähän myöhemmin ja tulee syömään välipalaa. Kalle on hetkeä aiemmin poistunut ruokapöydästä ja pöydässä istuvat vain Jussi ja MIKKO. Jussi alkaa kertoa innostuneesti MIKOLLE, kuinka hän oli eilen kaatanut JUSTIINAN maahan käsivartta vääntämällä. Jussi imitoi liikettä kertoessaan siitä.

Jussi-MIKKO: *Mä sain siitä lukko-otteen ja väänsin sen lattialle. Aika siististi, JUSTIINA ei voinu mitään.*

MIKKO-Jussi: *Mitäs hienoa siinä on?*

Jussin innostus ilmiselvästi lopahtaa MIKON kommentin jälkeen. Jussi istuu kunnolla ja selittelee.

Jussi-MIKKO: *No, mutta JUSTIINA väänsi mua ekaksi sormista. Pitihän mun jotain tehdä.*

Jussi vaihtaa nopeasti puheenaiheen toiseen, koska MIKKO ei ollutkaan kiinnostunut Jussin fyysisistä suorituksista.

Joskus Mitolan pojat mittelivät voimiaan toistensa kanssa, mutta harvemmin tilanteet kuitenkaan karkasivat oikeiksi tappeluiksi. Urheilun, leikin ja painin lomassa oli kuitenkin havaittavissa, että joskus pojilla oli tarkoitus selvästi myös satuttaa toista. Välillä pojat purkivat turhautumistaan ja jopa vihaansa toisiin poikiin.

Havainto 88: Urheilukenttä, klo 12.00-12.30. Purtsi

Jussi, Olli ja Pekka haluavat pelata amerikkalaista jalkapalloa, josta erityisesti Jussi innostui pari viikkoa sitten. MIKKO on urheilukentällä mukana, lähinnä tuomarin roolissa, koska esim. Olli ei halunnut, että MIKKO pelaa, koska tämä on liian vahva Ollin mielestä. Pojilla on hyvinkin erilaiset säännöt kuin oikeassa amerikkalaisessa tai rugbyssa. Pelin kulun aikana säännöt mukautuvat kuitenkin järkevämpään ja oikeaan suuntaan MIKKON opastuksella. Kuitenkin esimerkiksi taklaus- tilanteissa näyttää selkeästi siltä, että taklaus on enemmän tarkoitettu vahingoittamiseen ja tuottamaan vastustajalle kipua, kuin se, että riistää toiselta pallon. Pojat törmäävät toisiinsa todella voimakkaasti ja pallo näyttää olevan vain hyvä syy päästä toiseen käsiksi. Esim. Olli ja Jussi jäävät roikkumaan vastustajastaan vaikka vaatteista kiinni pitäen. Pekka taasen menee maahan makaamaan ennen kontaktia ja samalla luovuttaa pallon pois.

Epävarmuuden peittäminen fyysisen toiminnan taakse tuntui olevan myös yksi asia, joka nousi Mitolan poikien arjessa esiin. Murrosiässä ollaan usein hyvin epävarmoja omasta itsestä ja Mitolan pojat eivät tietenkään ole tästä seikasta poikkeus. Mitolan nuoret elivät marginaalissa, heidät oli huostaanotettu ja oma koti oli usein ollut rikkinäinen ja isäsuhteet olivat olleet hyvin vaillinaisia. Nämä seikat varmasti osaltaan olivat lisäämässä Mitolan poikien epävarmuutta omasta itsestään ja miehisyystään. Epävarmuutta oli vaikea

käsitellä ja sitä oli joskus vaikea sietää ja sen kätkeminen fyysisen toiminnan alle tuntui olevan yksi Mitolan poikien keinoista yrittää peittää omaa epävarmuuttaan.

Painimiseen ja fyysiseen kontaktin ottoon voidaan nähdä syyksi myös sen, että nuoret halusivat läheisyyttä. Monet huostaanotetut nuoret ovat saattaneet jäädä lapsuudessa paitsi fyysisestä kosketuksesta ja läheisyydestä. Läheisyyden tunteminen on yksi perustarpeita ja Mitolan nuorilla huomasikin joskus olevan tarve saada tulla kosketetuksi ja huomioiduksi. Läheisyyttä voi olla kuitenkin hankalaa hakea aikuiselta ja painiminen ja voimien mittailu on hyvä naamio sille, että saa aikuisen miehen läheisyyttä ja huomiota. . Kun pojat painivat, he usein jäivät vääntämisen jälkeen mielellään hetkeksi työntekijän kainaloon ja saivat samalla kaipaamaansa läheisyyttä myös fyysisesti. Joskus lähikontaktia painimisella ja kiehnäämisellä haettiin myös naistyöntekijöistä.

Havainto 66: Keittiö, klo 16.45-17.00. Purtsi

Kallella on levoton olo. Kalle törmäilee JUSTIINAAN ”jääkiekkotaklauksia” Kallen omien sanojensa mukaan. Paikalla on MIKKO, joka pyytää Kallea törmäilemään häneen mutta Kalle kieltäytyy ja välttelee MIKKOA.

Joskus pojat haluavat ottaa kontaktia naistyöntekijöihin, eivätkä halua mitellä voimiaan miestyöntekijöiden kanssa.

Naistyöntekijöitä pojat uskalsivat kuitenkin lähestyä muutenkin kuin pelkästään painimisen kautta. Miesohjaajilta haettiin fyysistä läheisyyttä usein juuri painimisen kautta. Seuraavassa kaksi esimerkkiä:

Pojat ottavat meihin miesohjaajiin jatkuvaa kontaktia.

Havainto 1: Keittiö, klo 14.30-14.50, Mikko

Jussi ja Kalle röyhistelevät rintaansa ja yrittävät näyttää isommalta kuin ovat. Molemmat pojat kävelevät vierekkäin ja

levittävät käsiään ("mandariinit kainalossa") sekä ilmeet ovat tuimiamia. Pojat hakevat kontaktia Purtsista.

Jussi-PURTSI: *Me pistetään sut pakettiin.*

Jussi ja Kalle käyvät PURTSI päälle ja yrittivät vääntää PURTSI kumoon, siinä kuitenkin onnistumatta. Jussi ja Kalle jäävät kyyhöttämään PURTSIN kainaloihin. Kalle lähtee omiin puuhiinsa. Jussi lähtee omaan huoneeseensa.

Havainto 26: Eteinen, klo 16.30-16.40, Purtsi

Kalle hakee AARNEEN fyysistä kontaktia ja sanoo tätä ämmäksi. AARNE ottaa Kallen lempeään puristukseen. Jussi katsoo sivusta ja kysyy:

Jussi-Kalle: *Tarviiko Kalle tulla auttamaan? Piestäänkö AARNE?*

Kalle-Jussi: *Ei tarvi.*

Kalle sanoo hymy kasvoillaan, vaikka AARNE pitää häntä pihdeissään.

Laitoksen pojat hakeutuivat fyysiseen kontaktiin myös sen takia, että he saattoivat kokea muunlaisen kontaktin ottamisen vaikeaksi. Pojat ovat epävarmoja ja asiallisen keskustelun aloittaminen saattoi tuntua vaikealta. Painimisella ja väännöllä peitettiin omaa epävarmuutta. Laitoksen pojat olivat murrosikäisiä ja epävarmuus omasta itsestä oli jatkuvaa.

Havainto 2: Eteinen, klo 16.45, Purtsi

Olli iskee muutaman kerran ns. leikki-iskun kohti MIKKOA ja hakee tällä tavalla kontaktia.

MIKKO-Olli: *No, no, älähän nyt häslää.*

Olli-MIKKO: *Emmä mitään häslää, ite häsläät.*

MIKKO-Olli: *Sun kädet ne siinä mun mielestä viuhto.*

Olli ei keksi mitään sanottavaa vaikka näyttäisi siltä, että Olli yrittäisi sanoa jotain MIKKOLLE. Olli lähtee käsien pesulle ja ruokailemaan.

Pojat hakivat usein huomiota aikuisilta uhoamalla ja fyysisellä painimisella ja kiehnäämisellä. Aikuinen ei kuitenkaan ollut luonnollisesti aina valmis painimaan ja peuhaamaan nuorten kanssa ja nuoret saattoivatkin välillä pettyä, kun eivät saaneetkaan heti kaikkea huomiota itseensä.

Havainto 10: Toimisto, klo 15.30-15.40, Purtsi
Jussi ja Kalle uhittelevat PAAVOLLE.

Jussi-PAAVO: *Me pyöritetään sua vaikka yhdellä kädellä.*

Jussi ja Kalle ovat "hyökkäysasemissa" kohti PAAVOA, joka tekee tietokoneen ääressä töitä.

PAAVO-pojat: *Lähtekää meneen siitä, mulla on töitä.*

Kalle-PAAVO: *Hannari!*

Pojat poistuvat toimistosta ja PAAVO jatkaa töitään.

Havainto 5: Eteinen, klo 14.30-14.45, Mikko
Olli ja Jussi käyvät PURTSIN päälle (PURTSI tuli juuri töihin) ja yrittivät vääntää Purtsia kumoon. PURTSI kieltää poikia.

PURTSI-pojat: *Älkää hyppikö niskaan. Laitan noi kamppeet naulakkoon.*

Pojat jättävät leikin sikseen ja poistuvat eteisestä.

Kysyimme Mitolan pojilta painimisesta ja siitä miksi nuoret yleensä pitivät painiin ryhtymisestä niin toisen nuoren kuin aikuisenkin kanssa. Nuorien mielestä painimisella haettiin osittain läheisyyden tunnetta ja toisaalta myös kokeiltiin omia voimia. Läheisyys oli nuorille vaikea asia kohdata ja he kokivatkin, että painiminen oli hyvä keino saada läheisyyttä. Muuten ei kehtaisi halata miestä, vaikka siltä tuntuisi. Painimisessa haettiin myös omia rajoja ja testattiin omia voimia. Osa nuorista toivoi, että olisi niin paljon voimia, että kukaan ei tulisi ns. aukomaan päätänsä. Painimisella nuoret myös purkivat paineitaan. Etenkin miestyöntekijöiden kanssa painiessa, nuoret tiesivät ettei työntekijä ole painimisessa tosissaan mukana ja siten oli turvallista purkaa energiaansa. Seuraavana on esimerkinäyte haastattelusta.

M: Säkin oot aika hanakka painimaan ja vääntämään. Osaakko sä sanoa mistä se johtuu?

H: Emmä tiää...Se vaa, ku ei oo mitään tekemistä.

T: Voisko siihen olla jotain muitakin syitä, esimerkiksi voimien kokeilu?

H: No joo, täytyyhän sitä ny vähä vääntää. Sillai kokeilla voimiaan isomman kanssa.

T: Yleensä sä alat painimisen miesohjaajan kanssa.

H: Se on sillai helpompi, ku tietää ettei se suutu tai mitään sellasta.

M: Onko se niinku turvallisempaa sitte?

H: Joo, ku ette te kuitenkaan ota sitä täysillä.

Miehelle heikkouden, syyllisyyden, alemmuuden ja häpeän tunteet voivat olla liikaa ja väkivallan avulla ne voidaan muuttaa hallittavaksi ja kontrolloitavaksi. Tämä puolestaan vastaa paremmin omaksuttua maskuliinikäsitystä (Kaufman 1995, 21). Mitolan pojat aloittivat usein fyysisen leikkimielisen painin työntekijöiden kanssa, kun tilanteet tuntuivat noloilta tai kun he eivät pystyneet tilanteita kontrolloimaan. Tällä tavoin pojat saivat tilanteen hallintaan tai itselleen tunteen tilanteen hallittavuudesta.

Poikien välinen väkivalta on hyväksyttyä mieheksi kasvamista. Se on Jokisen (2000, 29-30) mukaan osittain ritualisoitunut poikakulttuuriin ja miesten keskinäisiin kaveri- ja homososiaalisiin käytäntöihin. Jokisen (2000, 29) mukaan poikien ja miesten välinen väkivalta on kiellettyä, mutta suvaittua, osittain kunniakasta. Myös Mitolassa poikien ja miesohjaajien välinen painiminen oli hyväksyttyä ainakin tiettyyn rajaan saakka. Mitolassa annettiin pojille mahdollisuus kokeilla voimia miesohjaajien kanssa ja toisaalta myös toisten poikien kanssa esimerkiksi pelien ja urheilun kautta. Myös siis Mitolassa ainakin osittain uusinnettiin käsitystä, että poikien välinen väkivalta on hyväksyttyä.

Väkivalta on yksi keino järjestää miesten keskinäistä hierarkiaa (Jokinen 2000, 30). Valta ja vallan tavoittelu oman paikan saamiseksi ja sen turvaamiseksi korostui Mitolassa poikien välisenä fyysisenä taisteluna. Hegemoniaa tavoiteltiin painimisen avulla, vaikka se turvallisessa ympäristössä ja usein leikkimielisyyteen ja huumoriin verhottuna. toiminnan ja fyysisyyden kautta Mitolan pojat alleviivasivat mieheyttään ja erottautuivat naisista ja homoseksuaalisuudesta.

Ämmittely

Yksi miehisyyden korostamisen tapa, mikä havaintoaineistosta nousee esiin on ämmittely. Ämmittelyllä tarkoitamme sellaisia ilmaisuja mitä Mitolan pojat käyttivät, kun he nimittelivät toisia poikia tai miesohjaajia neideiksi, akoiksi, ämmiksi tms. Ämmittely oli selvästi negatiiviseksi tarkoitettua viestintää ja nimittelemällä toista ämmäksi, pojat pyrkivät vähättelemään toista tai tuntemaan toisen itsensä heikommaksi tai vähäisemmäksi. Ämmittelyllä pojat korostivat itseään miehenä ja pyrkivät nostamaan itsensä toisen yläpuolelle. Ämmittelyn taustalla oli selvästi käsitys siitä, että nainen on alisteisessa asemassa suhteessa mieheen.

Usein Mitolan nuorten miesten ämmittely liittyi uhoamiseen ja fyysiseen pullisteluun. Pojat uhosivat ja ämmittelyllä pyrittiin saamaan uhon kohde näyttämään heikommalta. Ämmittelyyn liittyi usein huumoria, tai ainakin pojat ämmittelivät toisiaan ja miesohjaajia ns. puoli tosissaan. Toista halveksuttiin ja nimiteltiin huumorin varjolla, koska se oli sillä tavoin turvallisempaa. Jos toinen osapuoli loukkaantuisi ja ottaisi nimittelyn ja ämmittelyn tosissaan voisi aina sanoa, että se oli vain huumoria.

Mitolan sisälle oli havaintoajankohtana muodostunut omanlainen uhon kulttuuri. Tietyllä tapaa ämmittely liittyi siihen. Myös miesohjaajat itse olivat selvästi luomassa ja ylläpitämässä uhon kulttuuria. Ohjaajilla uhoaminen ja ämmittely oli vahvasti sidoksissa huumoriin ja huumorin avulla erityisesti miesohjaajat ottivat kontaktia Mitolan poikiin. Miesohjaajat puhuivat monesti leikillään Mitolan pojille uhoten ja käyttäen huumorilla varustettuja eräänlaisia uhoiskulauseita. Näitä lauseita Mitolan pojat saattoivat toistella itsekin myöhemmin eri tilanteissa.

Havainto 37: Keittiö, klo 19.30-19.35, Mikko

Kalle, PURTSI ja AARNE ovat keittiössä. Kalle hakee miestyöntekijöistä seuraa ja piruilee heille.

Kalle-PURTSI,AARNE: *Teistä ei oo mihinkään, te ootte ihan neitejä.*

AARNE-PURTSI: *Mikäs, nahkako se on, mikä tuolla narisee?*

PURTSI-AARNE: *Taitaa olla tuulen vinkunaa nurkissa.*

Kalle-PURTSI,AARNE: *Nyt ämmät hiljaa.*

Kalle ei selvästikään kestä, että jää sanallisessa kisailussa toiseksi ja ottaa fyysistä kontaktia miestyöntekijöihin. Toisaalta Kalle on silmin nähden tyytyväinen, kun saa turvallista kontaktia.

Kielellinen vajavuus nousee esiin, kun tutkii havaintoaineistoa. Erityisesti yhden pojan kohdalla oli havaittavissa se seikka, että sanavarasto ei ollut kovin laaja. Suomenkielen

sujuva puhuminen ja laajan sanavaraston sujuva käyttö ovat tietysti kelle tahansa suomalaiselle ihmiselle haaste. Omaa vajaata sanavarastoa ja kielen käyttöä täytyy paikata jollain ja selvästi on havaittavissa, että opittu uhoaminen ja ämmittely oli keino selviytyä verbaalisesta viidakosta. Myös sanallinen painiminen ja kilpailu olivat Mitolan nuorilla arkipäivää ja siitä selviämiseksi pojat käyttivät erilaisia keinoja. Opitut erilaiset fraasit tai sanonnat, jotka olivat muodostuneet Mitolan arjen ns. sloganeiksi olivat yksi tapa selviytyä kielellisistä arkipäivän haasteista. Näihin arjen sloganeihin liittyi usein ämmittelyä. Usein varsinkin yksi pojista käytti kielellisenä selviytymiskeinona ämmittelyä, kuten seuraavassa havaintoesimerkissä.

Havainto 32: Ruokapöytä, klo 20.00-20.10, Mikko

Kaikki ovat ruokapöydän äärellä syömässä iltapalaa. Kalle kertoo juttua ja sanoo PURTSIA vahingossa vaimokseen. Tämän jälkeen koko pöytäkunta nauraa. Jussi kommentoi.

Jussi-Kalle: *Hyi, niitä miehiä, yök!*

Kalle-Jussi: *Hiljaa senkin ämmä!*

Jussi-Kalle: *Älä ny suutu...*

Korostunut naismainen käyttäytyminen sai myös joskus aikaan ämmittelyä. Jos joku Mitolan pojista poikkesi jyrkästi maskuliinisuuden kaavasta, se saattoi aiheuttaa joissain pojissa suurta vastenmielisyyttä ja usein ns. normaalista maskuliinisesta käyttäytymismallista poikkeavaa ämmiteltiin ja tällaiselle toisinkäyttäytyjälle saatettiin jopa suuttua.

Havainto 33: Olohuone, klo 17.45-18.00, Mikko

Kalle, Jussi, Pekka ja Ville kyräilevät keskenään olohuoneessa ja kuiskivat jotain toisilleen. Kun PURTSI saapuu olohuoneeseen pojat hyökkäävät yhtä aikaa ja yrittivät kaataa Purtsin hyökäten joka suunnalta.

Ville-PURTSI: *Nyt menee äijä solmuun. Tulkaa nyt muutki.*

Jussi: *Aaaargh!*

PURTSI kaappaa Villen ja Jussin puristuksiin ja he kaatuvat lattialle. Kaikki huutavat ja nauravat yhteen ääneen. Pekka hyökkää myös ja kun PURTSI ottaa Pekkaa kiinni, hän alkaa kirkua korkealta ja kovaa.

Ville-Pekka: *Oo ny hiljaa!*

Kalle-Pekka: *Sä oot pieni ämmä.*

Pekka makaa lattialla ja nauraa ja kiljuu. Muut pojat eivät selvästikään kestä kova äänistä kiljumista ja lähtevät pois.

Haastatteluissa Mitolan pojat pohtivat miehuutta paljon suhteessa naiseuteen. Mitolan poikien mielestä mies erottautuu selvästi naisesta erityisesti ulkoisten fyysisten ominaisuuksien, mutta myös toiminnallisuuden kautta. Mitolan poikien mielestä mies kontrolloi enemmän tilanteita kuin nainen. Mies kontrolloi ja mies on voimakas ja fyysinen. Yksi pojista oli sitä mieltä, että miehen ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla fyysisesti voimakas mutta henkisesti kyllä. Poikien haastattelusta nousi selkeästi esiin se, että naisesta pitää erottautua selvästi ja ämmittelyllä tehdään eroa naiseuteen. Pojat eivät kuitenkaan osanneet sanoa mistä ämmittely johtui ja kertoivat olevan vain ”sellainen tapa”.

Nainen on heikompi ja huonompi ja kun toinen mies luokitellaan naiseksi ja ämmäksi häntä alistetaan ja samalla yritetään nostaa omaa asemaa ja statusta korkeammalle. Mies on voimakkaampi ja mies on enemmän kuin nainen. Miehen hegemonia nousee ämmittelyssä hyvin voimakkaasti esiin. Mies toimii ja mies ei valita ja toiminnan kautta mies kykenee lunastamaan paikkansa hegemoniasta.

Jorma Sipilä (1994, 19-20) kirjoittaa hegemonisen maskuliinisuuden olevan maskuliinisuutta, joille muut maskuliinisuudet ja feminiinisyydet ovat alisteisia. Sipilä sanoo tiettyjen miesryhmien, esimerkiksi naismaisten miesten, olevan alistettuja patriarkalisessa sukupuolijärjestelmässä. Hegemoninen maskuliinisuus alistaa näin myös maskuliinisuutta.

Sipilä korostaa että on tärkeää ymmärtää maskuliinisuus sosiaalisten suhteiden rakenteeksi, eikä rooliksi.

Arto Jokinen (Jokinen 2003, 17) puhuu kuinka hegemoniseen maskuliinisuuteen liittyy valta, joka liittää miehiä yhteen, mutta valta saa miehet myös kilpailemaan keskenään Oman paikkansa hakeminen ja vallan tavoittelu Mitolan yhteisössä saivat varmasti osaltaan pojat käyttäytymään korostetun maskuliinisesti. Ämmittelyn keinoin pojat yrittivät saada valtaa ja asemaa vähättelemällä toisia poikia. Mitolan poikien marginaalinen asema huostaanotettuina nuorina ei varmastikaan helpottanut valtataistelua.

Äijittely

Äijittely on mielestämme kuvaava termi sille, miten Mitolan pojat puheillaan ja eleillään sitoivat itsensä miehisyyteen ja maskuliinisuuden hegemoniaan. Äijittely sisältää yleensä vahvasti positiivisen olemuksen ja arvolatauksen. Erityisesti tässä ajassa äijä sanasta on tullut positiivinen. Se on markkinoitu tarkoittamaan tosi miestä tuota, rationaalista, dynaamista, voimakasta ja kaikenosaavaa yliolentoa. Äijä-nimitystä voidaan käyttää kuitenkin erilaisissa tilanteissa ja esimerkiksi jotkut Mitolan nuorista saattoivat kutsua isäänsä äijäksi ja tuolloin nimitys ei välttämättä aina ollut positiivinen.

Havaintoaineistossa pojat käyttivät äijittelyä nostamaan omaa itsetuntoaan ja asemaansa. Äijittelyn avulla pojat myös pyrkivät ryhmäytymään muiden miesten kanssa. Me olemme miehiä, me olemme yhtä. Äijä on maskuliininen, voimakas, rationaalinen ja toiminnallinen yksilö. Äijittelyllä Mitolan pojat selvästi pyrkivät olemaan osa miehisyyden ylivaltaa suhteessa naisiin, mutta myös suhteessa heikompiin miehiin tai poikiin, jotka omaavat vähemmän valtaa ja maskuliinisuutta.

Äijittelyn avulla pojat myös rekrytoivat jäseniä miesryhmäänsä. Kutsumalla toisia poikia miehiksi ja äijiksi Mitolan pojat yrittivät ikään kuin vahvistaa omaa ryhmää ja kutsua uusia jäseniä heidän miehisyyden piiriinsä. Äijittelyllä pojat selkeästi yrittivät saada aikaan mehenkeä ja tunnetta siitä että kuuluu johonkin ryhmään, joka on kokonaisuutena vahvempi kuin yksilö. Kutsumalla toista äijäksi tai mieheksi nuori kohotti toisen itsetuntoa ja samalla

myös omaansa. Ryhmästä haettiin turvaa ja ryhmässä oli helpompi kohdata vaikeudet kuin yksin hauraana murrosikäisenä miehenalkuna.

Havainto 42: Olohuone, 19.40-19.45, Purtsi

Lähes kaikki laitoksen nuoret ovat katsomassa olohuoneessa Salattuja elämiä televisiosta. Kaikki seuraavat ohjelmaa keskittyneesti. Yksi sarjan hahmoista on kateissa ja sitä etsitään kovasti. Sarjan hahmo, Ulla sanoo: ”Kyllä meidän miehet Lauran löytää”. Olli kommentoi usein innokkaasti ja äänekkäästi televisio - ohjelmia ja elokuvia, niin nytkin.

Olli-muut: *Jee, meidän miehet.*

Olli-muut: *Kyllä miehet sen löytää aivan varmasti, mutta ei naiset*

Muut katsovat vähän ihmeissään Ollia ja pyytävät tätä olemaan hiljaa ja nuoret jatkavat ohjelman katselemista keskittyneinä.

Äijittelystä nousevat esiin miehisyyden normit. Äijittelyn avulla Mitolan pojat ikään kuin kategorisoivat mikä kuuluu miehisyyteen ja miten miehen kuuluu käyttäytyä tai miltä hänen tulee näyttää. Kategorisoinnit tuntuivat olevan välillä hyvinkin stereotyyppisiä ja jyrkkiä. Mies kestää kipua. Mies on vahva. Mies ei itke tai muuten tunteile. Mies toimii.

Havainto 90: Urheilukenttä, klo 13.00-13.10. Mikko

Pelin tuoksinassa Pekka (heikoin lenkki pelissä) satuttaa itsensä taklaus tilanteessa ja jää maahan itkemään. Tilanne ei ollut kovinkaan paha. Olli ehti hieman tönäistä Pekkaa ennen kuin tämä kaatui. Pekka nousee maasta ylös.

Pekka-Olli: *Jatketaan peliä.*

Olli-Pekka: *Toi on äijämeininkiä, vaikka sattuu ja verta tulee, niin jatketaan vaan. Tää on miesten peli.*

Jussi-Pekka: *Antaa mennä vaa, anna takasin samalla mitalla.*

Pojat jatkavat peliä.

Äijittely on vahvasti suhteessa myös suomalaisuuteen ja stereotyyppiseen kuvaan suomalaisesta miehestä, joka ei selittele, vaan selittelyjen sijasta ottaa paikkansa toimimalla. Suomalaiseen äijään pojat selvästi liittivät vanhoja perinteisiä käsityksiä siitä, että suomalainen mies on sitkeä ja urhea ja kestää melkein mitä vain. Mitolan pojat liittivät suomalaiseen miehuuteen sodan aikojen korpisoturien tai pellonraivaajan ominaisuuksia. Seuraavassa on hyvä havaintoesimerkki siitä kuinka suomalainen äijyys nousee kukoistukseen saunassa.

Havainto 38: Sauna, klo 20.10, Purtsi

Laitoksen pojat ovat Pekkaa lukuun ottamatta saunomassa. Ville on vanhin heistä ja puhuu muille sen mukaan ”äijämäisesti” ja kertoo juttua kuinka saunotaan kunnolla.

Ville-muut: *Kunnon äijät saunoo nii, että selkänahka palaa.*

Ville-muut: *Kerran oltiin isän ja parin tutun kanssa saunomassa ja siel oli pari puolalaista äijää. Ruvettiin ottaan löylyä oikeen kunnolla ja ne puolalaiset ei lähteny sieltä. Heitettiin ihan hulluna löylyä ja ne puolalaisäijät pyörty sinne.*

Olli-muut: *Suomalaiset onki kaikkei kovimpia saunomaan. Pistä lisää löylyä!*

Pojat heittävät niin paljon vettä kiukaalle, että kiuas ei enää ehdi reagoida. Kukaan pojista ei kuitenkaan lähde kesken kiivaan löylynheiton pois, vaan kärvistelee kuumuudessa loppuun asti. Pojat lopettavat saunomisen ja kaikkien selkänahka on ihan tulipunainen.

Miehisyydestä käytiin taistelua. Kuka on oikeasti mies ja kuka on neiti, joka ei kestä fyysistä vääntämistä tai jää muuten toiminnan alle jalkoihin. Yritettiin varmistella, että voitto on varma ja miehuus ansaittaisiin ilman epävarmuutta onnistumisesta.

Havainto 85: Keittiö, klo 17.30-17.45. Mikko

Jussi uhoaa paikan johtajalle ja käy tämän kimppuun tietäen miten siinä kävisi.

Jussi-AARNE: *Katotaan kumpi meistä on mies?!*

Jussi jää joka kerta alakynteeseen. Yleisönä on muita laitoksen poikia. Jussi nousee joka kerta ylpeänä kestätyään käsittelyn kerta toisensa jälkeen. Muutamalla kerralla Jussi hieman parkaisi mutta kipua ei Jussi näyttänyt vaan nieli sen vaikka silmätkin oli jo ihan vetiset. Olli samalla seurattuaan Miikan kurmootusta, ottaa puheeksi Adrenalin – elokuvan.

Olli-muut: *Siin Adrenaliini -elokuvassa ihmisiä oli ovelasti sidottu yhteen mut se olikin ansa pelastajalle.*

Elokuvan peto vaani uhriaan asettamalla viattomat uhrinsa ympärilleen ja vaanien niiden seassa. Olli esittää kohtauksen konkreettisesti näytellen ja välillä ottaa Pekan uhrikseen, jolloin Olli oli ylivertaisen pedon roolissa.

Haastatteluissa nuoret kuvailivat erilaisia miehiä, ja miestyypit kategorisoituivat ääripäihin. Pojat listasivat mm. että on olemassa miehiä, jotka käyvät töissä ja toisaalta on miehiä, jotka eivät käy töissä. On alkoholisti miehiä ja raittiita miehiä. Nuoret toivat esille hyvinkin kaukana toisistaan olevia miehen kuvia, miesten vastakohtia. Nuorten mielestä myös osa miehistä tuo miehisyyttään enemmän esille ja ovat niin sanotusti ”äijempiä”. Mitolan pojilta kysyttiin heidän mielikuviaan tosi miehestä ja äijästä. He olivat sitä mieltä, että tosi mies on miehekkäämpi ja voimakkaampi kuin ns. tavallinen mies. Tosi mies/äijä on tehokas eikä liiemmin tee virheitä. Tosi mies nähtiin myös miehisenä uhoajana. Eräs nuorista piti tosi mies kysymystä kummallisena, koska hänen mielestään kaikki miehet ovat miehiä ja siten

tosin miestä on vaikea määrittellä. Yleisesti ottaen nuoret näkivät äijän ja äijittelyn positiivisena. Tosin pojat toivat esiin myös sen, että aikuisen miehen täytyy olla sellainen joka pitää perheestään huolta ja on henkisesti tarpeeksi kypsä.

Maskuliinisuudessa tehdään eroa feminiinisuudesta ja miehen täytyy erottautua naisesta. maskuliinisuutta kuitenkin rakennetaan myös suhteessa toisiin miehiin. Oma paikka miehenä haetaan kamppailemalla toisten miesten kanssa. Miehet kaipaavat hyväksyntää ja kunnioitusta erityisesti toisilta miehiltä, eivätkä niinkään naisilta. Miehet perustavat ryhmiä, jätkäsakkeja tai herrakerhoja, joissa tunnetaan yhteenkuuluvuutta. Näiden homososiaalisten suhteiden kautta maskuliinisuus määrittyy. (Kimmel 1996 Jokisen 2003 15-16 muk.) Homososiaaliset suhteet ja niiden luoma yhteenkuuluvuuden tunne tai siihen pyrkiminen näkyy myös Mitolassa. Mitolan pojat äijittelevät itseään ja toisiaan, jotta voisivat tuntea olevansa maskuliinisia yksilöitä ja sitä kautta hyväksytyjä yhteisöön.

Maskuliinisuus rakentuu toisaalta hegemonian ja alistamisen kautta, mutta toisaalta myös valtuuttamisen ja marginalisoimisen prosesseissa. Valta yhdistää miehiä, mutta toisaalta miehen täytyy taistella vallasta toisten miesten kanssa. (Jokinen 2003, 16-17)

Mitolan pojat saattavat myös uhotessaan ja taistellessaan paikastaan Mitolassa äijitellä toisia. Poikien täytyy erottautua feminiinisuudesta ja naismaisista ominaisuuksista. Pojan on todistettava ja vakuutettava muut siitä ettei ole nainen, vauva tai homoseksuaali. (Badinter 1993, 57) Äijittelyllä Mitolan pojat irtisanovat itsensä naiseudesta ja todistavat toisille pojille ja miehille olevansa maskuliinisia miehenalkuja.

Populaarikulttuuri

Poikien miehisyyden korostaminen tulee esiin hyvin populaarikulttuurin tulkinnassa. Populaarikulttuuri on tärkeä ja selvästi näkyvä osa-alue miehisyyden mallintumisessa Mitolan poikien arjessa. Populaarikulttuurilla tarkoitamme tässä yhteydessä niitä nuorisokulttuurin ilmiöitä, joita Mitolan nuoret miehet seuraavat eri medioiden kautta ja välillisesti myös toisten nuorten kautta. Populaarikulttuuri voidaan ajatella laajasti käsitettynä olevan kulttuuria, joka on laajasti suosittua kansan parissa. Tosin populaarikulttuuriksi voidaan käsittää myös vaihtoehtoisempi kulttuuri, joka ei ole

volyymiltään niin suosittua. Populaarikulttuuria ovat mm. musiikki, televisiosarjat, elokuvat, tietokone- ja konsolipelit, kirjat jne.

Havaintoaineistosta nousi esiin se, kuinka Mitolan pojat tarkkailivat eri medioita ja refleктоivat itseään suhteessa eri medioissa esiintyviin populaarikulttuurin edustajiin. Mitolan pojat olivat kiinnostuneita erityisesti musiikista, televisiosarjoista, elokuvista ja urheilusta. Mielenkiinnon kohteet vaihtelivat ja jotkut populaarikulttuurin ilmiöt kiinnostivat poikia enemmän ja pitempään. Toiset kiinnostuivat selvästi syvemmin eri pop-ilmiöistä, mihin luonnollisesti vaikutti nuoren oma persoona. Kiinnostuksen kohteet olivat ristiriitaisiakin. Toisaalta voitiin antaa kuva esimerkiksi ulkoisesti vaikkapa vaatetuksella, että hip hop on kova juttu ja toisaalta taas samaan aikaan kuunneltiin omassa huoneessa vaikkapa suomirokkia.

Luonnollisesti iso osa populaarikulttuuriin samaistumisesta, kuten esimerkiksi johonkin tiettyyn genreen samaistuminen, kumpusi toisilta nuorilta saadusta palautteesta. Se mikä oli sillä hetkellä muodissa ja mitä ystävät ja koulukaverit ”fanittivat” ja ”diggailivat”, vaikutti tietysti paljon Mitolan nuorten ajatteluun ihan niin kuin se vaikuttaa muillakin samanikäisillä nuorilla. Mitolan pojat seurasivat eri medioista suosikkiartistejaan musiikin saralta ja joillekin pojille musiikki oli tärkeä osa elämää ja jopa omaa identiteettiä. Esimerkiksi yhdelle tutkimuksen pojalle musiikki ja erityisesti suomenkielinen rap-musiikki oli erittäin tärkeä osa pojan elämää ja identiteettiä.

Mitolan poikien mielenkiinto populaarikulttuurin alueelta suuntautui paljon musiikkiin ja erityisesti nuorisomusiikin artisteihin tai yhtyeisiin, jotka usein henkilöityvät pojille laajempina persoonallisuuksina kuin pelkästään musiikin esittäjinä ja/tai tuottajina. Bändit ja artistit saattavat olla esikuvia myös mieheyden suhteen. Suosittuihin artisteihin ja yhtyeisiin liittyy usein tarinoita, joita on tietoisesti rakennettu esimerkiksi levy-yhtiöiden toimesta artistin ympärille tai ovat artistin omia henkilökohtaisia selviytymistarinoita tms. Mitolan poikien lempiartistit ovat usein miehiä ja korostetun maskuliinisia, niin kuin seuraavassa havainnossa.

Havainto 94: Olohuone, klo 14.30-14.50. Purtsi

Kalle lukee keskittyneesti Suosikkia olohuoneen pöydän ääressä. Kalle näyttää MIKOLLE Suosikista jutun, joka kertoo ”gangsta” -rappari Fifty Centistä. Fifty-Cent on amerikkalainen tummaihoisen erittäin suosittu rap-artisti. Artisti on mediassa lokeroitu usein ns. gansta -rapin edustajaksi, johon kuuluu tietynlainen rikollinen tai vastaavanlainen ”paha” maine. Erityisesti Kalle näyttää kohtaa, jossa kerrotaan kyseisen artistin ampuma-arvista, joita on paljon eri puolilla kehoa. Fifty Cent on erittäin lihaksikas ja esimerkiksi hänen videoissaan esiintyy paljon vähäpukeisia naisia. Fifty Cent esitetään kovana, menestyneenä, katu-uskottavana ja haluttuna.

Kalle-MIKKO: *Kato mikä gangsta. Vähä kova äijä.*

MIKKO-Kalle: *Mikä siitä niin kovan jätkän tekee?*

Kalle-MIKKO: *No, kato ny sitä. Sitä on ammuttuki monta kertaa.*

MIKKO-Kalle: *Sekös siitä sitte kovan äijän tekee?*

Kalle-Mikko: *No emmä ny tiä... vitsi mikkä lihakset.*

Kalle on selvästi kiinnostunut jutusta ja esittelee sitä, ikään kuin olisi ylpeä siitä jollain tavalla. Kalle puhuu ”gangsta” -rappareista usein ihailevaan sävyyn. Tilanteen jälkeen Kalle poistuu alakertaan lehti yhä kädessään.

Television ja elokuvien seuraaminen oli yksi tärkeä osa poikien arkea. Mitolan pojat katselivat päivittäin jonkin verran televisiota ja elokuvia pojat katselivat lähinnä viikonloppuisin, jolloin Mitolassa oli elokuvapäivä. Mitolasta käytiin myös silloin tällöin elokuvissa. Usein televisiota ja elokuvia katsottiin porukalla. Pojat arvostelivat voimakkaasti esimerkiksi televisio-ohjelmia tai joitain pop-artistejä, jotka olivat heidän mielestään naismaisia. Niistä ei voinut itse pitää ainakaan julkisesti, ettei olisi leimautunut

itse naismaiseksi tai homoseksuaaliksi. Pojat saattoivat kommentoida ohjelmia ja ne saattoivat tuoda esiin voimakkaitakin reaktioita, kuten seuraavassa esimerkissä.

Havainto 43: Olohuone, klo 21.10-21.15, Purtsi

Olli ja Jussi katselevat televisiosta sarjaa nimeltä Mullan alla. Tämänkertaisessa jaksossa näytetään, kuinka miespuoliset homoseksuaalit tyydyttävät toistensa seksuaalisia tarpeitaan. Poikien reagointi ja kommentit ovat todella voimakkaita ja homovastaisia. Pojat pyrkivät jopa fyysisesti pois tv:n ääreltä.

Jussi-Olli: *Hyyiii!*

Olli-Jussi: *Eiikä.*

Jussi-Olli: *Vaihda ny kanavaa.*

Kohtaus menee kuitenkin sarjassa ohi ja sitä mukaa myös pojat rauhoittuvat ja jatkavat sarjan katsomista. Pojat ovat kuitenkin kiinnostuneita sarjasta ja katselevat sitä keskittyneitä.

Maskuliinisuutta pyritään tuomaan esiin myös siten, että todistellaan omaa heteroseksuaalisuutta esimerkiksi kommentoimalla tv-sarjan tai elokuvan naisnäyttelijöitä, kuten seuraavassa esimerkissä.

Havainto 46: Olohuone, klo 19.45, Mikko

Kalle, Anja, Pekka ja Eeva ovat katsomassa olohuoneen sohvalla Salattuja elämiä. Kaikki seuraavat sarjaa keskittyneesti, eikä kukaan puhu sanaakaan. Sarjassa kävellään aurinkoisella rannalla ja kuvataan nuorta naista joka on bikineissä. Kalle huudahtaa saman tien kovaan ääneen.

Kalle-muut: *Oi joi!!, mitkä bosat.*

Kalle-muut: *Kattokaa ny, sairaan hyvännäkönen.*

Muut hädin tuskin reagoivat Kallen suuriääniseen kommenttiin, vaan jatkavat sarjan seuraamista keskittyneesti. Myös Kalle jatkaa katselua, niin kuin mitään ei olisi tapahtunutkaan.

Havaintoajankohtana poikien elokuvasuosikiksi oli noussut Jackass the Movie. Jackass -sarjaa on esitetty MTV(Music Television)-kanavalla ja Nelosella jo aiemmin. Ainakin osa laitoksen pojista oli nähnyt sarjan jaksoja ja Jackassin idea on tuttu. Jackass on amerikkalainen sarja, jossa ryhmä 20-30 -vuotiaita miehiä tekee kaikenlaisia epäsovinnaisia asioita ja tyhmänrohkeita temppuja. Jackassista oli tullut siis elokuva ja kaikki laitoksen pojat olivat todella innoissaan siitä. Sarjassa ja elokuvassa ei esiinny juurikaan naisia. Ne leikittelevät fyysisen kivun ja huumorin alueilla, mikä kovasti tuntui viehättävän Mitolan poikia. Hullut temput olivat Mitolan poikien mielestä myös hauskoja. Jackassin näyttelijät selvästi osoittivat miehuutensa näillä usein kivuliaillakin rituaaleilla.

Havainto 22: Olohuone, klo 20.30-20.45, Purtsi

Taloon on tilattu Suosikki-lehti ja niitä tulee kaksin verroin. Tällä kertaa Suosikissa on julisteena Jackass the movie –julisteet. Ollilla ja Jussilla on kova hinku saada julisteet itselleen. Arvonta suoritetaan ja Olli ja Jussi saavat julisteet.

Olli on nähnyt elokuvan ja kertoo siitä kohtia innostuneena (nauravat elokuvan tempuille) sekä siitä kuinka rohkeita ja idiootteja temppujen tekijät ovat. Jussi yhtyy Ollin kommentteihin. Pojat tietävät elokuvassa esiintyvien miesten nimet ja heidän tekemät temput. Kerronnassa on selkeitä ihannoinnin merkkejä. Pojat laittavat julisteet huoneidensa seinälle.

Havainto 25: Toimisto, klo16.00-16.10, Mikko

MIKKO ja LISSU työskentelevät toimistossa. Jussi saapuu toimistoon hakemaan seuraa ja kertoo innoissaan ja hymyillen.

Jussi-MIKKO,LISSU: *Jackassin Steve-O oli niitannut joskus ”pallinsa” reiteen kiinni.*

LISSU-Jussi: *Mitäs järkee siinä on?*

Jussi-LISSU: *Ei mitään, vähä helmee.*

LISSU-Jussi: *Oliks sulla ihan asiaakin.*

MIKKO-Jussi: *Eikös pitäis ny olla läksytunnilla.*

Jussi-MIKKO: *Joo, joo.*

Jussi on selvästi innoissaan Jackassista, mutta huomaa pian, että ohjaajilla on kiire, eikä heitä tunnu juuri nyt kiinnostavan Jackassin temput. Jussi lähtee toimistosta ja hän poistuu huoneeseensa tekemään läksyjä.

Ulkoinen olemus tuntui olevan tärkeä asia, kun pojat luokittelivat mieheyttä ja naiseutta. Laitoksen pojat kahta vanhinta lukuun ottamatta pukeutuivat lähinnä löysiin farkkuihin ja huppariin. Farkkuja roikotettiin alhaalla ja housujen lahkeet laitettiin sukkiin sisään. Pojat jäljittelivät pukeutumisellaan lähinnä hip-hop-alakulttuuria, myös nuorison valtakulttuuriin levinnyttä pukeutumiskoodia. Pojat tunsivat vaatemerkkejä ja tiesivät, mitkä niistä olivat ”oikeita” merkkejä, mitkä kuuluivat tämän hetken muotiin. Kaikille laitoksen pojille se ei ollut tietenkään yhtä tärkeää miten ja mihin vaatteisiin tuli pukeutua. Valtavirrasta poikkeava ulkonäkö ja pukeutuminen kuitenkin hämmensivät ja poikien mielestä varsinkin perinteiset sukupuolirajat ylittävä androgyyninen olemus selvästi arvelutti.

Havainto 17: Olohuone, klo 15.00-15.15, Mikko

Jussi kuuntelee radiosta Negativea (kohtalaisen suosittu glam -rock tyyppinen bändi). Talon nuoriso oli edellisenä perjantaina ollut katsomassa kyseistä yhtyettä, talon tytöt pitivät erittäin paljon Negativen keikasta, kun taas keikan nähneet talon pojat suhtautuvat keikkaan ja yhtyeeseen penseästi. Samassa paikassa oli järjestetty myös disko. Olohuoneessa kuljeskelee talon väkeä, kukaan muu kuin

Jussi ei jää pitemmäksi aikaa sinne. Jussi huudahtaa kovaan ääneen paheksuva ilme kasvoillaan.

Jussi-muut: *Hyi Negativea, laulajalla Miss Sixtyt jalassa! Se näytti takapuoltaan keikalla.*

Jussi-muut: *Ne on ihan hinttareita, ne meikkaakin.*

MIKKO-Jussi: *Mutta eikös se musa oo pääasia. Tykkäät sä niiden musasta?*

Jussi-MIKKO: *No, en todellakaan, ne on ihan surkeita!*

Miss Sixty on farkkumerkki, joka on suunnattu lähinnä tytöille ja Jussi ei selvästikään voi sulattaa sitä, että miespuolisella henkilöllä on naisten housut jalassa. Jussi ei kuitenkaan kommentoi oma-aloitteisesti musiikkia, vaan arvostelee nimenomaan ulkoista olemusta.

Osa Mitolan pojista oli kiinnostuneita myös urheilusta. Pojat tuntuivat pitävän urheilun viihteellisestä puolesta, jota urheilun kilpailu-ulottuvuuden ohella arvostettiin. Urheilussa pojat pitivät tärkeinä ominaisuuksina voimaa, nopeutta ja näyttävyyttä.

Havainto 36: Keittiö, klo 19.10-19.20, Purtsi

Jussi; Kalle ja MIKKO ovat keittiössä ja keskustelevat amerikkalaisesta vapaapainista. Erityisesti Jussi on kiinnostunut aiheesta.

Jussi-MIKKO,Kalle: *Se (amerikkalainen vapaapaini) on niin sairaan siistiä, ku isot äijät nakkelee toisiaan.*

MIKKO-Jussi: *Sehän on ihan shouta koko homma, se kehän lattiakin joustaa hulluna.*

Jussi-MIKKO: *Kyllä mä sen tiän, mutta ne temput näyttää ihan aidoilta. Ne näyttää ihan aidoilta vaikka kattoo ihan lähikuvasta.*

MIKKO-Jussi: *Mun mielestä se on vähän niinku saippuasarjaa kattelis. Kaikki on ennalta käsikirjotettu ja harjoteltu.*

Jussi-MIKKO: *Sä et vaan ymmärrä siitä mitään.*

MIKKO-Jussi: *No, se on kyllä totta, etten oo hirveesti seurannu.*

Jussi ja Kalle poistuvat keittiöstä ja menevät Jussin huoneeseen.

Haastatteluissa kävimme populaarikulttuurin osalta seuraavia teemoja läpi: TV-sarjat, elokuvat, musiikki ja harrastukset. Nuoret katselivat tv-sarjoja pitkälti sen vuoksi, koska muutkin nuoret katsovat niitä. Erityisen suosittu sarja oli salatut elämät. Nuoria kiehtoi sarjassa muiden ihmisten elämä, eli kuinka muut asuvat. Eräs nuorista kertoi, että on hyvä katsoa Salatut Elämät -sarjasta muiden elämää, koska silloin ei tarvitse katsella koko aikaa omaa elämäänsä. Salattujen Elämien roolihahmoista mainittiin Ken. Ken oli poikien mieleen sen vuoksi, että tämä oli leikkisä ja kovis. Kenissä yhdistyi sopivasti huumori ja koviksena oleminen. Elokuviissa Mitolan poikia kiinnosti toiminnallisuus, juonellisuus sekä näyttävyyt. Elokuvien sisältö ratkaisi hieman, mutta pääpaino oli elokuvassa tapahtuvien toimintojen mahdollisimman suuri näyttävyyt, jonka elokuvaefektit synnyttävät. Vastapainona toiminnallisille ja näyttävälle elokuville olivat huumoripainotteinen elokuva nimeltä Jackass the movie. Tässä elokuvassa poikia kiehtoi aikuisten miesten hullut ja typerät tempot ja tempaukset. Osa pojista osasi mainita Jackass -ryhmään kuuluvien miesten nimet. Tempuista teki hauskoja juuri se, että tempujen tekijät olivat aikuisia miehiä eikä nuoria poikia. Musiikkia Mitolan pojat kuuntelivat hyvinkin aktiivisesti. Samoin he katselivat mielellään musiikkivideoita. Haastatteluissa pojat kertoivat, että he kuuntelivat osittain kappaleiden sanoituksia sekä kertoivat sanojen koskettavan myös heidän omaa elämäänsäkin hyvin läheltä. Pääasia oli kuitenkin musiikin synnyttämä tunne sekä bändien ulkoiset ominaisuudet. Pojat katselivat sellaisia musiikkivideoita, jotka olivat näyttäviä ja sisälsivät mm. naisia, rahaa ja autoja. Osa pojista piti myös siitä, kun musiikkivideoissa artistit olivat uhoajia ja näyttivät, että heillä on rahaa ja valtaa. Yksi

nuorista katseli mielellään sellaisia musiikkivideoita, joissa näytetään bändiä mahdollisimman paljon. Bändejä seurailemalla, hän otti mallia esimerkiksi basson soittamiseen. Seuraavassa katkelma haastattelusta, jossa yksi pojista kertoo siitä mikä musiikkivideoissa viehättää.

T: *Sä tykkäät katsella paljon musiikkivideoita?*

H: *Joo, niitä o iha hauska kattella.*

T: *Mikä niissä erityisesti kiinnostaa?*

H: *Hyvä musiikki ja... Emmä tiä... Hyvän näköne video.*

M: *Millanen musavideo on susta hyvä?*

H: *No sellane vaa.. Hyvän näkösiä naisia ja hienoja autoja (nauraa). Jotain sellasta, että niinku tapahtuu jotain, ettei oo sillai tylsä.*

T: *Onko noi räppi videot sitte hyviä?*

H: *Joo, mutta kyllä mä tykkään iha muistaki. Kuhan vaa videos ei oo jotai tyhmää.*

M: *Mitä tyhmää?*

H: *No, ettei tapahdu mitää. Joku tyyppi vaa hoilaa jotai, eikä sitte mitää muuta (nauraa).*

Mitolan pojat asuivat ja elivät Mitolan arkea päivittäin. He kokivat Mitolan omaa kulttuuria ja samalla olivat itse sitä luomassa. Mitolaan oli havaintoajankohtana muodostunut poikien keskuuteen osittain aika vahva miehisyyden korostamisen kulttuuri. Media ja median kautta suodattuva populaarikulttuuri muokkasi selvästi Mitolan poikien ajatuksia mieheydestä ja mieheyden eri osa-alueista. Vaikutteita imettiin mediasta ja reflektettiin niitä omaan itseensä. Mediasta on tullut tänä päivänä suuri vaikuttaja miehen mallien ja

kuvien lähteenä. Jokiranta (2003, 14) puhuu, kuinka mieheyden tuottamisessa media toimii peilinä oman mieheyden rakentamisessa.

Nancy Chodorow (1978) toteaa, että pojat luovat miesihanteensa kulttuurin tarjoamista mieskuvista, jos heiltä uupuu vahva henkilökohtainen samaistumismahdollisuus toiseen mieheen. Poissaolevien isien pojat valitsevat malleikseen miespuolisia julkkiksia. (Badinter 1993, 85) Mitolan pojat elivät marginaalissa ja heille kellään ei ollut sellaista isää, joka olisi antanut tai pystyisi tällä hetkellä antamaan ehjän ja luonnollisen kuvan miehisyydestä. Isä ei ollut ollenkaan pojan elämässä läsnä tai sitten isyys oli ollut hyvin hajanaista ja rikkiäistä. Mitolan miestyöntekijät antoivat pojille miehisyydestä ja mieheydestä omanlaisen kuvan. Luonnollisesti, kun miesohjaajia oli Mitolassa useampia, olivat mieheyden ja miehisyyden mallit hajanaisempia ja moniulotteisempia kuin ns. normaalissa perheessä. Miehen mallia haetaan sieltä mistä sitä saadaan ja sukupuolta korostetaan oman kulttuurikokemuksen pohjalta. Bändit, jengit ja muut poikaryhmät ovat ilmausta tarpeesta irrottautua feminiinisestä kotikulttuurista, jotta uuden miehisen kulttuurin voisi luoda. Miesmallina toimivan isän puutteesta pojat kerääntyvät hiukan vanhemman, vahvemman kaverin ympärille totellen tätä eräänlaisena isona veljenään, jota jäljitellään ja ihannoidaan. (Badinter 1993, 134)

Tarinat

Havainnointijaksojen aikana huomasimme, kuinka pojat kertoivat tarinoita, jotka sisälsivät hyvin usein miehekkään ellei sankarillisen kuvan heistä itsestään tai tarinoissa olevista henkilöistä. Varsinkin Jussilla oli tapana kertoa "tarinoita". Hän puhui muille nuorille ja aikuisille sellaisia asioita, jotka eivät pitäneet paikkansa. Joskus myös muut pojat kertoivat tarinoita, jotka eivät pitäneet paikkansa. Usein he kertoivat tarinansa humoristisella sävyllä, jolloin he antoivat tarinan kuulijoille tiedon siitä, että tarina ei ole totta. Tarinat olivat usein sankarisävytteisiä ja niissä sankarina toimi usein kertoja itse tai sitten joku sellainen henkilö jota muut eivät tunteneet. Tällainen henkilö oli usein keksitty hahmo. Tarinoissa toimijana oli usein erityisen taitava tai voimakas ja yliveräinen henkilö muihin tarinassa mukana olevia henkilöihin verrattuna. Tarinat sisälsivät hegemonista maskuliinisuutta ja miehisyyden esille tuomista korostettiin. Tarinoidensa avulla pojat myös

kertoivat omia toiveitaan ja fantasioitaan. Tarinoita ei ollut välttämättä tarkoitettukaan uskottaviksi, vaan niiden avulla pojat hakivat myös keskustelua ja huomiota.

Tarinoiden kerrontaan vaikutti myös tila, jossa pojat olivat. Mitolassa pojat kokivat saunan ilmapiirin rennoksi, jossa pojat pystyivät kertomaan härskejä juttuja. Saunassa kerrotuissa tarinoissa oli myös perinteisiä saunaan liittyviä tarinoita. Seuraavassa havaintoesimerkissä huomataan, kuinka Ville puhui suomalaisesta tyylistä heittää löylyä. Mitolan pojat kokeilivat löylyn heittämistä tarinan mukaisesti. Ville oli ryhmän vanhin poika ja aloitti tarinan. Olli seurasi Villen tarinaa ja yllytti heittämään lisää löylyä.

Havainto 38: Sauna, klo 20.10, Purtsi

Laitoksen pojat ovat Pekkaa lukuun ottamatta saunomassa. Ville on vanhin heistä ja kertoo muille pojille juttua kuinka saunotaan kunnolla.

Ville-muut: Kunnon äijät saunoo nii, että selkänahka palaa.

Ville-muut: Kerran oltiin isän ja parin tutun kanssa saunomassa ja siel oli pari puolalaista äijää. Ruvettiin ottaan löylyä oikeen kunnolla ja ne puolalaiset ei lähteny sieltä. Heitettiin ihan hulluna löylyä ja ne puolalaisäijät pyörty sinne.

Olli-muut: Suomalaiset onki kaikkei kovimpia saunomaan. Pistä lisää löylyä!

Pojat heittävät niin paljon vettä kiukaalle, että kiuas ei enää ehdi reagoida. Kukaan pojista ei kuitenkaan lähde kesken kiivaan löylynheiton pois, vaan kärvistelee kuumuudessa loppuun asti. Pojat lopettavat saunomisen ja kaikkien selkänahka on ihan tulipunainen.

Seuraava havaintoesimerkki kuvaa poikien suuria odotuksia omista taidoistaan ja mahdollisuuksistaan. Pojat keksivät tarinoita, kun omat odotukset eivät vastaakaan todellisuutta. Tällaisia tarinoita kerrotaan yleisölle peitellen omaa pettymystään ja tarina usein päätetään huumorilla. Kalle kehui muille ja työntekijöille kuinka hän tulee saamaan

palkinnon päättäjaisistä, koska sellainen oli hänelle jo luvattu. Toisin kuitenkin kävi ja Kalle käyttäytyi seuraavasti.

Havainto 56: Autossa ja eteinen, klo 16.30-17.00. Purtsi

Kalle saapuu kiekkokauden päättäjaisistä (koululla). Kalle odotti olevansa paras palkintojen jaossa mutta palkintoa ei tullut. Kun ajamme takaisin päättäjaisistä, Kalle sanoo:

Kalle-PURTSI: Varmaa pronssinenmitali meni erehdyksessä sille toiselle pelaajalle. Se olis ollu mun. Valmentajaki sano et se korjaa erehdykse meidä omis päättäjaisissä parin viikon päästä.

Saavumme perille ja Kalle kävelee talon sisään. Muut ovat vastassa kuuntelemassa mitä palkintoja mahdollisesti tuli.

Kalle-muut: Palkinto tuli mut se ei mahtunu autoon vaan piti jättää koululle.

Vastassa olevat nuoret eivät sulattaneet Kallen tarinaa ja poistuivat nopeasti eteisestä. Kalle on päättäjäisten jälkeen hyvin kontaktinhaluinen ja levoton. Kalle ei halua myöntää, että ei saanut palkintoa.

Kalle odotti kovasti palkintoa kiekkokauden päättäjaisistä. Kalle loi itselleen mielikuvan siitä, että palkinto meni väärälle pelaajalle tietäen kuitenkin, että asian laita ei ole niin. Kalle otti valmentajankin mukaan tarinansa vakuudeksi. Perille päästyään Kalle tiesi muiden odottavan, että oli tuomassa lupaamaansa palkintoa. Kalle keksi jo toisen tarinan saamatta jääneelle palkinnolleen. Palkinnosta tulikin niin suuri, että se ei mahtunut autoon. Tämä kuvasti Kallen odotuksia itsestään ja mahdollisuuksista. Odotukset olivat liian isot mahtuakseen todellisuuteen. Kalle luotti huumorin voimaan paisuttaessaan palkinnon kokoa mutta vastassa olleeseen yleisöön se ei uponnut, koska Kalle oli kovasti kehunut etukäteen palkinnostaan. Tarinan kautta Kalle yritti selvittää pettymystään. Tarina aiheutti lisää pahaa oloa ja Kalle reagoi vielä myöhemminkin illalla vahvasti pettymykseensä.

Seuraavaksi havaintoesimerkki poikien itse keksitystä tarinasta. Tarina alkoi aivan arkirutiinien merkeissä, jossa Jussi ja Kalle tulivat breakdance harjoituksista. Poikia vastaan asettui pari tummaa kaksimetristä miestä. Tumma mieshän on usein kuvattu länsimaissa pelottavaksi, tunteettomaksi ja säälimättömäksi ja oli siten oivallinen valinta poikien tarinassa. Tumma mies on pelottavampi kuin valkoinen mies. Tarinan uhkakuvaa lisäsi myös tummien miesten suuri koko.

Havainto 28: Eteinen, klo 18.00-18.10, Purtsi

Kalle ja Jussi kertovat tultuaan breaktreeneistä että suuret tummat miehet lähes kaksimetriset olivat pyytäneet heitä luokseen. Pojat olivat kieltäytyneet. Tämän kerrottuaan Kalle alkaa oman tarinansa ja kertoo kuinka oli sanonut tummille miehille:

Kalle-PURTSI: Tulkaa te tänne senkin ämmät, saatte kuoonon.

Jussi esittää kuinka heitä oli aluksi raahattu pitkin katuja. Tämän jälkeen Jussi ja Kalle potkaisivat ja löivät tummia miehiä. Pojat näyttävät samalla potkujaan ja lyöntejään.

Kalle-PURTSI: Me piestii ne ihan paskaks.

Pojat nauroivat tarinansa jälkeen.

Tarinassa pojat peittosivat tummat miehet mennen tullen. Tummat miehet kuvattiin kaksimetriseksi ja siten pojat antoivat heti alkuun hyvin uhkaavan kuvan tilanteesta. Jussi ja Kalle ovat itse hyvin pienikokoisia poikia. Kontrastin luominen pituuden kautta sai pojat näyttämään tarinansa kautta voimakkaammilta ja suuremmilta. Poikien tarina loppui murskajaisiin, jossa pojat ovat itse säälimättömiä, tunteettomia ja pelottavia. Tarinan alun tummien miesten uhkakuva imeytyi poikien ominaisuuksiin tarinan lopussa. Tarinan kerrontaan kuului myös sen havainnollistaminen, kuinka heitä raahattiin pitkin katuja ja kuinka he pieksivät tummat miehet potkuillaan ja nyrkeillään. Tällä havainnoinnilla pojat toivat lisää suoritusta, toimintaa ja voimaa tarinaansa. Tarinan kautta pojat kokivat itsensä vahvemmaksi kuin ovat. Tarinassa molemmat pojista olivat mukana tarinaa kerrottaessa. Yksin ei tuollaisia tarinoita Mitolassa kerrottu. Yhteinen tarina liittää poikia kavereina

läheisemmäksi. Tarina jälkeen pojat nauroivat yhdessä keksimälleen tarinan juonelle. Raaka tarinan loppu muuttuu huumoriksi poikien naurun myötä.

Haastatteluissa Mitolan nuoret kertoivat saunan olevan neutraali ja rento paikka, jossa he puhuivat sellaisia tarinoita, joita he eivät voineet yleisissä tiloissa puhua. Sauna on perinteisesti ollut Suomessa läpi historian terapia-, synnytys-, rentoutumis- ja parannuspaikka. Alastomuus luo tasa-arvoa saunassa olevien henkilöiden välille, kun kaikki ovat paljaana mitään peittelemättä. Poikien tarinat saunassa olivat härskimpiä kuin yleensä. Poikien puheissa esiintyivät usein nainen, seksi ja sukupuolielimet. Haastattelussa pojat kertoivat, että saunassa oli mukavaa ja sallittua kertoa härskimpiä juttuja. Tällaiset härskit tarinat eivät olleet soveliaita Mitolan yleisissä tiloissa ja sauna oli pojille neutraali tila, jossa pääsivät vaihtamaan härskimpiä tarinoitaan keskenään. Sauna antoi tietynlaisen turvan härskien tarinoiden kertomiseen. Mitolan työntekijät olisivat puuttuneet poikien tarinoihin, jos pojat olisivat kertoneet Mitolan yleisissä tiloissa saunassa kertomiaan tarinoita.

Mitolan pojat kertoivat ja tarvitsivat tarinoitaan erilaisiin tilanteisiin ja tunnetiloihinsa. Tarinoilla peitettiin esimerkiksi pettymystä. Tarinoissa pojat nostivat tarinankertoja sankarin asemaan, josta käsin kertoja sai luotua itselleen yliveraisen aseman ja tunteen suuremmasta vallasta. Tarinoissa pojat kuvailivat itsensä voimakkaammiksi ja voittamattomiksi kuin totuudessa olivat. Tarinoiden avulla pojat toivat esiin toiveitaan olla vahvempia ja voittamattomia. Tarinan jälkeen pojat myös toimivat tarinan juonen mukaisesti. Saunassa kerrottu tarina muuttui toiminnaksi pian tarinan jälkeen. Tarinoissa ei ollut usein totuuden siementäkään mutta silti pojat halusivat kertoa näitä tarinoitaan uskottavalla tavalla. Tarinat kerrottiin usein työntekijöille.

Mitolan poikien tarinoissa mukana olevat sankarit ja supermiehet avautuvat hyvin Deborah S. Davidin ja Robert Brannonin (1976) neljän miehisyyden imperatiivien avulla. Poikien tuomat tarinan sankarilliset teot ja voimakkaat hahmot lähestyivät näitä miehisyyden kuvauksia.

a) Ei mitään akkamaista (no sissy stuff)

-Tosimies on puhdas kaikesta naismaisesta, hän joutuu kuitenkin hylkäämään kokonaisen osan itseään.

b) iso tappi (the big wheel)

- Miehen on oltava muita ylempi ja parempi. Miehuutta mitataan menestyksellä, vallalla ja näihin kohdistuvalla ihailulla.

c) vahva kuin tammi (the sturdy oak)

- Mies on itsenäinen ja luottaa vain omaan itseensä. Tunteeton mies, joka ei näytä tunteitaan tai kiintymystä, koska ne ovat naismaisen heikkouden merkkejä.

d) näytä niille (Give'em Hell)

- Miehen oltava kova ja hyökkäävä sekä tarvittaessa käytettävä väkivaltaa. Mies ei kaihda riskejä silloinkaan, kun järki ja pelko neuvoisivat muuta.

(David & Brannon Badinterin 1993, 183 muk.)

Kaikki nämä tunnusmerkit täyttävä mies on supermies. Marlboro-mies, joka on kova ja yksinäinen, ei tarvitse ketään. Hän on tunteeton ja joka suhteessa viriili. Cowboylla on kuitenkin tunteensa, joita voi pitää hänen "heikkoutenaan". Seuraava askel on Rambon tuoma lihaspanssari sankari, jonka ainoana kumppaninaan on valtava terävä puukko. Äärilaidalta löytyy Terminaattori, joka ei omaa mitään inhimillisyyttä, ei edes sukupuolielimiä, joka on miehen haavoittuvin ja heikoimmin hallittavissa oleva elin. (Badinter, 183) Poikien tarinoissa kuvastui paremmuus ja yliverisuus, joihin tarinan muut hahmot eivät yllä. Tarinan sankarihahmot olivat myös tunteettomia ja säälimättömiä.

Jokisen (2003, 27) viidennen maskuliinisuuden määritteen mukaan Mitolan pojat toistuvilla sankaruustarinoillaan luovat tietynlaista maskuliinista kulttuuria Mitolaan. Tarinoiden avulla pojat kertoivat toiveistaan olla isompia, vahvempia ja määrätietoisempia. Tarinoiden avulla he pyrkivät myös kohti miehistä ideaalia. Pettymyksen tunteet pojat peittivät tarinoiden avulla, jotta he eivät näyttäisi heikoilta. Tarinat osoittautuivat selviytymiskeinoksi ja niillä pojat suojasivat heikkoutensa muiden katseilta. Näin myös Jokisen (2003, 9) ensimmäinen määrite maskuliinisuudesta osuu tarinoiden kerrontaan. Tässä määrittelyssä heikkous on feminiinistä. Tarinoissa ei yleensä tunnetiloilla ollut pääosassa vaan tarinat sisälsivät hyvin paljon suorittamista. Badinterin mukaan mieheys ansaitaan velvoitteiden, näyttöjen ja kokeiden kautta. Mitolan pojat loivat tarinoissaan toimivia ja tehtäviä suorittavia miehiä, jotka suoriutuivat tehtävistään. Tällä tavoin tarinan hahmot olivat täyttämässä miehisiä raameja.

Työ

Havaintojaksojen aikana huomasimme kuinka Mitolan pojat toistivat perinteisiä näkemyksiä työnteosta ja etenkin siitä, että työtä tekivät miehet. Tästä saammekin yhden aiheen tutkimukseemme lisää; työ ja sen merkitys Mitolan poikien arkielämässä etenkin maskuliinisessa valossa. Mitolassa pojat tekivät erilaisia töitä niin Mitolan sisällä, pihalueilla kuin Mitolan omalla leirialueellakin. Pojat tienasivat työllä itselleen viikkorahoja ja lisätyöstä palkkaa. Mitolassa pojat joutuivat joskus korvaamaan hajottamansa tavaran työnteolla. Työtä tekevän piti Mitolan poikien mukaan olla tehokas ja aikaansaava. Mitolan pojat nostivat itseään työnteon varjolla muiden poikien yläpuolelle. Pojilla oli maskuliininen kuva työn teosta, jossa mies suoriutui työtehtävistään. Seuraavaksi havaintoesimerkki kuinka Riku omaksui läheisen rakennustyömaan maskuliinisen työkultuurin ja toi sen Mitolaan mukanaan.

Mitolan pojista Riku suoritti työharjoittelun läheisellä rakennustyömaalla. Riku toi työmaalta kuulemiaan tarinoita muiden Mitolan poikien kuultavaksi. Toiset pojat kuuntelivat korvat tarkkoina kuinka Riku kertoi työn karusta maailmasta, jossa työntekijöiden jutut ovat varsin härskejä ja palaute huonosti tehdystä työstä oli todella tyyliä. Riku oli saanut harjoittelun ohjaajalta hyvää palautetta työstään. Rikun harjoittelun ohjaaja työmaalla oli rakennustyömaan johtaja, joka käski kaikkia työntekijöitä kovaäänisesti ja usein myös kirosanoja säästelemättä. Rikun tehtävänä oli siirtää rakennuksilta romua pois romulavalle.

Havainto 76: Keittiö, klo 14.30-14.50. Mikko

Riku saapuu työmaalta ruokailemaan Mitolaan. Rikulla on työhaalarit päällään, kun saapuu ruokapöydän ääreen. Paikalla ovat myös muita poikia välipalalla. Pojat seuraavat Rikua tarkkaan ja katselevat hänen työhaalareita. Riku aloittaa keskustelun.

Riku-JUSTIINA: *Ruokaa, on pikkuse nälkä. On tullu tehtyä hommia ja sain kehujakin.*

JUSTIINA-Riku: *Hieno homma.*

Riku-muut: *Mun pitää muistuttaa ukkoja tekemättömästä hommasta.*

Ville-Riku: *Mitä sä nyt tiedät muka?*

Riku-Ville: *Pomo sano, et noist ukoista ei oo mihinkää ja mun pitää läksyttää niitä huomenna. Siellä heitetää niin härskiä juttua että.*

Riku saa ateriansa ja alkaa syömään. Muut seuraavat edelleen Rikun puuhia.

Olli-Riku: *Mitä sä siel teet?*

Riku-Olli: *Mä teen sen mitä ukot unohti tehdä.*

Olli-Riku: *Sähän keräät siel romua.* (hymyilee)

Riku-Olli: *Sä et siel pärjäis. Sä oot niin laiska, et ne ei suo edes huolis.*

Olli lähtee pöydästä syötyään välipalansa eikä sano mitään vastakommenttia Rikulle. Olli vilkaisee nopeasti Rikua poistuessaan.

Läheisen työmaan vallitseva maskuliininen kulttuuri siirtyi Mitolaan Rikun kautta. Rakennuksilla miestä mitataan työnteon tehokkuuden ja täsmällisyyden kautta. Miehet puntaroivat itseään ja muita työntekijöitä myös henkisesti härskellä jutuilla. Rankka ja asiatonkin palaute on nieltävä kuin mies. Riku tunsu kuuluvansa rakennustyömaalla työskentelevien miesten joukkoon, koska oli saanut kehuja työmaan johtajalta. Johtaja oli myös antanut Rikulle erityistehtävän muistuttaa ”ukkoja” tekemättömistä työtehtävistä. Muut työmiehet olivat vain ukkoja, jotka eivät tehneet annettuja työtehtäviä kunnolla. Riku teki myös eroa muihin Mitolan poikiin kertoessaan Ollille, että Olli ei pärjäisi rakennuksilla tämän laiskuuden vuoksi eikä siten sinne huolittaisikaan. Olli oli yleensä sanavalmis poika mutta tällä kertaa ei lähtenyt Rikun väitettä kumoamaan.

Seuraavassa havaintoesimerkissä Kalle esitti olevansa tehokas työmies ja kokeili halkaista työntekijän puupölkkyä. Kalle siirtyy omasta työpisteestään työntekijän työpisteeseen ja haluaa näyttää taitojaan työntekijälle.

Havainto 64: Mitolan leirikeskus klo 14.45-15.00. Purtsi

MIKKO pilkkoo isoa puupölliä palasiksi. Kalle siirtyy omasta työpisteestään MIKON luo.

Kalle-MIKKO: Annas ku mä näytän kuinka tää hoidetaan. Mä vedän tän yhdellä iskulla halki. Paljos maksat jos menee?

MIKKO-Kalle: Saat 10€ jos vedät sen yhdellä iskulla.

Kalle lyö pölliä mutta huonolla menestyksellä. Kalle siirtyy omalle työpisteelleen sanomatta sanaakaan ja alkaa pilkkomaan omaa pölliään. Hetken sitä hakattuaan pölli on melkein haljennut.

Kalle-MIKKO: Ka.

Kalle lyö kirveellä ja pölli meni halki. Kallella on iso hymy kasvoillaan ja on tyytyväinen. Kalle kuitenkin sanoo haluavansa tehdä muuta kun pelkästään hakata puita ja lähtee puuliiteriin viemään puita.

Kalle kokeili työn kautta isompia saappaita, joita työntekijämies piti jaloissaan. Kalle asetti vielä panoksia tilanteeseen lyömällä vetoa työntekijän kanssa. Suoritus epäonnistui ja Kalle siirtyi omiin puuhiinsa sanomatta sanaakaan. Kallea jäi kuitenkin harmittamaan tapahtunut. Kalle halusi vielä takaiskun jälkeen näyttää kuinka tehokas kuitenkin on varmistellen puupölkyn niin pitkälle, että sai sen lyötyä yhdellä iskulla poikki. Kallelle oli tärkeää, että työntekijä näki tuon viimeisen lyönnin, jolla sai pölkyn kerralla halki. Tehokkaan ja voimakkaan työmiehen kuvan luominen ja sen ylläpitäminen vaati Kallelta paljon ponnisteluja ja yleisön, jolle näyttää tuo maskuliininen tehokas työmies.

Mitolan pojat kertoivat haastatteluissaan, että tosi mies on miehekkäämpi ja voimakkaampi kuin tavallinen mies. Tosi mies on tehokas eikä liiemmin tee virheitä. Tällainen tosimiehen

malli sopii Mitolan poikien esiin tuomaan kuvaan työmiehestä. Työn kautta mitataan poikien arvoa ja paikkaa Mitolan poikien välisessä hierarkiassa. Haastatteluista kävi ilmi, että poikien mielestä jotkut miehistä esiintyvät miehekkäämmin ja ovat niin sanotusti ”äijempiä”. Mitolan poikien työmiehen kuva on ”äijempi” kuin työtä tekemättömän. Pojilla oli hyvin perinteinen kuva työssä käyvistä miehistä. Poikien mielestä mies hoitaa omat työnsä ja nainen omansa. Eräs pojista kuitenkin sanoi haastattelussa, että työ kuin työ on tehtävä oli kyseessä mies tai nainen. Haastattelutilanteessa pojat toivat esille hillitymmän miehen kuvan kuin mitä pojat toivat esille käyttäytymisissään havaintojaksoilla. Tämä varmasti johtui siitä, että haastattelutilanteessa pojat olivat yksin eikä muita nuoria ollut hänen seurassaan.

Jokisen (2003, 9) maskuliinisuuden määritelmien mukaan Mitolan poikien työmies on maskuliininen, jolla ei ole feminiinisiä heikkouksia. Poikien työmiehen kuvassa virheitä ei tehty ja siten vältettiin feminiininen leima. Mitolassa poikien käyttäytyminen ja tarinat työnteosta mahdollistivat parannellun kuvan poikien maskuliinisuudesta. Työn kautta tie miesten maailmaan avautui nopeammin eikä vuosien odotusta omasta henkisestä ja fyysisestä kasvusta mieheksi tarvinnut odottaa. Työn avulla pojat kulkivat kohti miehen ideaalia. Pojat ottivat työmaalta opitun työkuulttuurin sisältämän maskuliinisuuden mallin nopeasti käyttöönsä ja toistivat tätä opittua mallia Mitolassa.

Badinterin (1993, 15) mukaan miehisuus tulee ansaita suorittamalla erilaisia tehtäviä, pelkkä miehinen olemus ei synnytä miestä. Mitolassa työtä tekevä mies täytti Badinterin teesin suorittavasta miehestä ja siten ansaitsi miehen arvon. Riku vertaili muita poikia työn avulla itseensä ja sai näin työsuoritusten kautta itselleen miehemmän kuvan muiden poikien silmissä. Kalle halusi myös omalla tavallaan antaa itsestään tehokkaan työmiehen kuvan muille.

Sukupuoli

Mitolan poikien tekemä sukupuolien välinen erottelu oli melkein arkipäiväistä. Pojat toivat hyvin voimakkaasti käytöksellään esiin sen, että kuuluivat miehiin ja etenkin heteromiehiin. Voimme puhua melkein homofobiasta. Poikien reaktiot olivat hyvin voimakkaat ja selkeät, kun he kohtasivat erilaisissa tilanteissa homoutta. Tämän vuoksi erotimme yhdeksi

analyysinäiheeksi sukupuolen. Mitola pojat liittivät homouden voimakkaasti naisellisuuteen ja feminiinisuuteen ja pitivät sitä siten kaukana maskuliinisuudesta ja miehisyydestä. Mitolan pojat käyttäytyivät usein korostuneen maskuliinisesti ja homouden tuoma kuva oli toisessa ääripäässä poikien ylläpitämään maskuliiniseen kuvaan nähden. Pojat olivat kuitenkin uteliaita homouteen liittyvistä asioista. Seuraavaksi havaintoesimerkki siitä, miten Mitolan pojat reagoivat homouteen.

Havainto 43: Olohuone, klo 21.10-21.15, Purtsi

Olli ja Jussi katselevat televisiosta sarjaa nimeltä Mullan alla. Jaksossa näytetään, kuinka miespuoliset homoseksuaalit tyydyttävät toistensa seksuaalisia tarpeitaan. Poikien reagointi ja kommentit ovat todella voimakkaita ja homovastaisia. Pojat pyrkivät jopa fyysisesti pois tv:n ääreltä.

Jussi-Olli: *Hyyiii!*

Olli-Jussi: *Eikä. Miten ne voi? Toi on sairasta.*

Jussi-Olli: *Vaihda ny kanavaa. Ei tollasta voi kattoo.*

Kohtaus menee kuitenkin sarjassa ohi ja sitä mukaa myös pojat rauhoittuvat ja jatkavat sarjan katsomista istuen taas sohvalla.

Olli ja Jussi reagoivat voimakkaasti katsellessaan televisioista sarjan rakastelukohtausta. Pojat yrittivät jopa poistua television ääreltä. Pojat kokivat homouden sairaaksi, ei terveen ihmisen elämäntavaksi. Pojat antoivat fyysisesti ja verbaalisesti merkkejä siitä, että homous ei ole suotavaa eikä se liity poikiin mitenkään. Pojat jäivät kuitenkin katsomaan rakastelukohtauksen loppuun eivätkä lähteneet pois tai vaihtaneet kanavaa vaikka näin olivat jo sanoneet. Seuraava havaintoesimerkki kuvaa Mitolan poikien käyttäytymistä, kun työntekijä vihjasi ja pilaili heidän mahdollisesta homoudestaan.

Havainto 35: Olohuone klo 18.10-18.30, Mikko

Olli ja Jussi katselevat MTV3:en tekstisivuilta aikuisille tarkoitettuja viihdesivuja. Pojat selailevat tekstisivuja innokkaasti silmät palaen. Sivuilta löytyy myös homoseksuaaleille tarkoitettut sivut. Pojat menevät lähestulkoon paniikkiin sivuja katsellessaan.

Jussi-PURTSI: *Hyi, Purtsi auta meitä!, Hyi, hitsi, miten joku voi.*

Olli-Jussi: *Mä en käsitä. Pistä pois ne!*

PURTSI on rauhallinen ja laittaa telkkarin kiinni.

PURTSI-Olli, Jussi: *Mitäs ihmeellistä tossa nyt on.*

Olli-PURTSI: *No, ne oli homosivut!*

PURTSI-Olli, Jussi: *No niin oli, pelkäättekö, että se on tarttuvaa?*

Olli-PURTSI: *Ehe ehe.*

Pojat käyvät fyysisesti PURTSIN kimppuun, koska eivät selvästi kestä PURTSIN vitsailua ja ovat vähän hämillään koko tilanteesta.

Poikien reaktio työntekijän kommenttiin oli voimakas. Olli ja Jussi kävivät fyysisesti työntekijään käsiksi ja näin osoittivat, että eivät siedä pientäkään vihjailua homoudesta heitä kohtaan. Tilanne kuitenkin pysyi rauhallisena, eivätkä pojat olleet tosissaan käydessään työntekijään kiinni. Seuraavassa esimerkissä Kalle sanoo työntekijää vahingossa vaimokseen. Muut pöydän äärellä olevat nuoret ja työntekijät nauravat lipsahdukselle. Jussi kommentoi nopeasti Kallen lipsahdusta. Jussin kommentti saa Kallen voimakkaaseen puolustusasemaan.

Havainto 32: Ruokapöytä, klo 20.00-20.10, Mikko

Kaikki ovat ruokapöydän äärellä syömässä iltapalaa. Kalle kertoo juttua ja sanoo PURTSIA vahingossa vaimokseen. Tämän jälkeen koko pöytäkunta nauraa. Jussi kommentoi.

Jussi-Kalle: *Hyi, niitä miehiä, yök!*

Kalle-Jussi: *Hiljaa senkin ämmä!*

Kallen voimakas reaktio Jussin kommenttiin kieli siitä, että pientäkään homouden ripettä ei voi ottaa edes huumorilla vastaan.

Mitolan poikien haastattelussa pojat kokivat homouden yhtenä seksuaalisena suuntauksena, eivätkä nähneet siinä mitään ihmeellistä. Kuitenkin Mitolan poikien käyttäytyminen niissä arkipäivän tilanteissa, joissa homoutta hiemankin esiintyi, oli voimakasta ja torjuvaa. Mitolan pojat eivät halunneet näyttää oman maskuliinisuuskuvansa takaa mitään heikkoutta, varsinkaan homouteen liittyvää. Tällaista voimakasta reagoitua ei tapahtunut poikien olleessa yksin haastateltavina. Homofobian tuo esille toisten poikien läsnäolo.

Mitolan pojat pukeutuivat naisiksi huvikseen ja pitääkseen hauskaa. Miehen pukeutuessa naiseksi puhutaan transvestiitista. Pojat kammoksuivat yleisesti homoutta ja kaikkea homouteen liittyvää mutta pitivät pukeutumista naiseksi hyväksyttävänä leikin ja hauskuuden varjolla. Pukeutuessaan naisiksi Mitolan pojat käyttäytyivät kuin naiset ja nauroivat toinen toisilleen. Osa pojista lähti myös virpomaan Mitolan ulkopuolelle ja pukeutui noita-akoiksi. Huumorin ja roolien avulla pojat saivat kokeilupintaa siitä kuinka naiset elävät elämäänsä.

Jokisen (2003,9) ensimmäisen maskuliinisuus määritteen mukaan mies eroaa naisesta jo luonnostaan miehen ja naisen sukupuolipiirteiden ja ominaisuuksien kautta. Mitolan pojat reagoivat voimakkaasti nähdessään miesten välistä rakkautta tai homoutta. Jokisen määritelmän mukaisesti pojat tekivät jyrkän eron miehisytyensä sisältöön, jossa ei hyväksytä homoutta ja sen tuomaa feminiinistä vivahdetta. Mies oli siis mies ja siihen tuli pyrkiä. Jokisen (2003, 10) toisessa määritelmässä miehistä ideaalia kohti tulee pyrkiä ja se

poikien puheissa ja käyttäytymisessä toteutui. Sanoillaan ja reaktiollaan pojat siirtyivät kohti miehisempää ideaalia ja samalla ilmoittivat ympärilleen rajaavansa homomiehet miesmaailmansa ulkopuolelle. Jokisen (2003, 27) viidennen määritelmän mukaan Mitolan pojat loivat toistojen ja eleidensä ja merkitystensä kautta omaa maskuliinista kulttuuria. Pojat vahvistivat toistojen ja hokemien avulla sellaista maskuliinisuuden kuvaa, jossa homoudella ei ole sijaa. Kuitenkin leikin, huumorin ja kokeilujen kautta oli sallittua pukeutua naiseksi. Naiseksi pukeutuminen oli hyväksyttyä, koska Mitolan pojat antoivat humoristisen ja sitä kautta hieman alentavan kuvan naisesta. Pojat rikkoivat luomiaan maskuliinisia rajoja huumorin varjolla pukeutuessaan naiseksi ja käyttäytyen ylitseampuvan naisellisesti. Huumorin avulla naiseksi pukeutuminen ja käyttäytyminen eivät taistelleet poikien luomaa ja kokemaa maskuliinisuutta vastaan.

Badinterin (1993,15) näkemyksessä miehenä oleminen ja miehisyiden täyttäminen edellyttää työtä ja ponnistelua. Hänen mielestään mieheksi tuleminen edellyttää suoritusta ja jopa tehtävää. Badinterin mukaan pelkkä miehinen kunto, sukuelimet ja viriliteetti eivät riitä määrittelemään miestä. Miehisyys on suoriutumista ja miehisyys on rakennettava. Mitolan pojat suorittivat omaa tehtäväänsä erotellessaan itsensä naisellisuuden vivahteista. Badinterin mukaan maskuliinisuus on kulttuurinen rooli, jossa ei ole sukupuolista vastakkain asettelua. Hänen mukaansa mieheys ja naiseus edustavat tiettyä asemaa ja paikkaa yhteiskunnassa. Mitolan pojat rakensivat omaa kuvaansa miehestä erotellen naisellisuuden tai ei miehiset piirteet kuvasta pois. Tällaista erottelua pojat tekivät ollessaan keskenään Mitolan tiloissa sosiaalisessa kanssakäymisessä. Haastattelutilanteissa pojat olivat yksin ja eivät tehneet näkyvää eroa tai osoittaneet suuria tunteellisia ilmaisuja homoutta tai naiseksi pukeutumista kohtaan.

Amerikkalaiset Deborah S. David ja Robert Brannon (1976) ovat kirjoittaneet yhtenä miehisyiden imperatiivina, että tosimiehessä ei ole naismaisuuksia ollenkaan. Tässä tapauksessa mies joutuu kuitenkin hylkäämään osan itsestään. (David & Brannon Badinterin 1993, 183 muk.) Mitolan pojat hylkäsivät kaiken naismaisuuksensa toisten poikien ollessa läsnä ja varsinkin niissä tilanteissa, joissa homous oli esillä ja läsnä tavalla tai toisella. Haastattelutilanteissa pojat kuitenkin hyväksyivät homouden ja sen tuoman erilaisuuden heteromiehiin nähden.

Johtopäätökset

Mitolassa pojat olivat lastensuojelulaitoksen moniulotteisessa ilmiössä mukana, jossa sosiaalinen vuorovaikutus, ihmiset, ympäristö ja lastensuojelulaitoksen kasvatustavat sekä poikien omat ponnistelut kohti miehisyyttä ohjasivat omalla tavallaan poikia kehittämään ja muokkaamaan heidän maskuliinisuuksiaan. Lastensuojelulaitoksen sisäinen maailma eroaa valtavirran maailmasta ja siten myös omalla osallaan oli vaikuttamassa poikien käyttäytymiseen. Pojat olivat hyvin tietoisia marginaalisesta asemastaan. Pojat suorittivat erilaisia esimerkiksi tilannerolejaan laitoksen ulkopuolella vain näyttääkseen muille mistä he ovat.

Poikien keskinäinen sosiaalinen vuorovaikutus synnytti eri tunteita ja käsityksiä miehisyydestä ja naisellisuudesta vaikka heillä oli yksin ollessaan toisenlaisia käsityksiä ja näkemyksiä niistä. Poikien yhteiset sosiaaliset tilanteet synnyttivät pojissa toimintamalleja, joita he vahvistivat toistojen ja hokemien avulla. Tällä tavoin Mitolan pojat muodostivat oman maskuliinisen kulttuurinsa lastensuojelulaitoksen sisälle. Taustalla olivat kuitenkin hyvinkin perinteiset näkemykset toimivasta ja suorittavasta miehestä.

Ylikorostuneella maskuliinisella käyttäytymisellään pojat hakivat rajojaan niin kasvavina poikina kuin tulevinä miehinä. Poikien maskuliinisessa käyttäytymisessä ilmeni useita ulottuvuuksia. Maskuliinisella käytöksellä Mitolan pojat esimerkiksi hakivat huomiota, paikkaa muiden poikien joukossa, peittivät huonoa itsetuntoaan ja epävarmuuttaan, erottautuivat vastakkaisesta sukupuolesta. Seuraavaksi johtopäätöksiä analyysin teemoista.

uho:

Pojat hakivat huomiota korostuneella maskuliinisella käyttäytymisellään läsnä olevalta yleisöltä. Tällaista uhoavaa käyttäytymistä tapahtui vain poikien kesken eikä koskaan silloin, kun he olivat yksin. Tämä käyttäytyminen oli selkeästi sosiaalinen tapahtuma. Yhdessä pojat uskalsivat kokeilla maskuliinisia rajojaan. Pojat myös halusivat näyttää muille omaa asemaansa lastensuojelulaitoksen poikien hierarkiassa.

Pojat kertoivat haastatteluissa, että heillä on erilaisia tilanneroleja. Tilanneroleilla pojat halusivat näyttää muille mistä ovat ja luoda itsestään vahvemman kuvan kuin todellisuudessa onkaan. Tällaisiin tilanneroleihin pojat hakivat yleensä mallia ulkopuolelta, kuten esimerkiksi gangsta -rooli. Rooli piti sisällään mm. käyttäytymismallin ja vaatetuksen löysine roikkuvine farkkuineen.

Pojat muodostivat homososiaalisen liittymän, jossa korostavat yhteisillä rituaaleilla, tavoilla ja puheilla miehisiä olemuksiaan. Yhdessä pojat saivat varmuutta miehiseen olemukseensa. Mitolan pojat loivat omanlaisensa maskuliinisen kulttuurin lastensuojelulaitoksen sisälle. Pojat saivat myös vallan tunteen itselleen ja tilanteesta, kun käyttäytyivät uhoavalla tavalla. Tällä tavoin he saivat myös tilanteeseensa kontrollintunteen. Uhoava käytös antoi viestin poikien epävarmuudesta ja huonosta itsetunnosta. Pojat hakivat myös hyväksyntää ympäristöltä miehinä olemiseensa.

kilpailu:

Mitolan pojilla oli suuret odotukset suorituksistaan ja taidoistaan. Pettymyksen tunteet vastasivat myös poikien kovia odotuksia suorituksistaan. Pojat jakoivat mielellään näkemyksiään ja mielipiteitä erinomaisista taidoistaan muille ympärillä oleville ihmisille. Tämäkin lisäsi suorituspaineita, koska esille tuotu mielikuva taidoista ei vastannutkaan käytännössä poikien antamaa mielikuvaa. Paineiden ja pettymysten pelossa pojat pyrkivät varmistamaan kilpailutilanteensa omaksi edukseen ja halusivatkin tehdä juuri niitä asioita mitä osasivat. Tämä kertoo myös poikien huonoista itsetunnoista ja luottamuksesta itseensä ja sai heidät käyttäytymään varman päälle.

Poikien kilpailuvietti oli vahva ja kilpailutilanteita oli päivittäin eri muodoissa. Pojat korostivat kilpailutilanteissa omaa maskuliinista olemustaan ja veivät kilpailutilanteet ääri rajoille. Näillä ääri rajatilanteilla pojat mittasivat rohkeuttaan keskenään ja paikkaansa poikien keskuudessa. Pojat hakivat myös näyttävyyttä taitojensa esittelyssä ja tämä ohjasikin heitä sellaisten harrastuksien pariin, joissa pääsi tekemään näyttäviä suorituksia. Poikien idolit urheilun puolelta olivat juuri omissa lajeissaan parhaimmat urheilijat, esimerkiksi jääkiekossa Wayne Gretzky tai Suomen mestarit break dancessa.

painiminen:

Pojat hakivat huomiota ja läheisyyttä painin merkeissä. Murrosikäisen pojan on vaikea tulla halaamaan, jos kaipaa läheisyyttä. Painin varjolla pojat säilyttivät orastavan miehisyyden kuvansa ja saivat samalla kaipaamaansa läheisyyttä. Pojat kertoivat myös, että aikuisten kanssa oli turvallista kokeilla fyysisiä voimia ja purkaa energiaa. Turvallisuutta oli se, että aikuinen ei ottanut painitilannetta tosissaan. Poikien keskinäinen paini lähti helposti tosissaan vääntämiseksi ja liian totiseksi, josta se voi kehittyä tappeluun asti. Painin avulla pojat purkivat myös pahaa oloaan. Poikien tilanteet taustoineen sijoitettuina kotinsa ulkopuolelle ja kasaantuneet asiat saivat pojat turvautumaan fyysiseen purkamiskeinoon, joka oli nopea tie helpottamaan pahaa oloa. Pojat turvautuivat tähän, koska keskustelut kipeistä ja aroista asioista olivat vaikeita ja nostivat esiin pahan olon. Painilla pojat saivat tilanteeseensa kontrollin tunteen ja tilanne tuntui kontrollin kautta helpommalta.

ämmittely:

Pojat pyrkivät alentamaan muiden asemaa ämmäksi nimittelemällä ja siten nostamaan omaa valta-asemaansa muiden kustannuksella. Nimittely liittyi voimakkaasti lastensuojelulaitos Mitolan poikien hierarkiseen järjestykseen. Samalla pojat tekivät eroa naismaisuudestaan ja pyrkivät kohti miehisyyttä.

äijittely:

Pojat hakivat äijittelyllä hyväksyntää ja kuulumista miehiseen maailmaan. Äijänä olemiselle ja sanomisella pojat kokivat kuuluvansa osana miehiseen kulttuuriin. Äijänä liittouduttiin muiden äijien pariin. Äijänä oleminen on siis voimakkaasti sosiaalinen vastavuoroinen prosessi, jossa tuetaan toinen toistaan olemaan mies. Äijänä oleminen vaatii kuitenkin olemaan toiminnallinen ja rohkea. Marginaalissa oleva poika saa äijänä olemisestaan rohkaisua itsetuntoonsa ja maskuliinisuutensa luomiseen.

populaarikulttuuri:

Populaarikulttuurista pojat ammensivat itselleen sisältöä ja erilaisia malleja ulkoiseen olemukseensa. Ristiriitaa kuitenkin ilmeni, kun pojat pukeutuivat esimerkiksi hip hop

muodin mukaisesti mutta saattoivat kuunnella huoneessaan aivan toisenlaista musiikkigenreä. Tämä kuvaa hyvin sitä kasvun maailmaa, jossa pojat etenivät. Erilaisia vaikutteita haettiin joka puolelta niin eri medioista kuin lastensuojelulaitoksen ulkopuolelta valtavirrasta. Pojilta puuttuivat isän tuki kasvussaan miehiksi. Tämän vuoksi pojat hakivat voimakkaasti populaarikulttuurista itselleen peilauspintaa miehissä kasvussaan. Lastensuojelulaitos oli paikka, johon pojat oli sijoitettuna sosiaalitoimen toimesta. Tämä asetelma synnyttää jo poikien tullessa lastensuojelulaitokseen eriarvoisen asetelman. Työntekijät määrittävät pitkälti poikien elämää laitokseen siirtymisen jälkeen. Siirto voi aiheuttaa ja usein aiheuttaakin vastataistelua laitoksen sisällä olevaa aikuisten valtakulttuuria vastaan. Tästä näkökulmasta pojat voivat hakea populaarikulttuurista oman valintansa mukaan hyvältä tuntuvat ja helposti omaksuttavat mallit ja esimerkit. Näin pojat voivat kokea olevansa valintojensa takana ja saavat tietynlaisen kontrollitunteen elämästään ja valinnoissaan.

tarinat:

Tarinoiden ja etenkin sankarillisten tarinoiden avulla pojat toivat esiin toiveitaan ja tuntemuksiaan siitä, että haluaisivat olla parempia ja hallitsevansa tilanteensa. Poikien tarinoiden hahmot olivat hyvin maskuliinisia ja suoriutuivat tehtävästä kuin tehtävistä. Pojat sävyttivät usein huumorilla tarinansa ja niillä myös peitettiin pettymyksen tuskaa tai huonoa itsetuntoa. Pojat irtautuivat tarinoillaan arjesta ja sen tuomista paineista. Sauna tilana toimi pojille neutraalina tilana, jossa pojat pystyivät kertomaan härskempiä tarinoita kuin Mitolan yleisissä tiloissa.

työ:

Työtä tekevä mies oli Mitolan poikien mukaan tehokas ja otti vastaan kurjankin kritiikin työnteostaan kuin mies. Pojilla oli hyvin perinteinen kuva työmiehestä ja siihen he myös pyrkivätkin omissa työtoimissaan. Työkulttuuria pojat imivät läheiseltä rakennustyömaalta, jossa oli hyvin perinteinen ja karu kuva työmiehistä. Samalla pojat vertasivat keskenään työssä suoriutumista ja hakivat tätä kautta lisää natsoja oman miehisyiden kauluksiin.

sukupuoli:

Mitolan pojat tekivät selväksi, että he eivät halua olla tekemisissä naismaisuuden kanssa eikä nimenomaan homouteen liittyvien asioiden tai henkilöiden kanssa. Poikien uteliaisuus oli kuitenkin vahvaa ja se saikin heitä kokeilemaan esimerkiksi naiseksi pukeutumista. Tämä tehtiin myös huumorin varjolla, jotta tilanne voisi ylipäättään tapahtua. Toisaalta poikien ollessa yksin haastattelutilanteessa he kertoivat, että homoudessa ei ollut mitään ihmeellistä ja se oli vain yksi seksuaalinen suuntautuminen. Mitolan poikien homofobia syntyi siis poikien sosiaalisissa kanssakäymisissä ja yhteisissä arkitilanteissa.

Lopuksi

Pohdimme mitä tutkimuksemme voisi antaa lastensuojelulaitosten käytännölle ja niiden kehittämiselle. Tutkimuksemme tuo näkökulmia sijoitettujen nuorten poikien maskuliiniseen käyttäytymiseen. Tutkimus tarjoaa mahdollisuuden tarkastella nuorten käyttäytymistä lastensuojelulaitoksen arkielämässä ja mahdollisesti antaa lastensuojelulaitoksen työntekijöille välineitä kohdata kodin ulkopuolelle sijoitettu poika tutkimuksemme näkökulmaa ajatellen. Uuden pojan tullessa laitokseen voi laitoksen sisällä vallitseva poikien kulttuuri voimakkaasti muokata hänen käyttäytymistapojaan. Lastensuojelulaitoksen moniuloitteisessa ilmiössä on mukana monta tekijää, jotka muokkaavat poikia kasvussaan miehiksi. Mitolan sisällä vallitsi poikien kesken vahva maskuliininen kulttuuri. Mistä tällainen poikien kulttuuri syntyi ja mikä sitä pitää yllä? Jokaisessa yksityisessä lastensuojelulaitoksessa ovat omanlaisensa kasvatuskäytäntönsä ja puitteensa kasvattaa ja opastaa nuorta hänen elämässään. Tämän tutkimuksen jälkeen olisikin mielenkiintoista tutkia ja vertailla erilaisten lastensuojelulaitosten välisiä kulttuurisia eroja. Vertailun jälkeen voisi saada tuloksia siitä, mitkä tekijät ohjaavat poikia käyttäytymään tietyllä tavalla kuten esimerkiksi ylikorostuneen maskuliinisesti. Lastensuojelulaitosten väliset erot avaisivat tätä näkökulmaa ja voisi auttaa niissä työskenteleviä työntekijöitä muuttamaan lastensuojelulaitoksen sisäistä kasvatuskulttuuria poikien etujen mukaisiksi. Voimme lopuksi todeta, että Mitolan poikien arjessa ”Meitsi on äijä” oli mukana niin hyvässä kuin pahassakin.

Lähteet

Aamodt A. M. (1991) *Ethnography and epistemology: Generating Nursing Knowledge*. Teoksessa Morse, Janice M. (toim) *Qualitative nursing research: a contemporary dialogue*. Newbury Park (Calif.): SAGE.

Ahokas, Pirjo & Lahti, Martti & Sihvonen, Jukka (toim.) (1993) *Mieheyden tiellä. Maskuliinisuus ja kulttuuri*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimusyksikkö.

Alasuutari, Pertti (1993) *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Atkinson, Paul & Hammersley, Martyn (1983) *Ethnography. Principles in Practice*. London: Routledge.

Badinter, Elisabeth (1993) *Mikä on mies?* Suom. Leevi Lehto. Jyväskylä: Vastapaino.

Berger, Maurice & Wallis, Brian & Watson, Simon (edit.) (1995) *Constructing masculinity*. New York: Routledge.

Chodorow, Nancy (1978) *The Roproduction of Mothering*. University of California Press.

Connel, R.W. (1995) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.

Eräsaari, Leena (1995) *Kohtaamisia byrokraattisilla näyttämöillä*. Tampere: Tammer-Paino.

Germain C. P. (1993) *Ethnography: The Method*. Julkaisussa Patricia Munhall & Carolyn Boyd (toim.) *Nursing research. A qualitative perspective*. National league for Nursing. New York.

Helne, Tuula (2002a) Sisällä, reunalla, ulkona? Kohti relationaalista syrjäytymisen tarkastelua. Teoksessa Kirsi Juhila & Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.) (2002) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Kopijyvä.

Helne, Tuula (2002b) Syrjäytymisen yhteiskunta. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Tutkimuksia 123 Helsinki: Stakes.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes Pirkko & Sajavaara Paula (1997) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2001) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hoikkala, Tommi (toim.) (1996) Miehenkuvia. Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa. Tampere: Gaudeamus.

Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena (1997) Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Jokinen, Arto (1999) Mies ja muutos. Vammala: Vammalan Kirjapaino.

Jokinen, Arto (2000) Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri. Vammala: Vammalan Kirjapaino.

Jokinen, Arto (2003) Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere: Juvenes Print-Tampereen yliopistopaino.

Jokiranta, Harri (2003) Se on miehen elämää. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Juhila, Kirsi & Forsberg, Hannele & Roivainen, Irene (toim.) (2002) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Kopijyvä.

Järvinen, Tero & Jahnukainen, Markku (2001) Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa Minna Suutari

(toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Yliopistopaino.

Kaufman, Michael (1995) *The Construction of Masculinity and the Traid of Men's Violence*. Teoksessa Michael Kimmel & Michael Messner (toim.) *Mens's Lives*. Needham heights, Mass.: Allyn and Bacon.

Kempe, Jouni (toim.) (2000) *Miesnäkökulmia tasa-arvoon*. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, tasa-arvojulkaisuja 2000:5. Helsinki.

Kimmel, Michael S. (1996) *Manhood in America: a Cultural History*. New York: The Free Press.

Kinnunen, Juha (1990) *Terveyskeskuksen organisaatiokulttuuri*. Kuopion yliopiston julkaisuja. Yhteiskuntatieteet , 4. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.) (2004) *Sukupuoli ja sosiaalityö, sosiaalityön tutkimuksen 3.vuosikirja*. Juva: PS-kustannus.

Lastensuojelu 2006 – Barnskyddet 2006 – Child welfare 2006. Tilastotiedote 13/2007, 27.8.2007. Suomen virallinen tilasto, Sosiaaliturva 2007. Stakes.
<http://www.stakes.fi/tilastot/lastensuojelu>. Viitattu 5.5.2008

Lehtonen, Mikko (1999) *Maskuliinisuus, kansallisuus, identiteetti*. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) *Mies ja muutos*. Vammala: Vammalan Kirjapaino

Liukkonen Arja & Åstedt-Kurki Päivi (1994) *Osallistuva havainnointi hoitotieteellisen tutkimuksen aineiston keruumenetelmänä*. *Hoitotiede* 2 (6)

Merton, R.K. & Fiske, M. & Kendall, P.L. (1956) *The Focused Interview. A Manual of Problems and Procedures*. Glencoe, IL: Free Press.

Nikkonen, Merja (1997) *Etnografinen malli*. Teoksessa Marita Paunonen & Katri Vehviläinen-Julkunen (toim.) *Hoitotieteen tutkimusmetodiikka*. Helsinki: WSOY

Nyqvist, Leo (2004) Sukupuoli parisuhdeväkivallan ammatillisessa kohtaamisessa. Teoksessa Marjo Kuronen & Riitta Granfelt & Leo Nyqvist & Päivi Petrelius (toim.) Sukupuoli ja sosiaalityö, sosiaalityön tutkimuksen 3.vuosikirja. Juva: PS-kustannus.

Park, Robert E. (1928) Human Migration And The Marginal Man. The American Journal of Sociology 33(6), 881–893.

Pink, Sarah (2001) Doing Visual Ethnography. London & Thousand oaks & New Delhi: Sage.

Pösö, Tarja (1993) Kolme koulukotia. Tutkimus tyttöjen ja poikien poikkeavuuden määrittelykäytännöistä koulukotihoidossa. Tampere: Tammer-Paino.

Pösö, Tarja (2004) Vakavat silmät ja muita kokemuksia koulukodista. Stakes tutkimuksia 133. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.

Robson, Colin (1995) Real World Research. A Resource for Social Scientists and Practitioner-researchers. Oxford: Blackwell.

Sipilä, Jorma & Tiihonen, Arto (toim.) (1994) Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino.

Stonequist, Everett V. (1965) The Marginal Man. A Study In Personality And Culture Conflict. New York: Russell & Russell.

Strandell, Harriet & Julkunen, Ilse & Lamminen, Katri (2002) 'Ku ois vaan sellane normaali elämä'. Elämänkulku marginaalista katsoen. Teoksessa Kirsi Juhila & Hannele Forsberg & Irene Roivainen (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Kopijyvä.

Suurpää, Leena (1996) Yksilöllistä sosiaalisuutta vai sosiaalista yksilöllisyyttä? Nuorten yhteiskunnallisten identiteettien poluilla. Teoksessa Pia Aaltojärvi & Leena Suurpää (toim.) Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Suutari, Minna (2002) Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Suutari, Minna (2001) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Svedberg, Lars (1995) Marginalitet: ett socialt dilemma. Lund: Studentlitteratur.

Säävälä, Hannu (1999) Mieheyden psykologiaa. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Mies ja muutos. Vammala: Vammalan Kirjapaino

Lait ja asetukset:

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Liitteet

liite 1

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Huostaanotto

40§

Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen

Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos:

- 1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
- 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos:

- 1) 7 luvussa tarkoitetut toimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi; ja
- 2) sijaishuollon arvioidaan olevan 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista.

41§

Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu

Lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevat asiat valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa. Valmistelutyön tukena tulee olla käytettävissä oikeudellista asiantuntemusta ja muuta lastensuojelun toteuttamisessa tarvittavaa asiantuntemusta.

Edellä 1 momentissa mainitulla sosiaalityöntekijällä on sen lisäksi, mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:ssä säädetään sosiaalihuollon toimielimen

tietojensaantioikeudesta, oikeus saada mainitussa säännöksessä tarkoitetuilta tahoilta lausunnot, jos niitä tarvitaan huostaanoton valmistelussa, huostaanotosta päätettäessä tai sijaishuoltoa järjestettäessä.

42§

Asiaan osallisten kuuleminen

Ennen päätöstä lapsen huostaanotosta, sijaishuollosta ja huostassapidon lakkaamisesta on selvitettävä lapsen oma mielipide ja varattava hänelle mahdollisuus tulla kuulluksi 20 §:n mukaisesti.

Lapsen vanhemmalle, huoltajalle ja henkilölle, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, on varattava tilaisuus tulla kuulluksi 1 momentissa mainituissa asioissa siten kuin hallintolain 34 §:ssä säädetään.

Kuuleminen voidaan jättää suorittamatta, jos kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon vuoksi, eikä kuulemisen voida olettaa olevan tarpeen asian selvittämiseksi, tai kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimenpitein selvittää. Lasta koskeviin asiakirjoihin on kirjattava syyt kuulemisen suorittamatta jättämiselle.

Henkilölle, joka on jätetty 3 momentissa tarkoitettu syytä kuulematta, on kuitenkin annettava tiedoksi lapsen huostaanottoa, sijaishuoltoa tai huostassapidon lopettamista koskeva päätös siten kuin hallintolaissa säädetään todisteellisesta tiedoksiannosta.

43§

Päätöksenteko huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta

Huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevan päätöksen tekee 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista. Edellä mainittu viranhaltija tekee päätöksen myös silloin, jos kuuleminen on jätetty suorittamatta 42 §:n 3 momentissa mainituista syistä.

Jos lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista taikka jos

kuuleminen on jätetty suorittamatta muusta kuin 42 §:n 3 momentissa mainitusta syystä, asian ratkaisee hallinto-oikeus 13 §:n 1 momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan hakemuksesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

44§

Hakemus hallinto-oikeudelle

Huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista koskevan 43 §:n 2 momentissa mainitun viranhaltijan hakemuksen hallinto-oikeudelle tulee sisältää:

- 1) vaatimus lapsen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta ja tarvittaessa 83 §:n mukaisen väliaikaisen määräyksen antamisesta sekä vaatimusten perustelut;
- 2) lasta koskeva 30 §:n mukainen asiakassuunnitelma;
- 3) selvitys perheelle ja lapselle annetuista tai tarjotuista avohuollon tukitoimista;
- 4) selvitys 32 §:n 1 momentissa tarkoitettusta lapsen läheisverkoston kartoittamisesta;
- 5) selvitys sijaishuoltopaikasta;
- 6) suunnitelma lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidon toteuttamisesta;
- 7) suunnitelma tai selvitys lapsen 51 §:n mukaisesta terveydentilan tutkimisesta;
- 8) selvitys 42 §:n mukaisesta mielipiteen selvittämisestä ja kuulemisesta;
- 9) tarvittaessa asiantuntijoiden lausunnot; sekä
- 10) mahdolliset muut päätöksentekoon vaikuttavat selvitykset ja asiakirjat.

Asiakassuunnitelma ja muut 1 momentissa mainitut asiakirjat voidaan tarvittaessa toimittaa erikseen, jos niitä ei ole hakemuksen kiireellisyydestä johtuen vielä voitu laatia.

45§

Huostaanotetun lapsen huolto

Kun lapsi on otettu huostaan, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi

päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta.

Edellä 13 §:n 3 momentissa tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai saman pykälän 2 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä taikka laitoksen johtaja päättää huostaanotetun lapsen ja tämän vanhempien sekä muiden lapselle läheisten henkilöiden välisestä yhteydenpidon rajoittamisesta siten kuin 62 ja 63 §:ssä säädetään.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa on pyrittävä yhteistoimintaan lapsen, vanhemman ja huoltajan kanssa ja ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

46§

Lapsen huollosta päättäminen huostassapidon aikana

Huostassapidon aikana tuomioistuin voi päättää siitä, kenelle lapsen huolto tai edunvalvonta on uskottava siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa tai holhoustoimesta annetussa laissa säädetään.

Jos lapsen huolto on lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain nojalla uskottu vanhempien sijasta perhehoitajalain mukaisen toimeksiantosopimuksen tehneille henkilöille, voi sosiaalihuollosta vastaava toimielin edelleen maksaa näille lapsen ylläpidosta ja hoidosta aiheutuvaa korvausta sekä tarvittaessa palkkiota ja tukea lapsen hoitoa ja kasvatusta muutoinkin. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee, ennen kuin se tekee hakemuksen tai antaa tuomioistuimelle selvityksen lapsen huollon siirtämisestä toimeksiantosopimuksen tehneille henkilöille, sopia heidän kanssaan tässä momentissa tarkoitetuista tukitoimista sekä palkkiosta ja korvauksesta. Samalla tulee arvioida, onko lapselle tarpeen määrätä erillinen edunvalvoja.

47§

Huostassapidon kesto ja lakkaaminen

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Kun 40 §:n mukaista huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, 13 §:n 1

momentin mukaan määräytyvän viranhaltijan tulee tehdä päätös huostassapidon lopettamisesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Huostaanoton edellytysten lakkaamisesta huolimatta huostassapitoa ei kuitenkaan saa lopettaa, jos lopettaminen on 3 momentissa tarkoitetulla tavalla selvästi vastoin lapsen etua.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on arvioitava huostassapidon jatkamisen edellytykset asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä, lapsen tai huoltajan hakiessa huostassapidon lopettamista tai kun se muutoin osoittautuu tarpeelliseksi.

Harkittaessa lapsen etua huostassapidon lopettamista koskevassa asiassa on otettava 4 §:n 2 momentissa mainitun lisäksi huomioon sijaishuollon kesto aika, lapsen ja sijaishuoltoa antavan välillä vallitsevan kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen vanhempiansa välinen kanssakäyminen sekä lapsen mielipide.

Huostassapito lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

48

§

Huostaanottopäätöksen raukeaminen

Päätös huostaanotosta raukeaa, jollei sen täytäntöönpanoon ole ryhdytty kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun päätös on saanut lainvoiman.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>.

Liite 2

Havainto

teorit ym.

haastattelu

teemojen sisältö

UHO

fyysisyys
näyttävyyys
liioittelu
töniminen
toisen alistaminen
ei yksin
yhteenkuuluvuus
liitos vahvemman kanssa

Jokinen: 1,2,3,5
Connell: kannattajien konfiguraatio
badinter

tilanneroolit
näyttäminen

KILPAILU

taidot
näyttäminen
pyrkimys täydellisyyteen
vertailu
voitto
tappio
varmistaminen

Jokinen: 2
Connell: valta tuo kilpailua
käsitteet

arvostus
paras
häviättömyys

PAINIMINEN

läheisyys
rajat
voima

Jokinen: 1,2
käsitteet

turvallisuus
voimien kokeilu

ÄMMITTELY

itsensä korostaminen
toisen alistaminen
näyttämistä muille
uskaltaa haastaa

Jokinen: 1,2,3,4,5
käsitteet

mies on vahvempi
kokeilee rajojaan

ÄIJITTELY

yhteenkuuluminen
itsensä korostaminen

Jokinen: 1,2,3,4,5
käsitteet

mies on vahvempi, valta

POPULAARIKULTTUURI

jäljittelyä
arvostelua
kategorointia
kuulumista ryhmään

Jokinen: 1,2,3,5
esikuvat, badinter
Connell: kannattajien konfiguraatio
Chodorow: ihanteet

tilanneroolit, gansta
idolit
mallit
ruumiin hallinta, breikki

TARINAT

liioittelua
sankarinviitta
yhteiset laulut
sauna: rentous, alastomuus,
lupa puhua

Jokinen: 5
tosi mies: 4 määritelmää
käsitteet

sauna: rento, voi puhua
elokuvat

TYÖ

tekeminen
jutut työmaalla
työn merkitys

Jokinen: 1,2,4,,5
käsitteet

tehokas mies
päämäärätietoinen

SUKUPUOLI

homofobia
jyrkkä erottelu
utelaisuus

Jokinen: 1,2,3,5
badinter: ole mies, kult.rooli
4 määritelmää: a

erilaisia miehiä
vertailu naisiin